

Województwo
Śląskie

Diagnoza sytuacji w obszarze wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej w województwie śląskim

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Województwa Śląskiego, lipiec 2025

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Opracowanie

Natalia Wołujewicz
Krzysztof Ciupek
Patrycja Korkowska

Zdjęcie na okładce

Obraz Gerd Altmann, Pixabay

TORUS

Materiał pt. *Diagnoza sytuacji w obszarze wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej w województwie śląskim* powstał w ramach Terytorialnego Obserwatorium Rozwoju Usług Społecznych Województwa Śląskiego funkcjonującego w ramach projektu *Koordinacja działań w zakresie polityki społecznej – ROPS WSL* współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach programu *Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027*, Priorytet FERS.04.00 *Spójność społeczna i zdrowie*, Działanie FERS.04.13 *Wysokiej jakości system włączenia społecznego*.

Spis treści

1. Wprowadzenie	7
2. Najważniejsze wnioski	10
3. Gmina	12
3.1. Rodziny wspierające.....	12
3.2. Asystenci rodziny	14
3.3. Placówki wsparcia dziennego	19
4. Powiat.....	26
4.1. Rodziny zastępcze	26
4.2. Rodzinne domy dziecka	30
4.3. Placówki opiekuńczo-wychowawcze	32
4.4. Świadczenia dla rodzin	38
4.5. Wydatki na wynagrodzenia w rodzinnej pieczy zastępczej	42
4.6. Pomoc dla usamodzielnionych wychowanków pieczy zastępczej	47
4.7. Napływ dzieci do pieczy zastępczej.....	52
4.8. Odpływ dzieci z pieczy zastępczej.....	56
4.9. Koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej	68
4.10. Poradnictwo specjalistyczne	71
5. Samorząd województwa	74
5.1. Instytucjonalna piecza zastępcza	74
5.1.1. Świadczenia	74
5.1.2. RPO-T oraz IOP	81
5.2. Przystosowanie	86
5.3. Poradnictwo	92
6. Rekomendacje	95
6.1. Rekomendacje na poziomie gminnym	95
6.2. Rekomendacje na poziomie powiatowym	96
6.3. Rekomendacje na poziomie wojewódzkim	98

Wykaz skrótów

bd	Brak danych
CAS	Centralna Aplikacja Statystyczna
GUS	Główny Urząd Statystyczny
IOP	Interwencyjny ośrodek preadopcyjny
MRPiPS	Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
PCPR	Powiatowe centrum pomocy rodzinie
RDD	Rodzinny dom dziecka
ROPS	Regionalny ośrodek polityki społecznej
RPO-T	Regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna
ŚOA	Śląski Ośrodek Adopcyjny
t.j.	Tekst jednolity

Wykaz definicji

Asystent rodziny – osoba wspierająca rodzinę w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych, pokonaniu trudności życiowych, zwłaszcza dotyczących opieki i wychowania dzieci; prowadzi pracę z rodziną za jej zgodą w miejscu jej zamieszkania lub w miejscu wskazanym przez rodzinę, motywując ją do pracy nad sobą, wprowadzeniem zmian, aktywnego współdziałania w realizacji planu pracy. Asystent rodziny w jednym czasie może pracować z nie więcej niż 15 rodzinami¹.

Instytucjonalna piecza zastępcza – piecza sprawowana w formie: placówki opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej, interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego².

Interwencyjny ośrodek preadopcyjny – placówka przeznaczona dla dzieci poniżej 1 roku życia, które wymagają specjalistycznej opieki i w okresie oczekiwania na przysposobienie nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej³.

Koordinator rodzinnej pieczy zastępczej – osoba opiekująca się rodzinami zastępczymi i rodzinnymi domami dziecka. Pomaga opracować plan pomocy umieszczonym dzieciom, zapewnia dostęp do właściwych specjalistów. Zajmuje się etapem usamodzielnienia się wychowanków i wspiera osoby już pełnoletnie. Do zadań koordynatora należy również informowanie ośrodków adopcyjnych o dzieciach, które mają uregulowaną sytuację prawną i mogą zostać adoptowane. Koordinator w jednym czasie może mieć pod opieką nie więcej niż 15 rodzin lub rodzinnych domów dziecka⁴.

Pieczka zastępcza – zapewnia:

- pracę z rodziną umożliwiającą powrót dziecka do rodziny;
- w sytuacji, gdy powrót dziecka do rodziny jest niemożliwy, dążenie do przysposobienia dziecka;
- w przypadku braku możliwości przysposobienia dziecka – opiekę i wychowanie w środowisku zastępczym;
- przygotowanie dziecka do: godnego, samodzielnego i odpowiedzialnego życia, pokonywania trudności życiowych zgodnie z zasadami etyki, nawiązywania i podtrzymywania bliskich, osobistych i społecznie akceptowanych kontaktów z rodziną i rówieśnikami, w celu łagodzenia skutków doświadczania straty i separacji oraz zdobywania umiejętności społecznych;
- zaspokojenie potrzeb emocjonalnych dzieci, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalno-rekreacyjnych⁵.

Placówka opiekuńczo-wychowawcza – placówka zapewniająca dziecku pozbawionemu całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej całodobową ciągłą lub okresową opiekę i wychowanie; zaspokaja jego niezbędne potrzeby, w szczególności emocjonalne, rozwojowe, zdrowotne, bytowe, społeczne, religijne, a także gwarantuje korzystanie z przysługujących świadczeń zdrowotnych i kształcenia na podstawie odrębnych przepisów⁶.

Placówka wsparcia dziennego – placówka prowadzona w celu wsparcia rodziny. Placówkę wsparcia dziennego prowadzi gmina, podmiot, któremu gmina zleciła realizację tego zadania lub podmiot, który uzyskał zezwolenie wójta. Placówka wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym może być prowadzona także przez podmiot, który uzyskał zezwolenie starosty⁷.

¹ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 49), art. 14 i art. 15.

² Ibidem, art. 93, ust. 1.

³ Ibidem, art. 111.

⁴ Ibidem, art. 77.

⁵ Ibidem, art. 33.

⁶ Ibidem, art. 106.

⁷ Ibidem, art. 18.

Regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna (RPO-T) – placówka zapewniająca całodobową opiekę i wychowanie dzieciom pozbawionym całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej, wymagającym szczególnej opieki, które ze względu na stan zdrowia wymagają stosowania specjalistycznej opieki i rehabilitacji nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej⁸.

Rodzina zastępcza – zapewnia opiekę i wychowanie dzieciom pozbawionym całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej. Wyróżniamy następujące typy rodzin zastępczych:

Rodzina zastępcza spokrewniona – to forma opieki sprawowana przez wstępnych lub rodzeństwo dziecka. Przysługuje jej pomoc finansowa ze strony państwa na utrzymanie dziecka.

Rodzina zastępcza niezawodowa – to forma opieki sprawowana przez osoby, które nie są wstępnymi lub rodzeństwem dziecka. Przysługuje jej świadczenie pieniężne na pokrycie kosztów utrzymania każdego umieszczonego w niej dziecka. W rodzinie umieszcza się w tym samym czasie nie więcej niż 3 dzieci (z wyjątkiem licznego rodzeństwa).

Rodzina zastępcza zawodowa – to forma opieki sprawowana przez osoby, które nie są wstępnymi lub rodzeństwem dziecka. W rodzinie tej umieszcza się w tym samym czasie nie więcej niż 3 dzieci (z wyjątkiem licznego rodzeństwa). Rodzina zastępcza zawodowa może działać m.in. jako: rodzina zastępcza zawodowa lub rodzina zastępcza zawodowa specjalistyczna.

Rodzina zastępcza zawodowa pełniąca funkcję pogotowia rodzinnego – to forma opieki nad dzieckiem sprawowana na podstawie orzeczenia sądu, w przypadku gdy dziecko zostało doprowadzone przez Policję lub Straż Graniczną, na wniosek rodziców dziecka lub innej osoby, w przypadku bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia dziecka w związku z przemocą w rodzinie⁹.

Rodzina zastępcza zawodowa specjalistyczna – to forma opieki w szczególności nad dziećmi legitymującymi się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o znacznym lub umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, dziećmi na podstawie art. 6 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz małoletnimi matkami z dziećmi¹⁰.

Rodzina wspierająca – to forma wsparcia rodziny naturalnej dziecka przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Przy współpracy asystenta rodziny pomaga w: opiece i wychowaniu dziecka, prowadzeniu gospodarstwa domowego, kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych¹¹.

Rodzinny dom dziecka (RDD) – to forma opieki sprawowana przez małżonków lub osoby niepozostające w związku małżeńskim. W tym samym czasie może w nim przebywać nie więcej niż 8 dzieci (z wyjątkiem licznego rodzeństwa)¹².

System pieczy zastępczej – zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców¹³.

Usamodzielniony wychowanek – osoba opuszczająca rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną po osiągnięciu pełnoletności¹⁴.

⁸ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny..., op. cit., art. 109

⁹ Ibidem, art. 58.

¹⁰ Ibidem, art. 59.

¹¹ Ibidem, art. 18.

¹² Ibidem, art. 41.

¹³ Ibidem, art. 2.

¹⁴ Ibidem, art. 140.

1. Wprowadzenie

System wsparcia rodziny i pieczy zastępczej (WRiSPZ) to zespół instytucji, działań i przepisów prawnych, którego celem jest pomoc rodzinom w trudnej sytuacji życiowej oraz zapewnienie opieki dzieciom, które z różnych powodów nie mogą wychowywać się w rodzinach biologicznych.

Głównym celem systemu jest wspieranie rodzin biologicznych, tak by zapobiec konieczności odebrania dziecka z rodziny. Pomoc obejmuje m.in. wsparcie asystenta rodziny, rodziny wspierającej, placówki wsparcia dziennego, pomoc psychologiczną, pedagogiczną, materialną oraz edukacyjną.

Jeśli dziecko nie może przebywać z rodziną biologiczną, trafia do pieczy zastępczej (np. do rodziny zastępczej, rodzinnego domu dziecka lub placówki opiekuńczo-wychowawczej). Piecza zastępcza w swych założeniach ma charakter tymczasowy – jej celem jest powrót dziecka do rodziny lub adopcja.

Innym ważnym celem systemu jest przygotowanie młodzieży przebywającej w pieczy zastępczej do samodzielności. System wspiera wychowanków w przejściu do dorosłości i niezależności (np. poprzez programy usamodzielnienia, pomoc finansową, wsparcie w znalezieniu mieszkania i pracy).

System służy dzieciom, rodzinom biologicznym, rodzinom zastępczym oraz placówkom opieki instytucjonalnej. W przypadku dzieci zapewnia bezpieczne środowisko rozwoju, nawet jeśli ich własna rodzina nie może tego zagwarantować. Odnośnie rodzin oferuje wsparcie w pokonywaniu trudności, aby zapobiec umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej, natomiast rodzinom zastępczym i instytucjom opiekuńczym dostarcza narzędzi i zasobów do sprawowania opieki nad dziećmi.

Podstawą prawną funkcjonowania systemu jest ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz. U. z 2025 r. poz. 49). Ustawa ta dzieli zadania związane ze wspieraniem rodziny pomiędzy samorząd gminny, powiatowy i wojewódzki.

Zgodnie z art. 176 ww. ustawy do zadań własnych gminy należy m.in.:

- opracowanie i realizacja 3. letnich gminnych programów wspierania rodziny;
- tworzenie możliwości podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny;
- tworzenie oraz rozwój systemu opieki nad dzieckiem, w tym placówek wsparcia dziennego oraz praca z rodziną przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez: zapewnienie rodzinie przeżywającej trudności wsparcia i pomocy asystenta rodziny oraz dostępu do specjalistycznego poradnictwa, organizowanie szkoleń i tworzenie warunków do działania rodzin wspierających, prowadzenie placówek wsparcia dziennego oraz zapewnienie w nich miejsc dla dzieci;
- finansowanie podnoszenia kwalifikacji przez asystentów rodziny, kosztów związanych z udzielaniem pomocy, o której mowa w art. 29 ust. 2 ponoszonych przez rodziny wspierające;
- współfinansowanie pobytu dziecka w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka, placówce opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówce opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym;
- sporządzanie, zgodnie ze wzorami udostępnionymi drogą elektroniczną przez ministra właściwego do spraw rodziny, sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny;
- prowadzenie monitoringu sytuacji dziecka z rodziny zagrożonej kryzysem lub przeżywającej trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej, zamieszkałego na terenie gminy¹⁵.

Do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez gminę należy wykonywanie zadań wynikających z rządowych programów z zakresu wspierania rodziny oraz rządowego programu wsparcia rodzin z dziećmi¹⁶.

¹⁵ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny..., op. cit., art. 176.

¹⁶ Ibidem, art. 177.

Do najważniejszych zadań własnych powiatu w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej należą:

- opracowanie i realizacja 3. letnich powiatowych programów dotyczących rozwoju pieczy zastępczej, zawierających między innymi plan rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, plan ograniczania liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz limit rodzin zastępczych zawodowych na dany rok kalendarzowy, uwzględniający założenia wynikające z planu rozwoju rodzinnej pieczy zastępczej, konieczność zapewnienia dzieciom z terenu powiatu rodzinnej pieczy zastępczej oraz ograniczanie liczby dzieci w instytucjonalnej pieczy zastępczej;
- zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych;
- organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym – opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne – przez wspieranie procesu usamodzielnienia;
- tworzenie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych;
- prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym;
- organizowanie szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka i dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego oraz kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego;
- organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności przez tworzenie warunków do powstawania grup wsparcia oraz specjalistycznego poradnictwa;
- wyznaczanie organizatora rodzinnej pieczy zastępczej;
- zapewnienie przeprowadzenia przyjętemu do pieczy zastępczej dziecku niezbędnych badań lekarskich;
- wprowadzanie danych do rejestru, o którym mowa w art. 38d ust. 1¹⁷ ich aktualizacja i usuwanie;
- kompletowanie, we współpracy z właściwym ośrodkiem pomocy społecznej albo centrum usług społecznych, dokumentacji związanej z przygotowaniem dziecka do umieszczenia w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka;
- finansowanie:
 - świadczeń pieniężnych dotyczących dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych, interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych lub rodzinach pomocowych, na jego terenie lub na terenie innego powiatu;
 - pomocy przyznawanej osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne;
 - szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego oraz szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego;
- sporządzanie, zgodnie ze wzorami udostępnionymi drogą elektroniczną przez ministra właściwego do spraw rodziny, sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny i systemu

¹⁷ Art. 38d. Minister właściwy do spraw rodziny tworzy rejestr obejmujący: wykaz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej, osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej oraz osób opuszczających rodzinną pieczę zastępczą jako niepełnoletnie, z podziałem na dzieci umieszczone lub przebywające w poszczególnych formach rodzinnej pieczy zastępczej oraz poszczególnych formach instytucjonalnej pieczy zastępczej oraz osoby opuszczające rodzinną pieczę zastępczą jako niepełnoletnie, przebywające w poszczególnych formach rodzinnej pieczy zastępczej i poszczególnych formach instytucjonalnej pieczy zastępczej; wykaz osób posiadających pozytywną lub negatywną wstępną kwalifikację do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka; wykaz kandydatów zakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka; wykaz rodzin zastępczych z podziałem na rodziny zastępcze spokrewnione, niezawodowe i zawodowe; wykaz rodzinnych domów dziecka; wykaz placówek opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych oraz interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych; wykaz osób usamodzielnianych.

pieczy zastępczej oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego¹⁸.

Do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej należą:

- realizacja zadań wynikających z rządowych programów wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz rządowego programu wsparcia rodzin z dziećmi;
- finansowanie pobytu w pieczy zastępczej osób, o których mowa w art. 5 ust. 3¹⁹;
- finansowanie:
 - wydatków związanych z dowozem do rodziny zastępczej, rodzinnego domu dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawczej, regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej lub interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego, a także związanych z odwiezieniem dziecka, gdy umieszczenie w pieczy zastępczej nastąpiło na czas określony, jeżeli sposób i zasady pokrycia kosztów powrotu dziecka nie wynikają z orzeczenia lub informacji sądu lub innego organu państwa obcego;
 - średnich miesięcznych wydatków przeznaczonych na utrzymanie dziecka oraz świadczeń pieniężnych;
 - pomocy przyznawanej osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne²⁰.

Do zadań własnych samorządu województwa z obszaru WRiSPZ należy w szczególności:

- prowadzenie interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych i regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych;
- opracowywanie programów dotyczących wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej, będących integralną częścią strategii rozwoju województwa;
- promowanie nowych rozwiązań w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- szkolenie i doskonalenie zawodowe kadr jednostek organizacyjnych samorządu gminnego i powiatowego;
- sporządzanie, zgodnie ze wzorami udostępnionymi drogą elektroniczną przez ministra właściwego do spraw rodziny, sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego;
- wprowadzanie danych do rejestru, o którym mowa w art. 38d ust. 1, ich aktualizacja i usuwanie²¹.

Z kolei do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez samorząd województwa należy organizowanie i prowadzenie ośrodków adopcyjnych oraz realizacja zadań wynikających z rządowego programu wsparcia rodzin z dziećmi²².

¹⁸ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny..., op. cit., art. 180.

¹⁹ Stosuje się do małoletniego cudzoziemca niewymienionego przebywającego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

²⁰ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny..., op. cit., art. 181.

²¹ Ibidem, art. 183.

²² Ibidem, art. 184.

2. Najważniejsze wnioski

Przeciętny stopień wykorzystania miejsc w placówkach wsparcia dziennego szczebla gminnego wynosił w województwie śląskim w 2023 r. 74%, co może świadczyć o zaspokojeniu potrzeb w zakresie tej formy wsparcia.

W latach 2013-2023 w województwie śląskim nastąpił trzykrotny wzrost liczby rodzinnych domów dziecka (z 39 do 122).

W latach 2013-2023 liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych w województwie śląskim podwoiła się. W tym czasie liczba miejsc pozostała na zbliżonym poziomie, co wskazuje, że zmniejszyła się średnia wielkość placówki, co jest pozytywnym trendem.

W latach 2013-2023 nastąpił wzrost udziału osób zajmujących się opieką i wychowaniem wśród ogółu osób zatrudnionych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

W latach 2013-2023 obserwuje się znaczny realny wzrost wydatków na wynagrodzenia dla rodzin zastępczych zawodowych, prowadzących rodzinne domy dziecka, zleceniobiorców oraz osób zatrudnionych w rodzinnych domach dziecka, a także zleceniobiorców oraz osób zatrudnionych w rodzinach zastępczych zawodowych lub rodzinach zastępczych niezawodowych.

Najczęstsze powody odpływu dzieci do 18 roku życia z pieczy zastępczej w województwie śląskim w 2023 roku to: powrót do rodziny naturalnej oraz umieszczenie w rodzinnej pieczy zastępczej.

W województwie śląskim w latach 2021-2023 roku nastąpił znaczny realny wzrost wydatków na wynagrodzenia wraz z pochodnymi koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

W latach 2021-2023 nastąpił duży wzrost liczby rodzin, które skorzystały z poradnictwa specjalistycznego oraz liczby porad udzielonych w ramach poradnictwa specjalistycznego z obszaru pieczy zastępczej.

W latach 2021–2023 w województwie śląskim odnotowano wzrost nominalnej kwoty wydatków na świadczenia udzielane w ramach instytucjonalnej pieczy zastępczej finansowanej z poziomu samorządu województwa, jednak ze względu na skumulowany wskaźnik inflacji wzrost ten nie przekłada się na wzrost wartości realnej.

W latach 2013-2023 obserwuje się znaczny realny wzrost wydatków na wynagrodzenia dla rodzin zastępczych zawodowych, prowadzących rodzinne domy dziecka, zleceniobiorców oraz osób zatrudnionych w rodzinnych domach dziecka, a także zleceniobiorców oraz osób zatrudnionych w rodzinach zastępczych zawodowych lub rodzinach zastępczych niezawodowych.

W latach 2013-2019 w województwie śląskim odnotowano wzrost liczby zatrudnionych asystentów rodziny, natomiast w latach 2020–2023 zaobserwowano spadek ich liczby.

Od roku 2013 liczba rodzin wspierających utrzymuje się na zbliżonym, bardzo niskim poziomie.

W latach 2020-2022 zanotowano realny spadek wysokości wydatków na wynagrodzenia asystentów rodziny. Mimo, iż w tym czasie wydatki wzrosły o 20,9%, to skumulowany wskaźnik inflacji wyniósł 24,3%.

W latach 2021-2023 liczba rodzin zastępczych w województwie śląskim zmniejszyła się o 36, co stanowi spadek o 0,7%.

Wartość wydatków na pomoc dla osób usamodzielnionych w latach 2021-2023, mimo nominalnego wzrostu realnie znacznie spadła.

Liczba dzieci w pieczy zastępczej w województwie śląskim zwiększyła się o 444 dzieci w ciągu trzech lat, co wskazuje na rosnące potrzeby wsparcia pieczy zastępczej w regionie.

Na przestrzeni lat 2013-2023 w województwie śląskim wzrosła liczba dzieci umieszczanych w regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych.

W latach 2021-2023 liczba dzieci przysposobionych zmniejszyła się o 13,9%.

W latach 2021–2023 odnotowano wyraźny spadek liczby porad udzielanych przez ośrodki adopcyjne: wśród rodzin przysposabiających, osób samotnych i rodzin naturalnych.

3. Gmina

Wsparcie rodzin oraz opieka nad dziećmi i młodzieżą pozbawionymi opieki rodzicielskiej stanowią istotne zadania własne gmin, regulowane przez ustawę o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r. Ustawa ta wyznacza kierunki działań mających na celu wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych oraz zapewnienie dzieciom odpowiednich warunków rozwoju w sytuacji, gdy opieka rodzicielska nie jest możliwa.

Niniejszy rozdział koncentruje się na omówieniu działań podejmowanych w ramach wyżej wymienionych zadań. Szczególna uwaga poświęcona została wsparciu rodzin borykających się z trudnościami, poprzez zapewnienie pomocy asystentów rodziny, tworzenie warunków do działania rodzin wspierających oraz rozwój placówek wsparcia dziennego.

3.1. Rodziny wspierające

Funkcja rodziny wspierającej stanowi cenny element systemu wsparcia społecznego, który integruje działania różnych podmiotów na rzecz poprawy funkcjonowania rodzin w kryzysie. Zgodnie z art. 29 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r. rodzina wspierająca może objąć wsparciem rodzinę przeżywającą trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Rodzina wspierająca, przy współpracy asystenta rodziny, pomaga rodzinie przeżywającej trudności w: opiece i wychowaniu dziecka; prowadzeniu gospodarstwa domowego; kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych.

Zgodnie z art. 30. pełnienie funkcji rodziny wspierającej może być powierzone osobom z bezpośredniego otoczenia dziecka, które: nie były skazane prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo; nie figurują w bazie danych Rejestru Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym z dostępem ograniczonym.

Rodzinę wspierającą ustanawia wójt właściwy ze względu na miejsce zamieszkania rodziny wspieranej po uzyskaniu pozytywnej opinii kierownika ośrodka pomocy społecznej albo dyrektora centrum usług społecznych, wydanej na podstawie przeprowadzonego rodzinnego wywiadu środowiskowego²³.

Poniższa analiza przedstawiona jest zgodnie z danymi uzyskanymi z Centralnej Aplikacji Statystycznej w ramach *sprawozdań WRiSPZ-G* z lat 2013-2023²⁴.

Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba rodzin wspierających:
 - 2021: 1;
 - 2022: 4;
 - 2023: 1;
 - zmiana liczby w latach 2021-2023: 0;
 - wskaźnik zmiany liczby w latach 2021-2023: 0%.

²³ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny..., op. cit. art. 30.

²⁴ W poniższym rozdziale, z uwagi na występowanie wartości rażąco odstającej, nie uwzględniono liczby rodzin wspierających w gminie Wodzisław Śląski w 2022 r.

- Liczba rodzin korzystających z pomocy rodzin wspierających:
 - 2021: 1;
 - 2022: 4;
 - 2023: 1;
 - zmiana liczby w latach 2021-2023: 0;
 - wskaźnik zmiany liczby w latach 2021-2023: 0%.

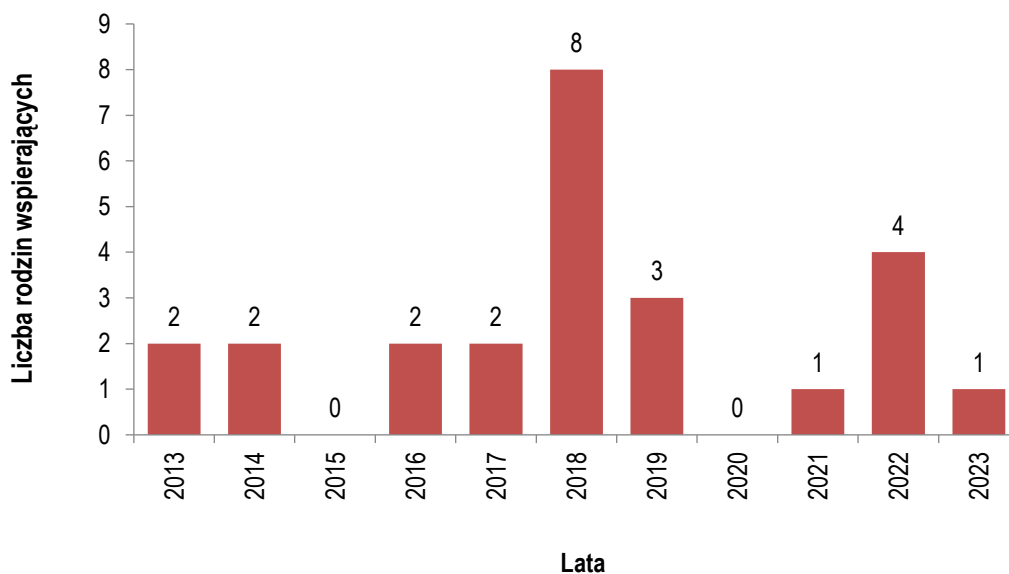
Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba rodzin wspierających:
 - rodzaj tendencji: stała;
 - siła tendencji: nie dotyczy;
 - poziom wahań wartości: duży (przy uwzględnieniu 2018 roku);
 - wartość minimalna: 0 – 2015 rok i 2020 rok;
 - wartość maksymalna: 8 – 2018 rok.
- Liczba rodzin korzystających z pomocy rodzin wspierających:
 - rodzaj tendencji: stała;
 - siła tendencji: nie dotyczy;
 - poziom wahań wartości: duży (przy uwzględnieniu lat 2017-2018);
 - wartość minimalna: 0 – 2015 rok i 2020 rok;
 - wartość maksymalna: 12 – 2018 rok.

WNIOSKI

- Od roku 2013 liczba rodzin wspierających utrzymuje się na zbliżonym, bardzo niskim poziomie.

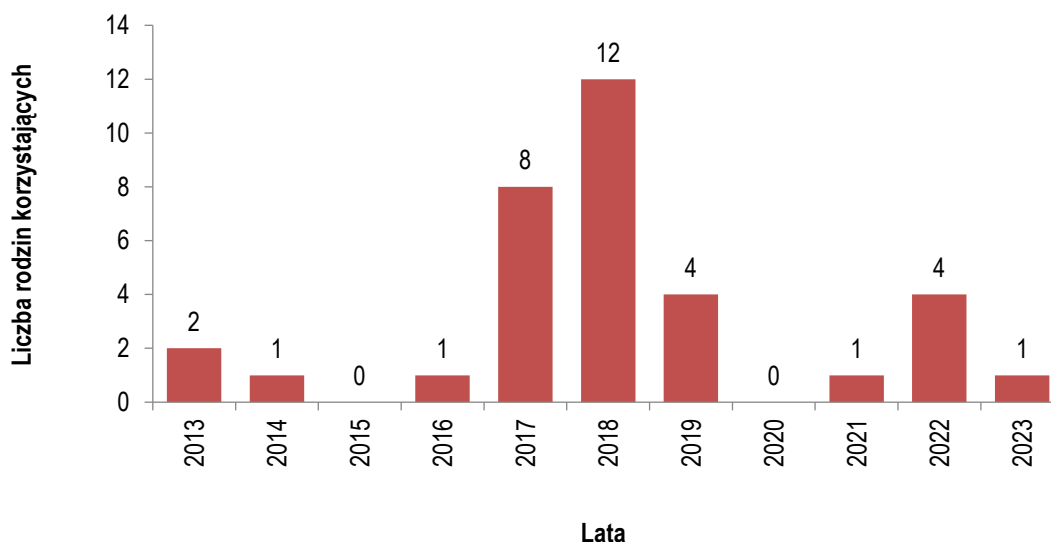
Liczba rodzin wspierających, województwo śląskie w latach 2013-2023, stan na koniec danego roku.

Uwaga: Ze względu na występowanie wartości rażąco odstającej, nie uwzględniono liczby rodzin wspierających w gminie Wodzisław Śląski w 2022 r.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, *sprawozdania WRiSPZ-G* z lat 2013-2023.

Rodziny, które korzystały z pomocy rodzin wspierających, województwo śląskie w latach 2013-2023.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-G z lat 2013-2023.

3.2. Asystenci rodziny

Asystent rodziny to osoba, której zadaniem jest wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych. Asystent rodziny działa na rzecz poprawy sytuacji w rodzinie, pomagając jej członkom w radzeniu sobie z problemami, rozwijaniu umiejętności życiowych, rozwiązywaniu konfliktów i organizowaniu codziennego życia.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zawiera wymagania, które powinien spełniać każdy asystent rodziny, m.in. dotyczące wykształcenia. Asystentem rodziny może być osoba, która:

- posiada wykształcenie wyższe na kierunku pedagogika, psychologia, socjologia, nauki o rodzinie lub praca socjalna lub wykształcenie wyższe na dowolnym kierunku uzupełnione szkoleniem z zakresu pracy z dziećmi lub rodziną i udokumentuje co najmniej roczny staż pracy z dziećmi lub rodziną lub studiami podyplomowymi obejmującymi zakres programowy szkolenia określony na podstawie ust. 3 i udokumentuje co najmniej roczny staż pracy z dziećmi lub rodziną lub wykształcenie średnie lub średnie branżowe i szkolenie z zakresu pracy z dziećmi lub rodziną, a także udokumentuje co najmniej 3-letni staż pracy z dziećmi lub rodziną;
- nie jest i nie była pozbawiona władzy rodzicielskiej oraz władza rodzicielska nie jest jej zawieszona ani ograniczona;
- wypełnia obowiązek alimentacyjny – w przypadku gdy taki obowiązek w stosunku do niej wynika z tytułu egzekucyjnego;
- nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe;
- nie figuruje w bazie danych Rejestru Sprawców Przestępstw na Tle Seksualnym z dostępem ograniczonym²⁵.

Asystent rodziny to zawód wymagający dużego zaangażowania, empatii i umiejętności interpersonalnych. Asystenci rodziny odgrywają kluczową rolę w pracy z rodzinami w kryzysie i mogą przyczynić się do zapobiegania rozbiciu rodzin czy umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej.

²⁵ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny..., op. cit., art. 12

W niniejszej części przedstawione zostały dane dotyczące:

- liczby asystentów rodziny;
- struktury asystentów rodziny wg podstawy zatrudnienia;
- wydatków na wynagrodzenia wraz z pochodnymi asystentów rodziny;
- liczby rodzin korzystających ze wsparcia asystentów rodziny.

Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba asystentów rodziny:
 - 2021: 407;
 - 2022: 411;
 - 2023: 399;
 - zmiana liczby w latach 2021-2023: -8 osób;
 - wskaźnik zmiany liczby w latach 2021-2023: -2,0%.
- Struktura asystentów rodziny wg podstawy zatrudnienia w 2023 roku:
 - umowa o pracę w systemie zadaniowego czasu pracy: 355 osób (89,0%)
 - umowa o świadczenie usług: 44 osoby (11,0%).
- Liczba asystentów rodziny wg podstawy zatrudnienia w latach 2021-2023:
 - umowy o pracę w systemie zadaniowego czasu pracy:
 - 2021: 364;
 - 2022: 361;
 - 2023: 355;
 - zmiana liczby asystentów rodziny w latach 2021-2023: -9;
 - wskaźnik zmiany liczby asystentów rodziny w latach 2021-2023: -2,5%;
 - umowy o świadczenie usług:
 - 2021: 43;
 - 2022: 50;
 - 2023: 44;
 - zmiana liczby asystentów rodziny w latach 2021-2023: 1;
 - wskaźnik zmiany liczby asystentów rodziny w latach 2021-2023: 2,3%.
- Wysokość wydatków na wynagrodzenia wraz z pochodnymi asystentów rodziny (w mln zł)²⁶:
 - 2020: 19,0;
 - 2021: 20,0;
 - 2022: 23,0;
 - zmiana wysokości wydatków w latach 2020-2022: 4 mln zł;
 - wskaźnik zmiany wysokości wydatków w latach 2020-2022: 20,9%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2020-2022: 24,3%²⁷.
- Liczba rodzin korzystających ze wsparcia asystentów rodziny:
 - 2021: 4 940;
 - 2022: 4 951;
 - 2023: 4 986;
 - zmiana liczby rodzin korzystających ze wsparcia w latach 2021-2023: 46;
 - wskaźnik zmiany liczby rodzin korzystających ze wsparcia w latach 2021-2023: 0,9%.

²⁶ W poniższym rozdziale, z uwagi na występowanie wartości odstających, nie uwzględniono wydatków na wynagrodzenia w 2023 roku.

²⁷ Podatki GOV, <https://www.podatki.gov.pl/kalkulatory-podatkowe/kalkulator-inflacji/> [dostęp 25.10.2024 r.].

Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba asystentów rodziny:
 - rodzaj tendencji: do 2019 – wzrostowa, od 2020 – spadkowa;
 - siła tendencji: silna;
 - poziom wahań wartości: duży;
 - wartość minimalna: 254 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 423 – 2019 rok.

- Liczba asystentów rodziny wg podstawy zatrudnienia:
 - umowy o pracę w systemie zadaniowego czasu pracy:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa do 2019 roku, od 2020 roku malejąca
 - siła tendencji: bardzo silna;
 - poziom wahań wartości: bardzo duży;
 - wartość minimalna: 166 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 367 – 2019 rok;

 - umowy o świadczenie usług:
 - rodzaj tendencji: spadkowa;
 - siła tendencji: silna;
 - poziom wahań wartości: bardzo duży;
 - wartość minimalna: 43 – 2021 rok;
 - wartość maksymalna: 99 – 2014 rok.

- Wysokość wydatków na wynagrodzenia (w mln zł):
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: bardzo silna;
 - poziom wahań wartości: duży;
 - wartość minimalna: 6,9 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 23,0 – 2022 rok.

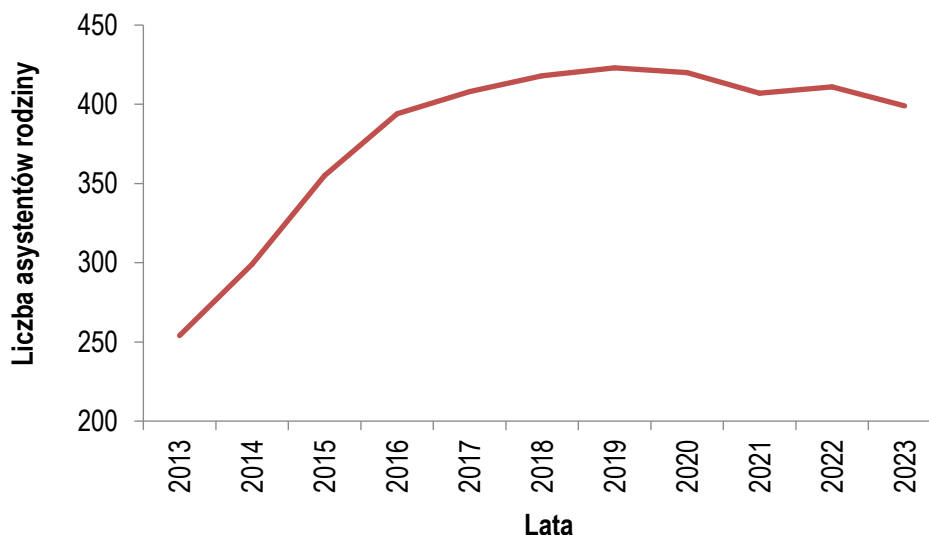
- Liczba rodzin korzystających ze wsparcia asystenta:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: bardzo mały;
 - wartość minimalna: 3 286 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 5 040 – 2017 rok.

WNIOSKI

- W latach 2013-2019 w województwie śląskim odnotowano wzrost liczby zatrudnionych asystentów rodziny, natomiast w latach 2020–2023 zaobserwowano spadek ich liczby.
- Najczęściej stosowaną formą zatrudnienia asystentów rodziny jest umowa o pracę w systemie zadaniowego czasu pracy, która obejmuje 89% przypadków. Umowy o świadczenie usług, stanowią jedynie 11% umów.
- Na przestrzeni lat 2013-2023 udział asystentów rodziny zatrudnionych w oparciu o umowy o świadczenie usług systematycznie malał.
- W latach 2020-2022 zanotowano realny spadek wysokości wydatków na wynagrodzenia asystentów rodziny. Mimo, iż w tym czasie wydatki wzrosły o 20,9%, to skumulowany wskaźnik inflacji wyniósł 24,3% .

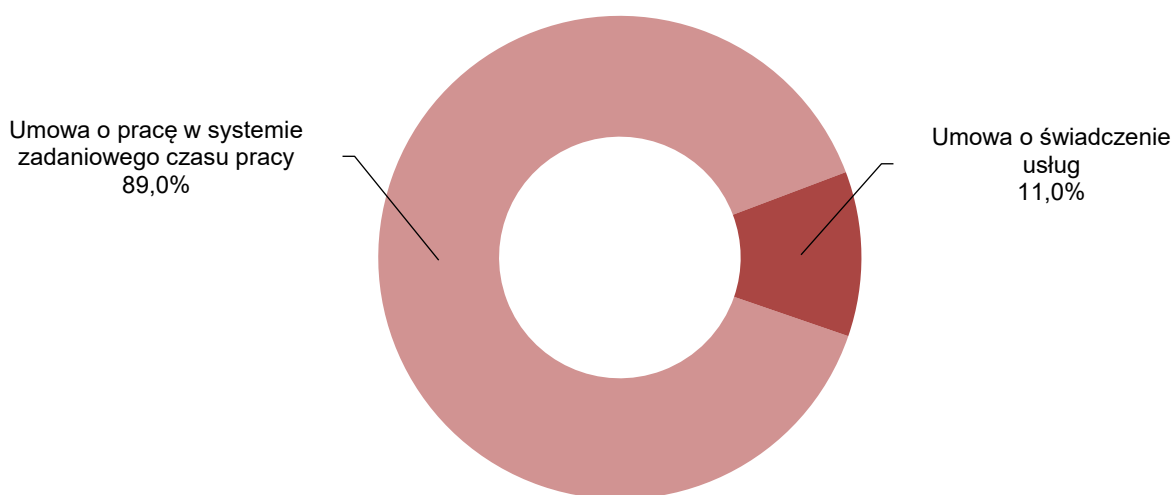
- W ostatnich latach poziom wahań liczby osób korzystających z pomocy asystentów rodziny był bardzo mały.

Liczba asystentów rodziny, województwo śląskie w latach 2013-2023, stan na koniec danego roku.

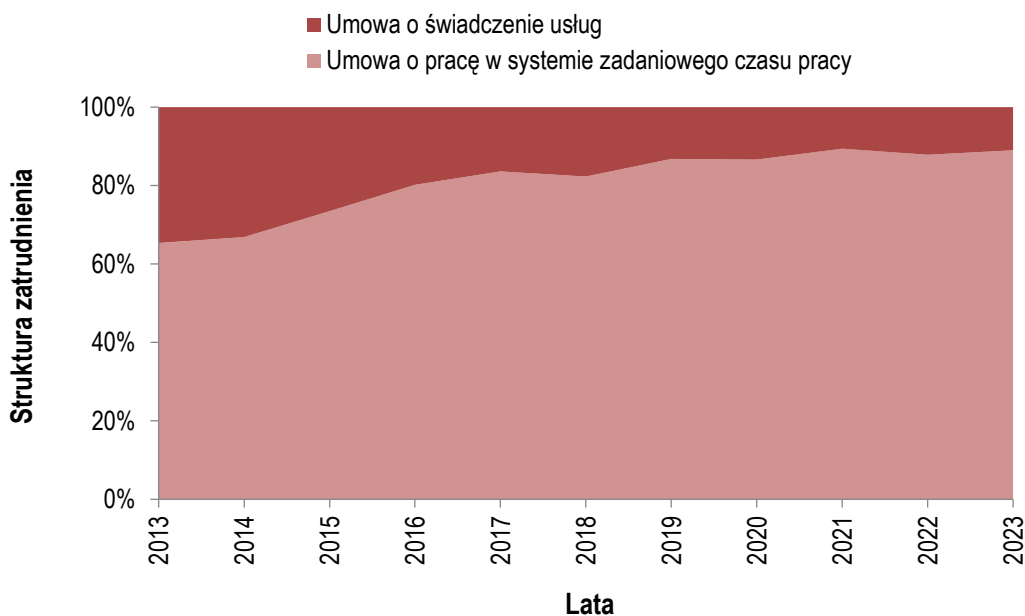
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-G z lat 2013-2023.

Struktura asystentów rodziny wg podstawy zatrudnienia, województwo śląskie, stan na koniec 2023 roku, N=399.

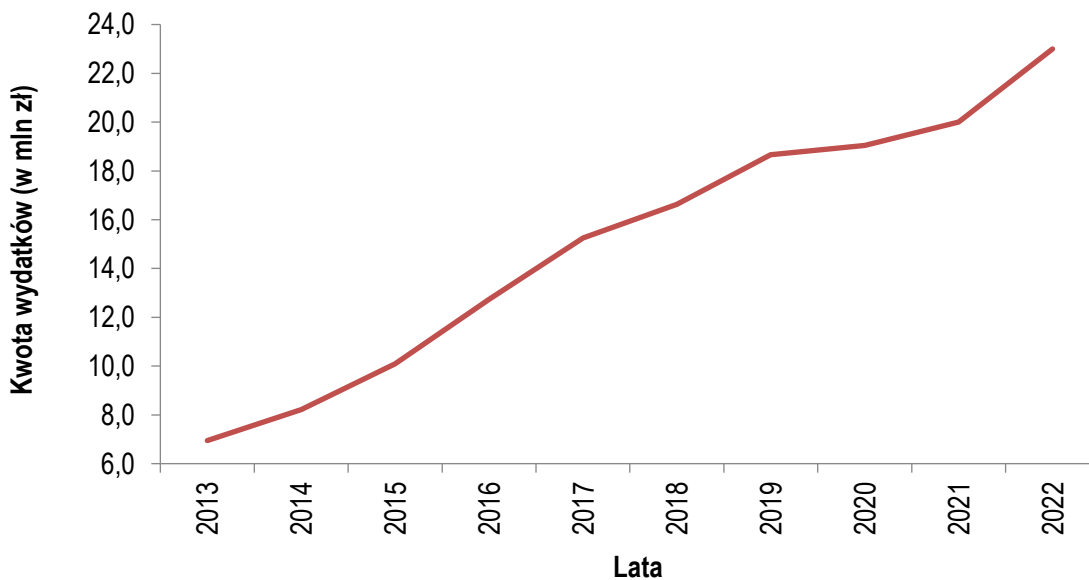
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie WRiSPZ-G za II poł. 2023 r.

Liczba asystentów rodziny wg podstawy zatrudnienia, województwo śląskie w latach 2013-2023, stan na koniec danego roku.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-G z lat 2013-2023.

Wydatki na wynagrodzenia wraz z pochodnymi asystentów rodziny (w mln zł), województwo śląskie w latach 2013-2022*.

* Z uwagi na wystąpienie rażąco odstających wartości na wykresie nie uwzględniono roku 2023.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-G za II poł. roku z lat 2013-2022.

Liczba rodzin korzystających z usług asystentów rodziny, województwo śląskie w latach 2013-2023, stan na koniec danego roku.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-G za lata 2013-2023.

3.3. Placówki wsparcia dziennego

Placówki wsparcia dziennego są jednostkami organizacyjnymi systemu wspierania rodziny w zakresie pomocy w opiece i wychowaniu dzieci z rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych.

W pracy z dziećmi placówki wsparcia dziennego współpracują z rodzicami, opiekunami, placówkami oświatowymi i podmiotami leczniczymi. Uczestnictwo dzieci w zajęciach jest nieodpłatne i dobrowolne, chyba, że dziecko zostanie skierowane do placówki przez sąd. Przy zapewnieniu opieki nad dziećmi oraz przy wykonywaniu innych czynności związanych z realizacją zadań, placówki mogą korzystać z pomocy wolontariuszy. Pod opieką jednego wychowawcy, w jednym czasie, może przebywać maksymalnie 15 dzieci²⁸.

Placówkę wsparcia dziennego prowadzi gmina, podmiot, któremu gmina zleciła realizację tego zadania lub podmiot, który uzyskał zezwolenie wójta. Powiat może prowadzić lub zlecić prowadzenie placówki wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym. Placówka wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym może być prowadzona także przez podmiot, który uzyskał zezwolenie starosty²⁹.

Placówki wsparcia dziennego odgrywają istotną rolę w profilaktyce społecznej i wspieraniu dzieci oraz rodzin w trudnej sytuacji życiowej, stanowiąc istotny element lokalnej polityki społecznej. Niniejszy podrozdział zawiera informacje dotyczące liczby placówek wsparcia dziennego, liczby miejsc w placówkach, a także formy ich prowadzenia.

²⁸ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny..., op. cit., art. 18 ust. 1, art. 23, art. 28, ust. 2.

²⁹ Ibidem, art. 18, ust. 2 i 3.

Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba placówek wsparcia dziennego:
 - 2021: 235;
 - 2022: 235;
 - 2023: 229;
 - zmiana liczby w latach 2021-2023: -6;
 - wskaźnik zmiany liczby w latach 2021-2023: -2,6%.

- Struktura placówek wsparcia dziennego w 2023 roku:
 - prowadzone w formie opiekuńczej: 161 (70,3%);
 - prowadzone w formie specjalistycznej: 63 (27,5%);
 - prowadzone w formie pracy podwórkowej: 15 (6,6%).

- Liczba placówek wsparcia dziennego, w tym prowadzonych w formie:
 - opiekuńczej:
 - 2021: 161;
 - 2022: 162;
 - 2023: 161;
 - zmiana liczby w latach 2021-2023: 0;
 - wskaźnik zmiany liczby w latach 2021-2023: 0%;

 - specjalistycznej:
 - 2021: 70;
 - 2022: 68;
 - 2023: 63;
 - zmiana liczby w latach 2021-2023: -7;
 - wskaźnik zmiany liczby w latach 2021-2023: -10,0%;

 - pracy podwórkowej:
 - 2021: 21;
 - 2022: 20;
 - 2023: 15;
 - zmiana liczby placówek w latach 2021-2023: -6;
 - wskaźnik zmiany liczby placówek w latach 2021-2023: -28,6%.

- Liczba miejsc w placówkach wsparcia dziennego:
 - 2021: 6 857;
 - 2022: 6 915;
 - 2023: 6 631;
 - zmiana liczby w latach 2021-2023: -226;
 - wskaźnik zmiany liczby w latach 2021-2023: -3,3%.

- Przeciętna liczba dzieci umieszczonych w placówkach wsparcia dziennego
 - 2021: 4 854;
 - 2022: 5 043;
 - 2023: 4 889;
 - zmiana liczby w latach 2021-2023: 35;
 - wskaźnik zmiany liczby w latach 2021-2023: 0,7%.

- Przeciętny stopień wykorzystania miejsc w placówkach wsparcia dziennego szczebla gminnego (w %)
 - 2021: 70,8;
 - 2022: 72,9;
 - 2023: 73,7;
 - zmiana stopnia w latach 2021-2023: -2,9 p. proc.

Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

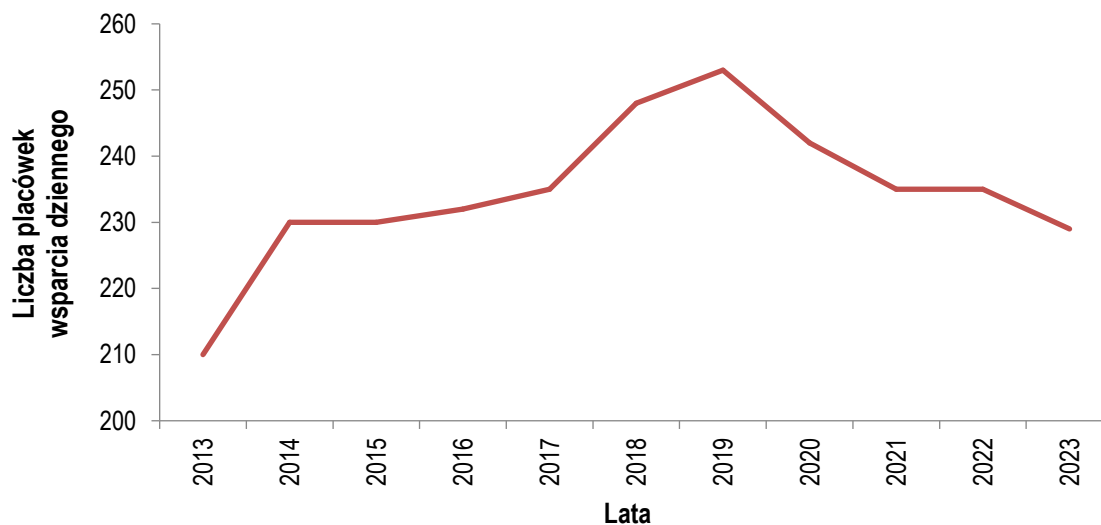
- Liczba placówek wsparcia dziennego:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 210 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 253 – 2019 rok.
- Liczba placówek wsparcia dziennego, w tym prowadzonych w formie:
 - opiekuńczej:
 - rodzaj tendencji: stała, z lekkimi wahaniami;
 - siła tendencji: bardzo słaba;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 155 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 184 – 2019 rok;
 - specjalistycznej:
 - rodzaj tendencji: do 2016 r. – wzrostowa, od 2017 r. – spadkowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 63 – 2023 rok;
 - wartość maksymalna: 86 – 2016 rok;
 - pracy podwórkowej
 - rodzaj tendencji: zmienna;
 - siła tendencji: silna;
 - poziom wahań wartości: bardzo duży;
 - wartość minimalna: 5 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 21 – 2021 rok.
- Liczba miejsc w placówkach wsparcia dziennego:
 - rodzaj tendencji: zmienna;
 - siła tendencji: bardzo słaba;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 6 598 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 7 860 – 2018 rok.
- Przeciętna liczba dzieci umieszczonych w placówkach wsparcia dziennego:
 - rodzaj tendencji: stała;
 - siła tendencji: bardzo słaba;
 - poziom wahań wartości: duży;
 - wartość minimalna: 4 564 – 2020 rok;
 - wartość maksymalna: 6 215 – 2019 rok.

- Przeciętny stopień wykorzystania miejsc w placówkach wsparcia dziennego szczebla gminnego:
 - rodzaj tendencji: spadkowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: duży;
 - wartość minimalna: 65,2% - 2020 rok;
 - wartość maksymalna: 83,0% - 2019 rok.

WNIOSKI

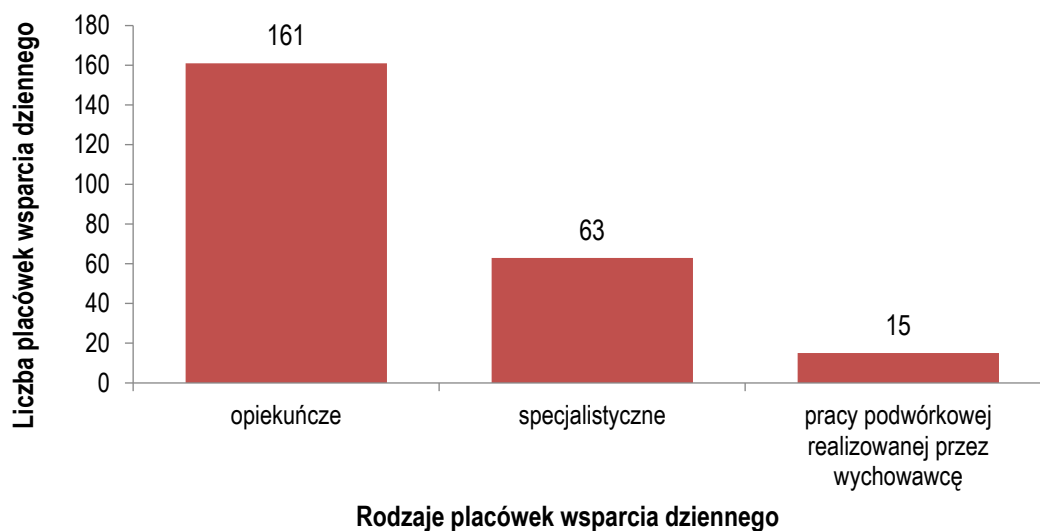
- W latach 2013-2023 w województwie śląskim liczba placówek wsparcia dziennego wzrosła o 9,0%.
- Najwięcej placówek wsparcia dziennego funkcjonuje w formie opiekuńczej (161).
- Najmniej liczne są placówki prowadzone w formie pracy podwórkowej przez wychowawcę (15).
- W latach 2021-2023 liczba placówek zmniejszyła się o 6, co oznacza spadek o 2,6%, a liczba miejsc w placówkach uległa zmniejszeniu o 226, co stanowi spadek o 3,3%.
- Przeciętny stopień wykorzystania miejsc w placówkach wsparcia dziennego szczebla gminnego wynosił w województwie śląskim w 2023 r. 74%.

Liczba placówek wsparcia dziennego szczebla gminnego, województwo śląskie w latach 2013-2023, stan na koniec roku.

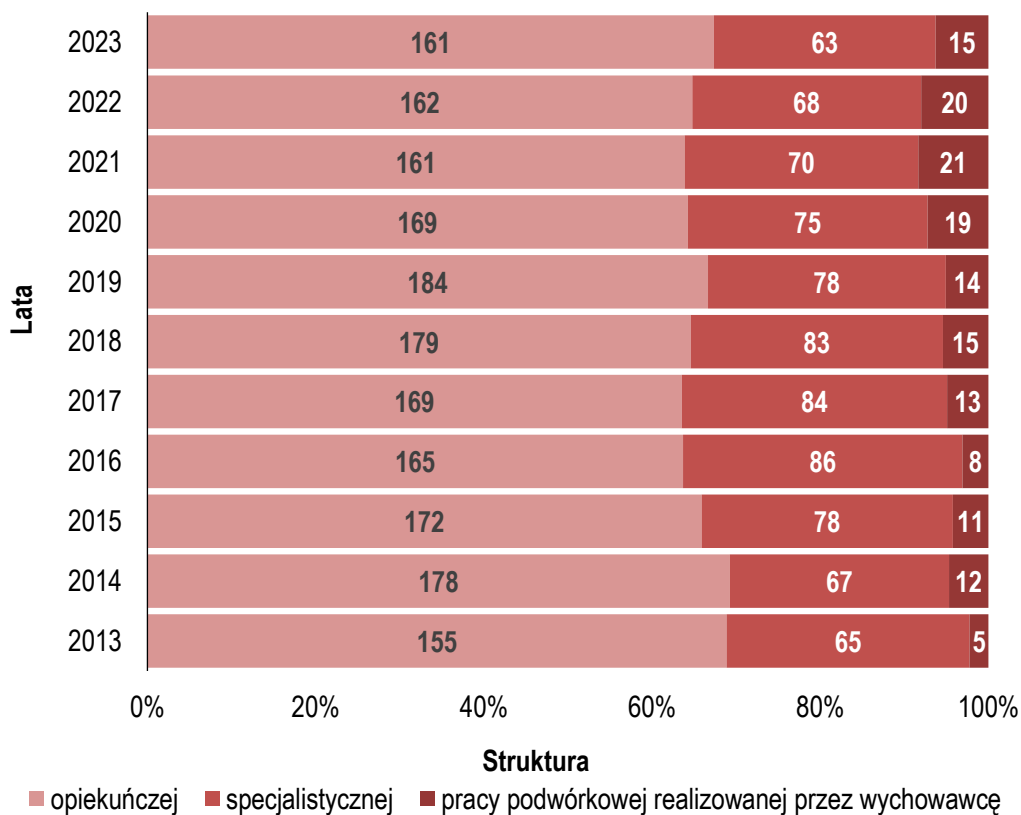
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-G za lata 2013-2023.

Liczba placówek wsparcia dziennego szczebla gminnego wg formy prowadzenia, województwo śląskie, stan na koniec 2023 roku, N=239.

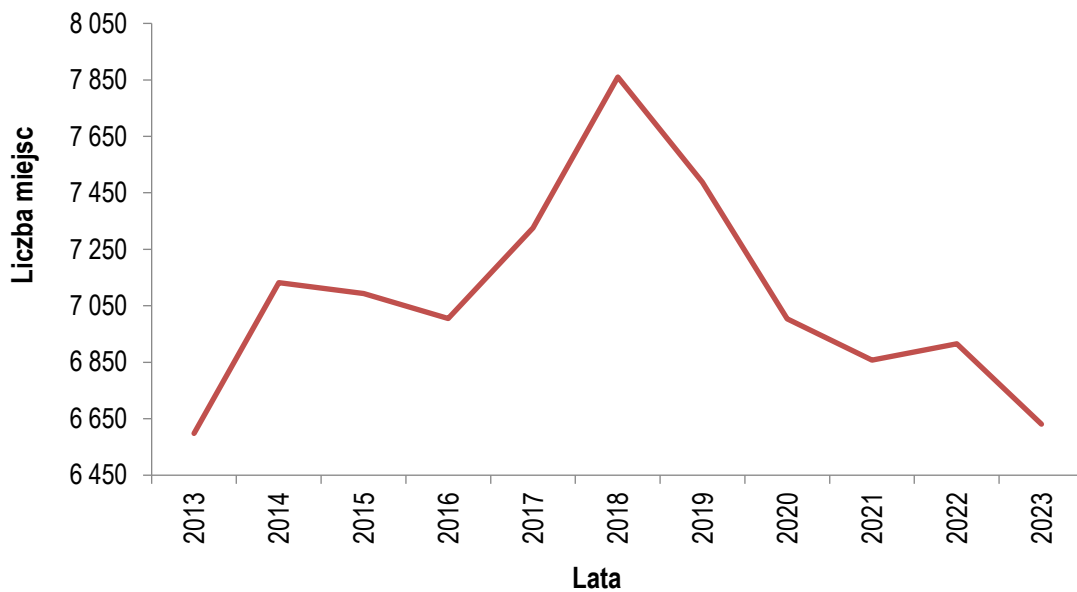
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie WRiSPZ-G za II poł. 2023 r.

Liczba placówek wsparcia dziennego szczebla gminnego wg formy prowadzenia, województwo śląskie, w latach 2013-2023.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-G za II poł. roku z lat 2013-2023.

Liczba miejsc w placówkach wsparcia dziennego, województwo śląskie w latach 2013-2023, stan na koniec roku.

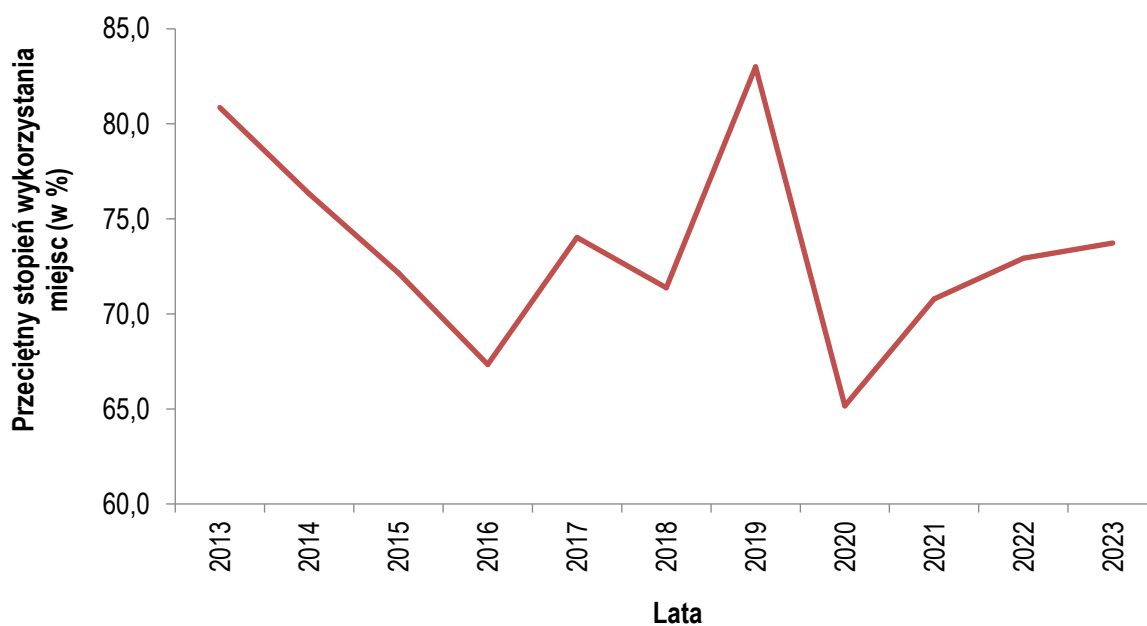
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WR/SPZ-G za II poł. roku z lat 2013-2023.

Przeciętna liczba dzieci umieszczonych w placówkach wsparcia dziennego, województwo śląskie w latach 2013-2023 wg stanu w II połowie danego roku.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WR/SPZ-G z lat 2013-2023.

Przeciętny stopień wykorzystania miejsc w placówkach wsparcia dziennego szczebla gminnego, województwo śląskie w latach 2013-2023 wg stanu w II połowie danego roku.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-G z lat 2013-2023.

Liczba placówek, liczba miejsc oraz przeciętna liczba umieszczonych dzieci, stopień obłożenia w placówkach wsparcia dziennego, województwo śląskie, w latach 2021-2023 roku, stan na koniec każdego roku.

Lata	Liczba placówek wsparcia dziennego	Liczba miejsc	Przeciętna liczba umieszczonych dzieci	Przeciętny stopień obłożenia (%)
2013	210	6 598	5 335	80,9
2014	230	7 132	5 443	76,3
2015	230	7 093	5 118	72,2
2016	232	7 005	4 717	67,3
2017	235	7 326	5 423	74,0
2018	248	7 860	5 610	71,4
2019	253	7 488	6 215	83,0
2020	242	7 004	4 564	65,2
2021	235	6 857	4 854	70,8
2022	235	6 915	5 043	72,9
2023	229	6 631	4 889	73,7

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-G z lat 2013-2023.

4. Powiat

Organizowanie rodzinnej pieczy zastępczej stanowi jeden z najważniejszych elementów systemu wsparcia dzieci pozbawionych możliwości wychowywania się w rodzinach biologicznych. Zgodnie z przepisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej za organizację rodzinnej pieczy zastępczej odpowiadają jednostki samorządu terytorialnego szczebla powiatowego. Ich zadaniem jest zarówno tworzenie odpowiednich warunków do funkcjonowania rodzin zastępczych, jak i wspieranie ich w codziennych wyzwaniach.

PCPR jest podstawowym organem odpowiedzialnym za organizację i nadzór nad rodzinną pieczą zastępczą. Do jego zadań należy w szczególności:

- rekrutacja i kwalifikacja kandydatów na rodziców zastępczych;
- organizacja szkoleń przygotowawczych;
- wsparcie psychologiczne, prawne i pedagogiczne dla rodzin zastępczych;
- monitorowanie warunków opieki w rodzinach zastępczych.

Niektóre aspekty organizacji rodzinnej pieczy zastępczej, takie jak rekrutacja, szkolenia czy wsparcie dla rodzin, są powierzane organizacjom pozarządowym, które działają na podstawie umów z samorządami. Organizacje te często specjalizują się w tworzeniu profesjonalnych programów wspierających rodziny zastępcze.

4.1. Rodziny zastępcze

Analiza danych wskazuje na ogólną stabilizację liczby rodzin zastępczych w województwie śląskim w latach 2013-2023, jednak w wielu kategoriach zauważalne są długoterminowe tendencje malejące, szczególnie w przypadku rodzin niezawodowych i zawodowych specjalistycznych.

Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba rodzin zastępczych:
 - 2021: 4 828;
 - 2022: 4 708
 - 2023: 4 792;
 - zmiana liczby w latach 2021-2023: -36;
 - wskaźnik zmiany liczby w latach 2021-2023: -0,7%.
- Struktura rodzin zastępczych w 2023 r.:
 - rodziny zastępcze spokrewnione: 3 073 (64,1%);
 - rodziny zastępcze niezawodowe: 1 453 (30,3%);
 - rodziny zastępcze zawodowe: 197 (4,1%).
- Liczba rodzin zastępczych wg rodzaju:
 - rodziny zastępcze spokrewnione:
 - 2021: 3 070;
 - 2022: 3 041;
 - 2023: 3 073;
 - zmiana liczby w latach 2021-2023: 3;
 - wskaźnik zmiany liczby w latach 2021-2023: 0,1%;

- rodziny zastępcze niezawodowe:
 - 2021: 1 479;
 - 2022: 1 402;
 - 2023: 1 453;
 - zmiana liczby w latach 2021-2023: -26;
 - wskaźnik zmiany liczby w latach 2021-2023: -1,8%;
- rodziny zastępcze zawodowe:
 - 2021: 205;
 - 2022: 195;
 - 2023: 197;
 - zmiana liczby w latach 2021-2023: -8;
 - wskaźnik zmiany liczby w latach 2021-2023: -3,9%;
- rodziny zastępcze zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego:
 - 2021: 58;
 - 2022: 57;
 - 2023: 56;
 - zmiana liczby w latach 2021-2023: -2;
 - wskaźnik zmiany liczby w latach 2021-2023: -3,4%;
- rodziny zastępcze zawodowe specjalistyczne:
 - 2021: 16;
 - 2022: 13;
 - 2023: 13;
 - zmiana liczby w latach 2021-2023: -3;
 - wskaźnik zmiany liczby w latach 2021-2023: -18,8%.

Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba rodzin zastępczych:
 - rodzaj tendencji: spadkowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 4 708 – 2022 rok;
 - wartość maksymalna: 5 692 – 2013 rok.
- Rodziny zastępcze spokrewnione:
 - rodzaj tendencji: spadkowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 3 041 – 2022 rok;
 - wartość maksymalna: 3 643 – 2013 rok.
- Rodziny zastępcze niezawodowe:
 - rodzaj tendencji: spadkowa;
 - siła tendencji: silna;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 1 402 – 2022 rok;
 - wartość maksymalna: 1 821 – 2013 rok.

- Rodziny zastępcze zawodowe:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: silna;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 133 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 217 – 2019 rok.

- rodziny zastępcze zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego:
 - rodzaj tendencji: spadkowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 56 – 2023 rok;
 - wartość maksymalna: 73 – 2013 rok;

- rodziny zastępcze zawodowe specjalistyczne:
 - rodzaj tendencji: spadkowa;
 - siła tendencji: silna;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 13 – 2022 r. i 2023 r.;
 - wartość maksymalna: 22 – 2013 rok.

WNIOSKI

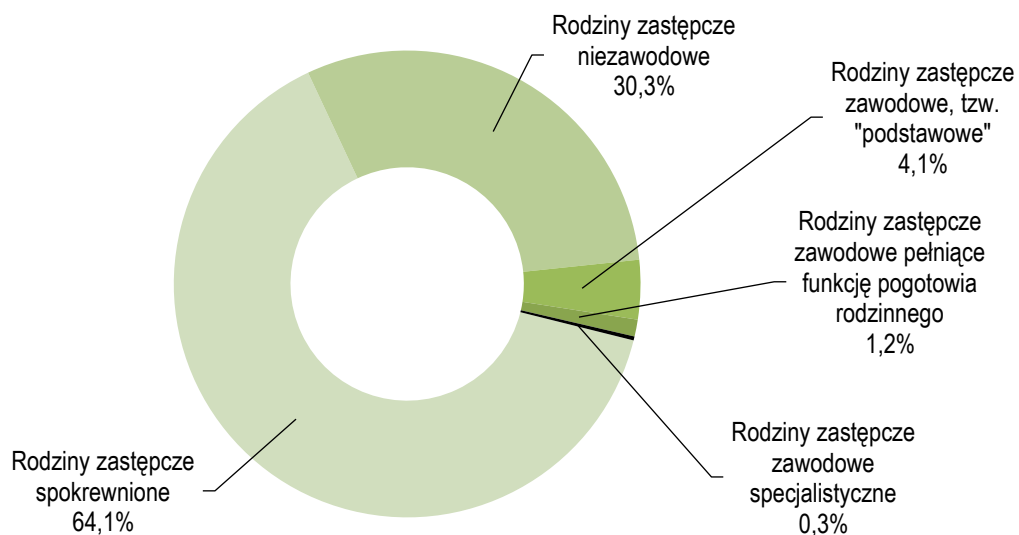
- W latach 2021-2023 liczba rodzin zastępczych w województwie śląskim zmniejszyła się o 36, co stanowi spadek o 0,7%.
- W latach 2021-2023 liczba rodzin zastępczych spokrewnionych wzrosła minimalnie (o 3 rodziny, co odpowiada 0,1% wzrostu). W dłuższej perspektywie (2013-2023) widoczna jest tendencja spadkowa.
- W latach 2021-2023 liczba rodzin niezawodowych zmniejszyła się o 26 (spadek o 1,8%). W perspektywie długoterminowej obserwuje się silną tendencję spadkową.
- Choć liczba rodzin zastępczych zawodowych zmniejszyła się w latach 2021-2023 o 8 rodzin (spadek o 3,9%), długoterminowo występuje silna tendencja wzrostowa.
- Zarówno w perspektywie krótkoterminowej (2021-2023), jak i długoterminowej (2013-2023) zanotowano spadek liczby rodzin zawodowych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego oraz liczby rodzin specjalistycznych.

Liczba rodzin zastępczych, województwo śląskie w latach 2013-2023, stan na koniec danego roku.

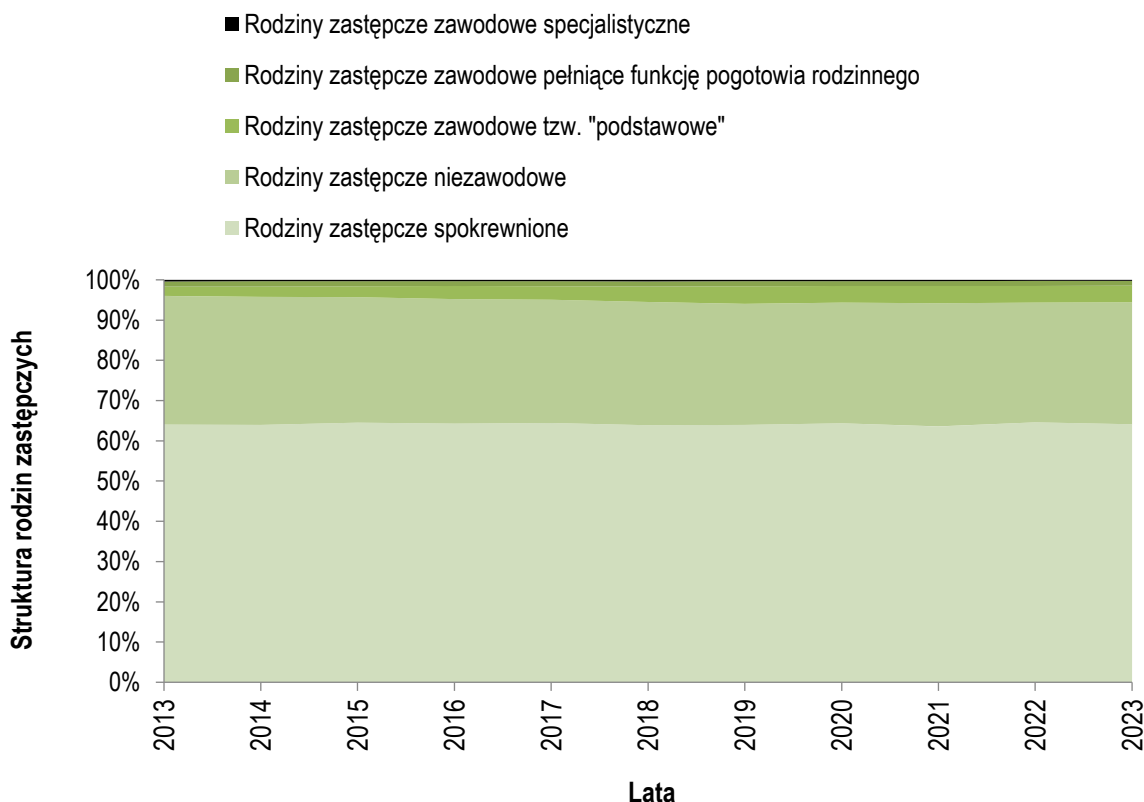
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P za II poł. roku z lat 2013-2023.

Struktura rodzin zastępczych wg rodzaju, województwo śląskie, stan na koniec 2023 r., N=4 792.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie WRiSPZ-P za II poł. roku z 2023 r.

Struktura rodzin zastępczych wg rodzaju, województwo śląskie w latach 2013-2023, stan na koniec danego roku.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P za II poł. roku z lat 2013-2023.

4.2. Rodzinne domy dziecka

Poniższy podrozdział dotyczy rodzinnych domów dziecka, które zgodnie z art. 40 ustawy o wsparciu rodziny i pieczy zastępczej mają za zadanie zapewnić dziecku całodobową opiekę i wychowanie, w szczególności:

- traktują dziecko w sposób sprzyjający poczuciu godności i wartości osobowej;
- zapewniają dostęp do przysługujących świadczeń zdrowotnych;
- zapewniają kształcenie, wyrównywanie braków rozwojowych i szkolnych;
- zapewniają rozwój uzdolnień i zainteresowań;
- zaspokajają jego potrzeby emocjonalne, bytowe, rozwojowe, społeczne oraz religijne;
- zapewniają ochronę przed arbitralną lub bezprawną ingerencją w życie prywatne dziecka;
- umożliwiają kontakt z rodzicami i innymi osobami bliskimi, chyba że sąd postanowi inaczej.

Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba rodzinnych domów dziecka:
 - 2021: 95;
 - 2022: 108;
 - 2023: 122;
 - Zmiana liczby rodzinnych domów dziecka w latach 2021-2023: 27;
 - Wskaźnik zmiany liczby rodzinnych domów dziecka w latach 2021-2023: 28,4%.

Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Rodzinne domy dziecka:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: bardzo silna;
 - poziom wahań wartości: duży;
 - wartość minimalna: 39 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 122 – 2023 rok.

WNIOSKI

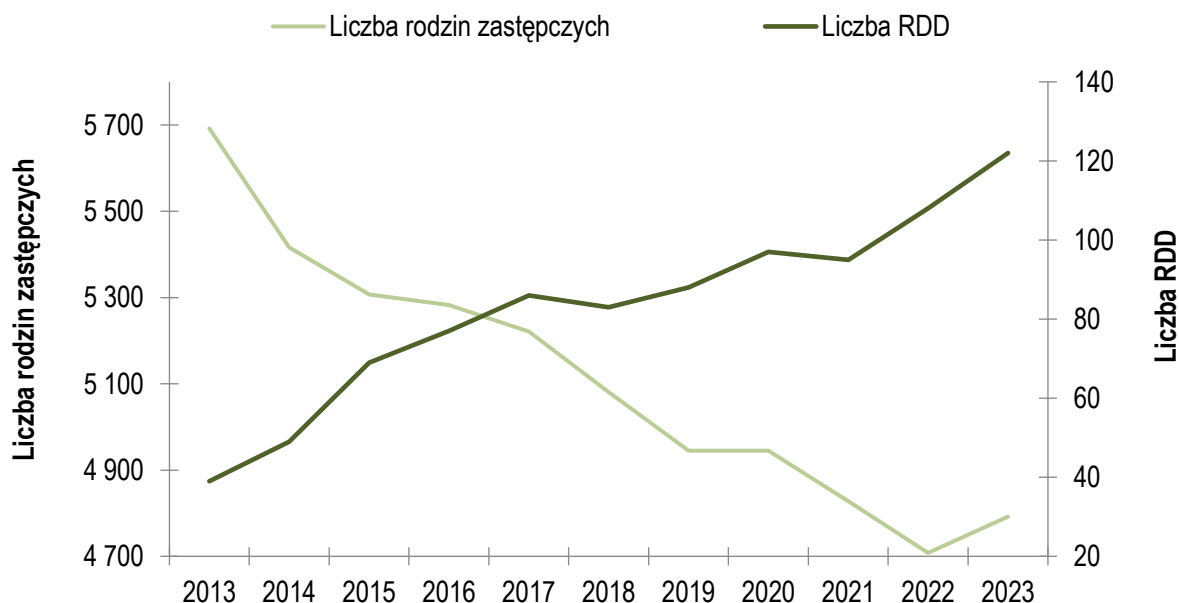
- W latach 2013-2023 w województwie śląskim nastąpił trzykrotny wzrost liczby rodzinnych domów dziecka (z 39 do 122).
- W 2023 roku liczba rodzinnych domów dziecka osiągnęła najwyższy poziom na przestrzeni ostatniego dziesięciolecia.

Liczba rodzinnych domów dziecka, województwo śląskie w latach 2013-2023, stan na koniec danego roku.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P za II poł. roku z lat 2013-2023.

Liczba rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, województwo śląskie w latach 2012-2023, stan na koniec danego roku.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P za II poł. roku z lat 2013-2023.

4.3. Placówki opiekuńczo-wychowawcze

Placówki opiekuńczo-wychowawcze odgrywają określoną rolę w systemie pieczy zastępczej, zapewniając opiekę i wsparcie dzieciom oraz młodzieży, które z różnych powodów nie mogą przebywać w rodzinach biologicznych lub zastępczych.

W niniejszym rozdziale przedstawiono aktualne dane dotyczące liczby placówek opiekuńczo-wychowawczych, pełnionych przez nie funkcji oraz dostępnych w nich miejsc na terenie województwa śląskiego, a także osób zatrudnionych w tego rodzaju podmiotach.

Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych:
 - 2021: 174;
 - 2022: 173;
 - 2023: 172;
 - zmiana liczby w latach 2021-2023: -2;
 - wskaźnik zmiany liczby w latach 2021-2023: -1,1%.
- Struktura placówek opiekuńczo-wychowawczych w 2023 roku:
 - socjalizacyjne: 160 (93,0%);
 - rodzinne: 9 (5,2%);
 - interwencyjne: 3 (1,7%);
 - typu specjalistyczno-terapeutycznego: 0 (0,0%).

- Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych wg pełnionych funkcji:
 - socjalizacyjna:
 - 2021: 159;
 - 2022: 160;
 - 2023: 160;
 - zmiana liczby w latach 2021-2023: 1;
 - wskaźnik zmiany liczby w latach 2021-2023: 0,6%;
 - interwencyjna:
 - 2021: 7;
 - 2022: 15;
 - 2023: 3;
 - zmiana liczby w latach 2021-2023: -4;
 - wskaźnik zmiany liczby w latach 2021-2023: -57,1%;
 - specjalistyczno-terapeutyczna:
 - 2021: 0;
 - 2022: 0;
 - 2023: 0;
 - zmiana liczby w latach 2021-2023: 0;
 - wskaźnik zmiany liczby w latach 2021-2023: 0,0%;
 - rodzinna:
 - 2021: 13;
 - 2022: 10
 - 2023: 9;
 - zmiana liczby w latach 2021-2023: -4;
 - wskaźnik zmiany liczby w latach 2021-2023: -30,8%.
- Liczba miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych:
 - 2021: 2 255;
 - 2022: 2 216;
 - 2023: 2 343;
 - zmiana liczby w latach 2021-2023: 88;
 - wskaźnik zmiany liczby w latach 2021-2023: 3,9%.
- Liczba osób zatrudnionych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych:
 - 2021: 1 549;
 - 2022: 1 450;
 - 2023: 1 556;
 - zmiana liczby w latach 2021-2023: 7;
 - wskaźnik zmiany liczby w latach 2021-2023: 0,5%.

Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: bardzo silna;
 - poziom wahań wartości: duży
 - wartość minimalna: 77 – 2014 rok;
 - wartość maksymalna: 174 – 2021 rok.

- Liczba miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych:
 - rodzaj tendencji: stała;
 - siła tendencji: bardzo słaba;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 2 216 – 2022 rok;
 - wartość maksymalna: 2 518 – 2017 i 2018 rok.

- Liczba miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych wg pełnionych funkcji:
 - socjalizacyjna:
 - rodzaj tendencji: stała;
 - siła tendencji: bardzo słaba;
 - poziom wahań wartości: mały;
 - wartość minimalna: 2 036 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 2 221 – 2015 rok;

 - interwencyjna:
 - rodzaj tendencji: zmienna;
 - siła tendencji: bardzo słaba;
 - poziom wahań wartości: duży;
 - wartość minimalna: 63 – 2022 rok;
 - wartość maksymalna: 217 – 2017 i 2018 rok;

 - rodzinna:
 - rodzaj tendencji: spadkowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 74 – 2023 rok;
 - wartość maksymalna: 122 – 2014 rok.

- Liczba osób zatrudnionych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych:
 - rodzaj tendencji: spadkowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 1 450 – 2022 rok;
 - wartość maksymalna: 1 910 – 2015 rok.

WNIOSKI

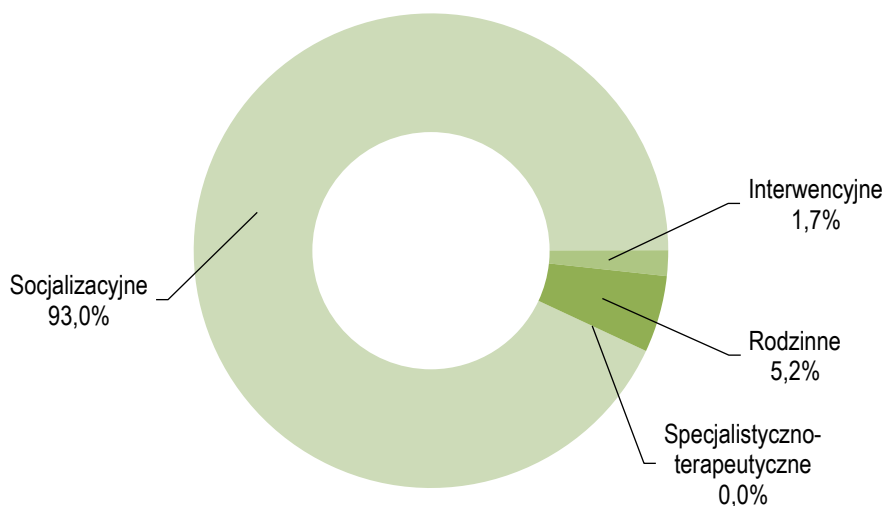
- W latach 2021-2023 wzrosła liczba placówek opiekuńczo wychowawczych typu socjalizacyjnego, zmniejszyła się liczba placówek typu interwencyjnego oraz rodzinnego.
- W latach 2013-2023 liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych w województwie śląskim podwoiła się. W tym czasie liczba miejsc pozostała na zbliżonym poziomie, co wskazuje, że zmniejszyła się średnia wielkość placówki, co jest pozytywnym trendem.
- W latach 2013-2023 nastąpił wzrost udziału osób zajmujących się opieką i wychowaniem wśród ogółu osób zatrudnionych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych, województwo śląskie w latach 2013-2023, stan na koniec danego roku.

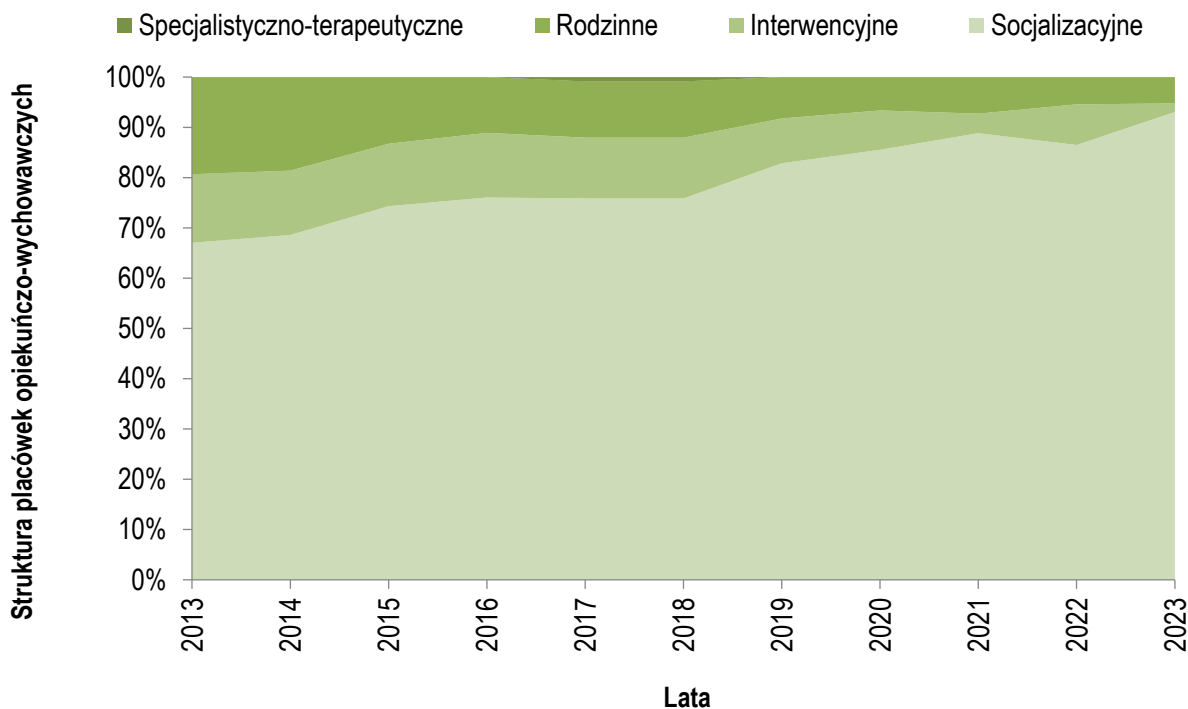
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P za II poł. roku z lat 2013-2023.

Struktura placówek opiekuńczo-wychowawczych wg pełnionych funkcji, województwo śląskie, stan na koniec 2023 r., N=172.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P za II poł. 2023 r.

Struktura placówek opiekuńczo-wychowawczych wg pełnionej funkcji, województwo śląskie w latach 2013-2023, stan na koniec danego roku.

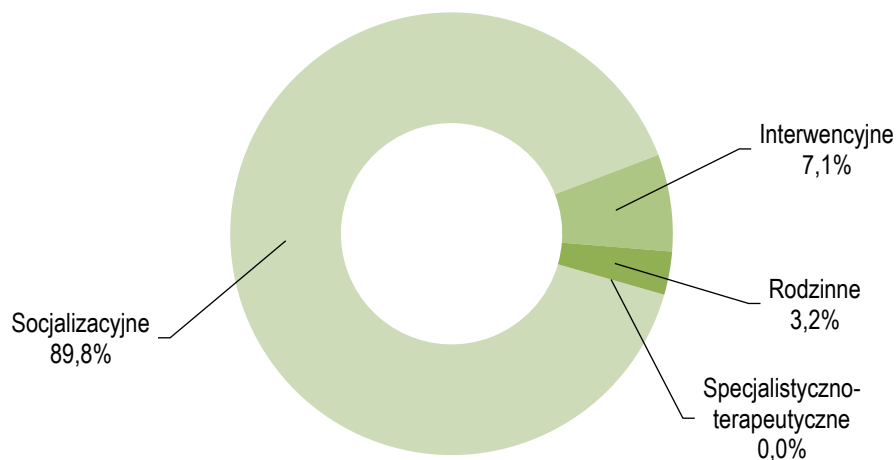
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P za II poł. roku z lat 2013-2023.

Liczba miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, województwo śląskie w latach 2013-2023, stan na koniec danego roku.

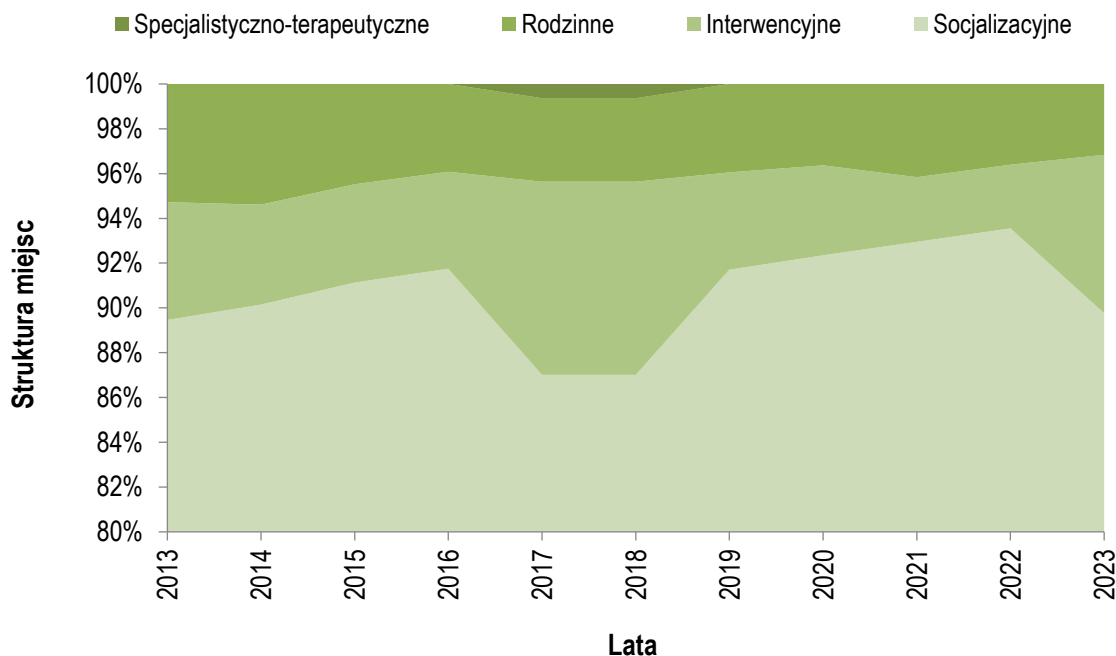
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P za II poł. roku z lat 2013-2023.

Struktura miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych wg pełnionej funkcji, województwo śląskie, stan na koniec 2023 r., N=2 343.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie WRiSPZ-P za II poł. 2023 r.

Liczba miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych wg pełnionej funkcji, województwo śląskie w latach 2013-2023, stan na koniec danego roku.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P za II poł. roku z lat 2013-2023.

Liczba zatrudnionych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, województwo śląskie w latach 2013-2023, stan na koniec danego roku.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P za II poł. roku z lat 2013-2023.

4.4. Świadczenia dla rodzin

Powiat jest odpowiedzialny za finansowanie działań w zakresie pieczy zastępczej, w tym za: wypłaty świadczeń na rzecz rodzin zastępczych, zarządzanie środkami przekazywanymi z budżetu państwa i innych źródeł. Źródła finansowania systemu pieczy zastępczej w Polsce są szczegółowo określone w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Zgodnie z zapisami tej ustawy:

- jednostki samorządu terytorialnego mogą otrzymywać dotacje celowe z budżetu państwa na dofinansowanie zadań własnych związanych z realizacją zadań wspierania rodziny oraz systemu pieczy zastępczej;
- w ustawie budżetowej corocznie przeznaczana się na dofinansowanie zadań z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej środki Funduszu Pracy w określonej wysokości;
- samorządy lokalne, takie jak gminy i powiaty, przeznaczają środki z własnych budżetów na realizację zadań związanych z pieczą zastępczą;
- powiaty mogą korzystać ze **środków unijnych**, np. z Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+), na wsparcie rodzin zastępczych, szkolenia opiekunów czy programy usamodzielniania wychowanków;
- dodatkowe środki mogą pochodzić również z programów rządowych;
- fundacje, stowarzyszenia i prywatni darczyńcy mogą przekazywać pieniądze lub wsparcie rzeczowe na rzecz dzieci przebywających w pieczy zastępczej;
- niektóre organizacje realizują projekty, które uzupełniają działania finansowane z budżetu powiatu.

Powiat zarządza tymi środkami, zapewniając finansowanie pieczy zastępczej zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.

Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Wysokość wydatków na świadczenia dla rodzin zastępczych lub osób prowadzących rodzinny dom dziecka (w mln zł):
 - rodziny zastępcze spokrewnione:
 - 2021: 36,3;
 - 2022: 37,5;
 - 2023: 42,3;
 - zmiana wysokości wydatków w latach 2021-2023: 6,0;
 - wskaźnik zmiany wysokości wydatków w latach 2021-2023: 16,8%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2021-2023: 33,9%³⁰;
 - rodziny zastępcze niezawodowe:
 - 2021: 27,4;
 - 2022: 28,1;
 - 2023: 32,4;
 - zmiana wysokości wydatków w latach 2021-2023: 5,0;
 - wskaźnik zmiany wysokości wydatków w latach 2021-2023: 18,2%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2021-2023: 33,9%³¹;
 - rodziny zastępcze zawodowe:
 - 2021: 17,8;
 - 2022: 18,4;
 - 2023: 20,7;
 - zmiana wysokości wydatków w latach 2021-2023: 2,9;
 - wskaźnik zmiany wysokości wydatków w latach 2021-2023: 16,0%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2021-2023: 33,9%³²;
 - rodzinne domy dziecka:
 - 2021: 10,8;
 - 2022: 13,2;
 - 2023: 16,3;
 - zmiana wysokości wydatków w latach 2021-2023: 5,5;
 - wskaźnik zmiany wysokości wydatków w latach 2021-2023: 51,3%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2021-2023: 33,9%³³.

³⁰ Podatki GOV, <https://www.podatki.gov.pl/kalkulatory-podatkowe/kalkulator-inflacji/> [dostęp 25.10.2024 r.].

³¹ Ibidem.

³² Ibidem.

³³ Ibidem.

Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Wydatki na świadczenia dla rodzin zastępczych lub osób prowadzących rodzinne domy dziecka (w mln zł):
 - rodziny zastępcze spokrewnione:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: duży;
 - wartość minimalna: 36,1 – 2020 rok;
 - wartość maksymalna: 42,3 – 2023 rok;
 - zmiana wysokości wydatków na świadczenia dla rodzin zastępczych spokrewnionych w latach 2013-2023: 15,7%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2013-2023: 45,9%³⁴;
 - rodziny zastępcze niezawodowe:
 - rodzaj tendencji: do 2020 r. – spadkowa, od 2021 r. – wzrostowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: duży;
 - wartość minimalna: 26,7 – 2020 rok;
 - wartość maksymalna: 32,4 – 2023 rok;
 - zmiana wysokości wydatków na świadczenia dla rodzin zastępczych niezawodowych w latach 2013-2023: 8,4%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2013-2023: 45,9%³⁵;
 - rodziny zastępcze zawodowe:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: silna;
 - poziom wahań wartości: bardzo duży;
 - wartość minimalna: 11,8 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 20,7 – 2023 rok;
 - zmiana wysokości wydatków na świadczenia dla rodzin zastępczych zawodowych w latach 2013-2023: 75,7%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2013-2023: 45,9%³⁶.
 - rodzinne domy dziecka:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: bardzo silna;
 - poziom wahań wartości: bardzo duży;
 - wartość minimalna: 3,3 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 16,3 – 2023 rok;
 - zmiana wysokości wydatków na świadczenia dla rodzinnych domów dziecka w latach 2013-2023: 395,2%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2013-2023: 45,9%³⁷.

³⁴ Podatki GOV, <https://www.podatki.gov.pl/kalkulatory-podatkowe/kalkulator-inflacji/> [dostęp 25.10.2024 r.].

³⁵ Ibidem

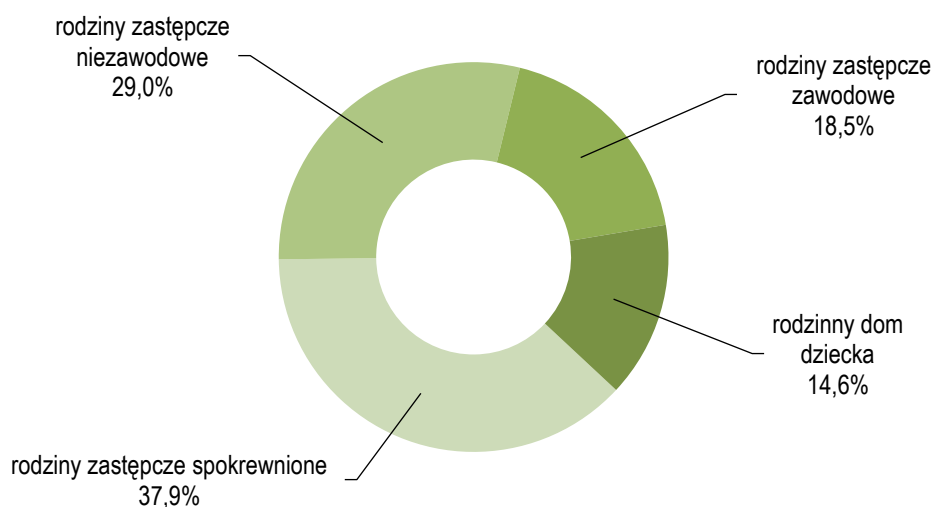
³⁶ Ibidem

³⁷ Ibidem

WNIOSKI

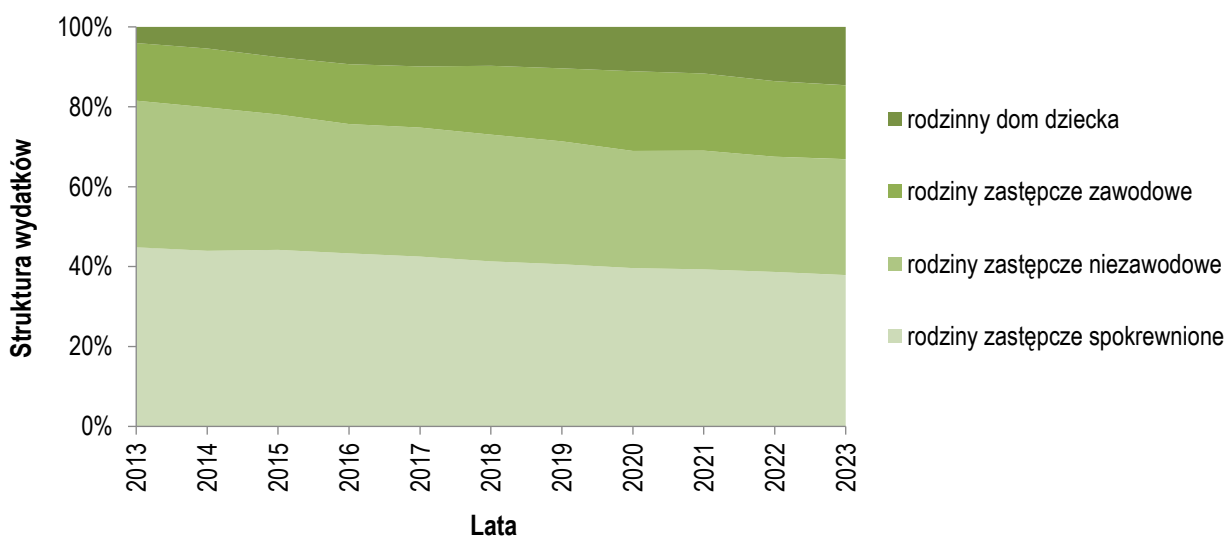
- W 2023 r. najwyższe wydatki na świadczeń odnotowano w przypadku rodzin zastępczych spokrewnionych (42,3 mln zł) oraz rodzin niezawodowych (32,4 mln zł).
- W 2023 r. najniższe wydatki na świadczenia dotyczyły rodzinnych domów dziecka (16,3 mln zł).
- Mimo znacznego zwiększenia w latach 2021-2023 wysokości świadczeń dla rodzin zastępczych lub osób prowadzących rodzinny dom dziecka tylko w przypadku RDD wydatki te przewyższyły poziom inflacji.

Wydatki na świadczenia dla rodzin zastępczych lub osób prowadzących rodzinny dom dziecka wg rodzaju beneficjenta (w mln zł), województwo śląskie w 2023 r.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P za 2023 r.

Struktura wydatków na świadczenia dla rodzin zastępczych lub osób prowadzących rodzinny dom dziecka wg rodzaju beneficjenta, województwo śląskie w latach 2013-2023.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P z lat 2013-2023.

4.5. Wydatki na wynagrodzenia w rodzinnej pieczy zastępczej

Wysokość wynagrodzenia dla rodzin zastępczych zawodowych w Polsce jest regulowana przepisami prawa i zależy od kilku czynników, takich jak liczba dzieci w pieczy zastępczej, czy też stopień ich niepełnosprawności.

Rodziny zastępcze zawodowe mogą otrzymywać dodatkowe środki na pokrycie kosztów utrzymania dzieci, w zależności od ich potrzeb. W przypadku opieki nad dzieckiem z niepełnosprawnością lub innymi szczególnymi potrzebami, rodziny mogą otrzymać wyższe wynagrodzenie oraz dodatkowe świadczenia takie jak: świadczenie na pokrycie kosztów utrzymania umieszczonego dziecka; środki finansowe na utrzymanie lokalu mieszkalnego w budynku wielorodzinnym lub domu jednorodzinnego; dodatek z tytułu niepełnosprawności dziecka; środki finansowe na pokrycie innych niezbędnych i nieprzewidzianych kosztów związanych z opieką i wychowaniem dziecka oraz funkcjonowaniem rodzinnego domu dziecka; świadczenie jednorazowe na pokrycie niezbędnych kosztów związanych z potrzebami przyjmowanego dziecka.

Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Wydatki na wynagrodzenia w rodzinnej pieczy zastępczej wg rodzaju podmiotów (w mln zł):
 - rodziny zastępcze zawodowe:
 - 2021: 12,9;
 - 2022: 14,1;
 - 2023: 17,3;
 - zmiana wysokości wydatków w latach 2021-2023: 4,4;
 - wskaźnik zmiany wydatków w latach 2021-2023: 33,9%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2021-2023: 33,9%³⁸.
 - osoby prowadzące rodzinny dom dziecka:
 - 2021: 4,4;
 - 2022: 5,8;
 - 2023: 7,6;
 - zmiana kwoty wydatków w latach 2021-2023: 3,2;
 - wskaźnik zmiany kwoty wydatków w latach 2021-2023: 71,9%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2021-2023: 33,9%³⁹.
 - zleceńbiorky oraz osoby zatrudnione w rodzinnych domach dziecka:
 - 2021: 2,5;
 - 2022: 3,2;
 - 2023: 4,5;
 - zmiana wysokości kwoty wydatków w latach 2021-2023: 2,0;
 - wskaźnik zmiany wysokości kwoty wydatków w latach 2021-2023: 83,0%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2021-2023: 33,9%⁴⁰.

³⁸ Podatki GOV, <https://www.podatki.gov.pl/kalkulatory-podatkowe/kalkulator-inflacji/> [dostęp 25.10.2024 r.].

³⁹ Ibidem.

⁴⁰ Ibidem.

- zleceniobiorcy oraz osoby zatrudnione w rodzinach zastępczych zawodowych lub rodzinach zastępczych niezawodowych:
 - 2021: 3,0;
 - 2022: 3,4;
 - 2023: 3,9;
 - zmiana wysokości kwoty wydatków w latach 2021-2023: 0,9;
 - wskaźnik zmiany wysokości kwoty wydatków w latach 2021-2023: 29,0%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2013-2023: 33,9%⁴¹.

Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Wydatki na wynagrodzenia w rodzinnej pieczy zastępczej wg rodzaju podmiotów (w mln zł):
 - rodziny zastępcze zawodowe:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: bardzo silna;
 - poziom wahań wartości: duży;
 - wartość minimalna: 8,0 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 17,3 – 2023 rok;
 - zmiana wysokości wydatków na wynagrodzenia dla rodzin zastępczych zawodowych w latach 2013-2023: 115,9%
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2013-2023: 45,9%⁴².
 - osoby prowadzące rodzinne domy dziecka:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: bardzo silna;
 - poziom wahań wartości: bardzo duży;
 - wartość minimalna: 1,2 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 7,6 – 2023 rok;
 - zmiana wysokości wydatków na wynagrodzenia dla osób prowadzących rodzinne domy dziecka w latach 2013-2023: 525,6%
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2013-2023: 45,9%⁴³.
 - zleceniobiorcy oraz osoby zatrudnione w rodzinnych domach dziecka:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: bardzo silna;
 - poziom wahań wartości: bardzo duży;
 - wartość minimalna: 0,4 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 4,5 – 2023 rok;
 - zmiana wysokości wydatków na wynagrodzenia dla zleceniobiorców oraz osób zatrudnionych w rodzinnych domach dziecka w latach 2013-2023: 1 061,9%
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2013-2023: 45,9%⁴⁴.

⁴¹ Podatki GOV, <https://www.podatki.gov.pl/kalkulatory-podatkowe/kalkulator-inflacji/> [dostęp 25.10.2024 r.].

⁴² Ibidem.

⁴³ Ibidem.

⁴⁴ Ibidem.

- zleceniobiorcy oraz osoby zatrudnione w rodzinie zastępczej zawodowej lub rodzinie zastępczej niezawodowej:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: bardzo silna;
 - poziom wahań wartości: bardzo duży;
 - wartość minimalna: 0,2 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 3,9 – 2023 rok;
 - zmiana wysokości wydatków na wynagrodzenia dla zleceniobiorców oraz osób zatrudnionych w rodzinach zastępczych zawodowych lub rodzinach zastępczych niezawodowych w latach 2013-2023: 1 732,4%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2013-2023: 45,9%⁴⁵.

WNIOSKI

- W 2023 r. najwyższe wydatki na wynagrodzenia w rodzinnej pieczy zastępczej poniesiono w przypadku rodzin zastępczych zawodowych.
- W latach 2013-2023 obserwuje się znaczny realny wzrost wydatków na wynagrodzenia dla rodzin zastępczych zawodowych, prowadzących rodzinne domy dziecka, zleceniobiorców oraz osób zatrudnionych w rodzinnych domach dziecka, a także zleceniobiorców oraz osób zatrudnionych w rodzinach zastępczych zawodowych lub rodzinach zastępczych niezawodowych.

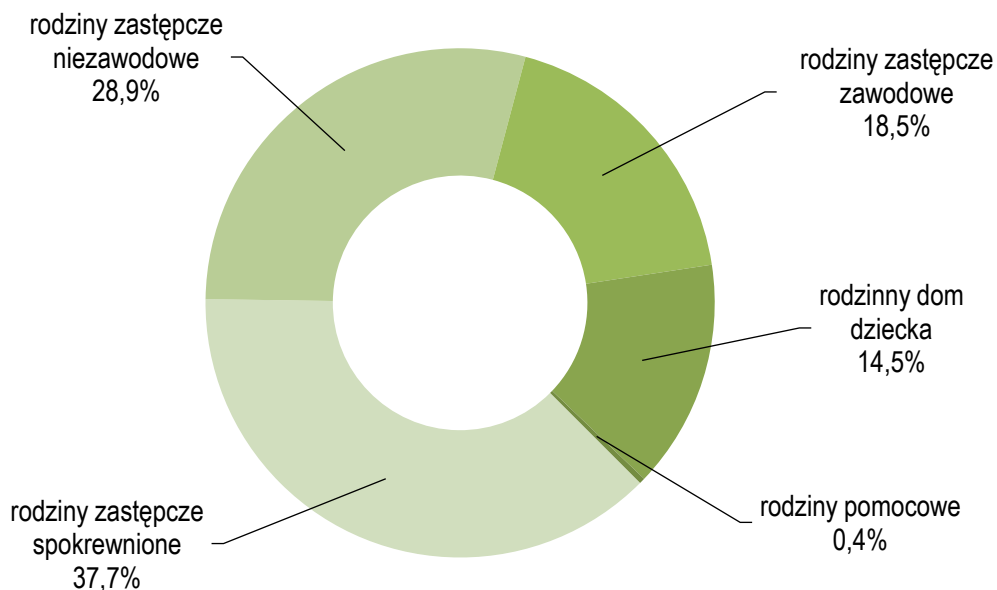
Wydatki na świadczenia dla rodzin zastępczych lub osób prowadzących rodzinne domy dziecka (w mln zł), województwo śląskie w latach 2013-2023.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P z lat 2013-2023.

⁴⁵ Podatki GOV, <https://www.podatki.gov.pl/kalkulatory-podatkowe/kalkulator-inflacji/> [dostęp 25.10.2024 r.].

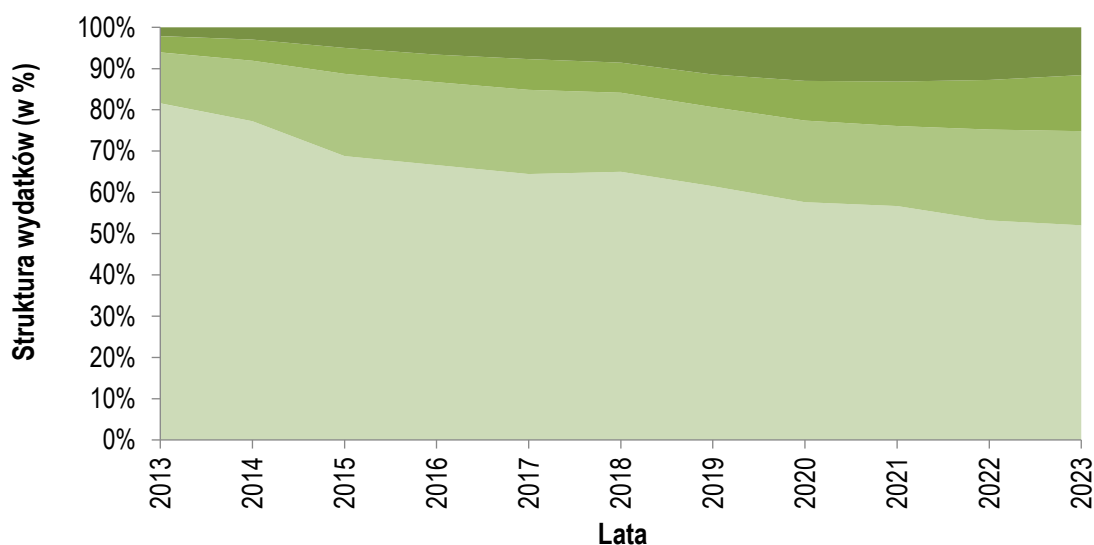
Wydatki na świadczenia dla rodzin zastępczych lub osób prowadzących rodzinne domy dziecka wg rodzaju beneficjenta, województwo śląskie w 2023 r., N =112,1 mln zł

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P za 2023 r.

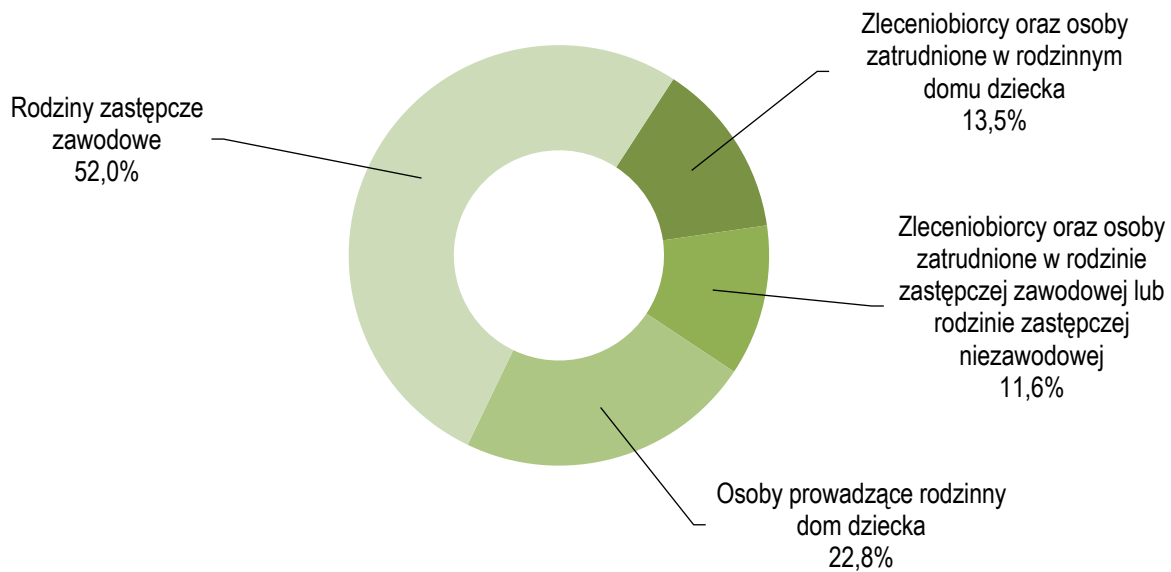
Wynagrodzenia w rodzinnych formach pieczy zastępczej wg rodzaju podmiotów, województwo śląskie w latach 2013-2023.

- Zleceniobiorcy oraz osoby zatrudnione w rodzinie zastępczej zawodowej lub rodzinie zastępczej niezawodowej
- Zleceniobiorcy oraz osoby zatrudnione w rodzinnym domu dziecka
- Osoby prowadzące rodzinny dom dziecka
- Rodziny zastępcze zawodowe

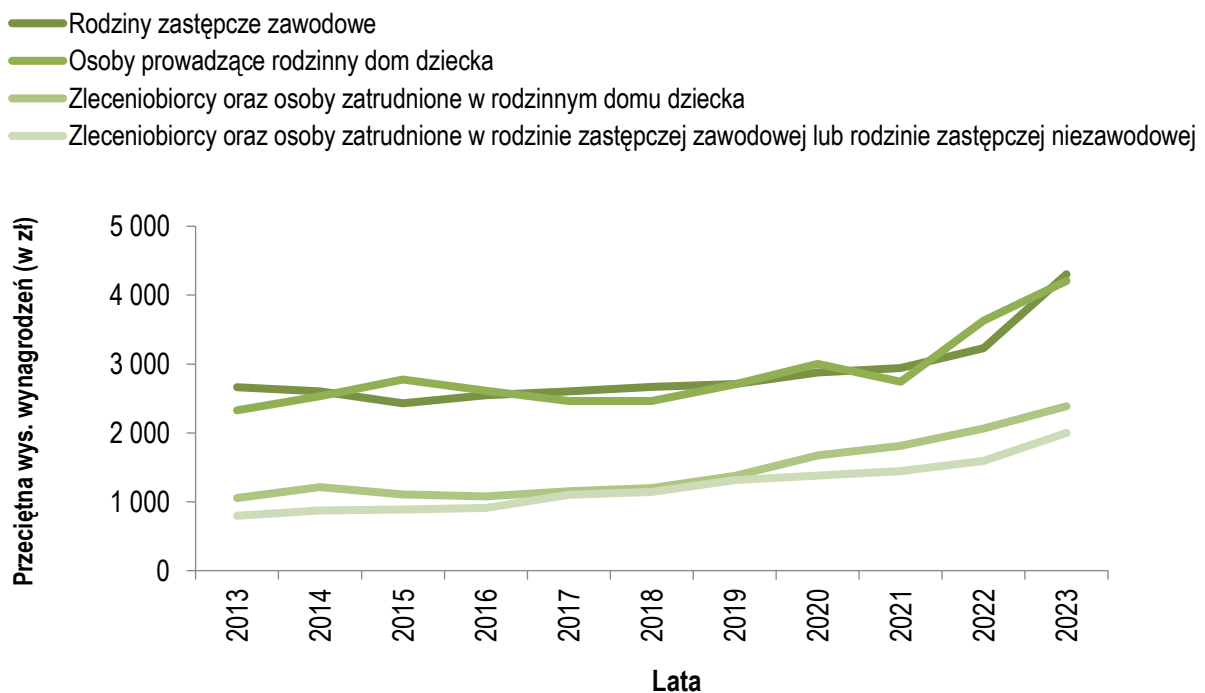
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P z lat 2013-2023.

Wynagrodzenia w rodzinnej pieczy zastępczej wg rodzaju podmiotów, województwo śląskie w 2023 r., N=33,2 mln zł.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie WRiSPZ-P z 2023 r.

Przeciętna wysokość wynagrodzeń w rodzinnej pieczy zastępczej wg rodzaju podmiotów, województwo śląskie w latach 2013-2023.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P z lat 2013-2023.

4.6. Pomoc dla usamodzielnionych wychowanków pieczy zastępczej

Pomoc dla osób usamodzielnionych w Polsce obejmuje różne formy wsparcia, które mają na celu ułatwienie przejścia z rodzinnej pieczy zastępczej lub placówki opiekuńczo-wychowawczej do samodzielnego życia. Podrozdział zawiera informacje o formach i wysokości udzielanej pomocy, m.in.: o zasiłku na usamodzielnienie, środkach na kontynuowanie nauki, pomocy na zagospodarowanie, a także wsparciu mieszkaniowym.

Wniosek o przyznanie pomocy na kontynuowanie nauki i pomocy na usamodzielnienie osoba usamodzielniana składa w powiecie właściwym do ponoszenia wydatków na finansowanie pomocy na kontynuowanie nauki i usamodzielnienie za pośrednictwem kierownika powiatowego centrum pomocy rodzinie powiatu właściwego ze względu na miejsce pobytu osoby usamodzielnianej.

Wniosek o przyznanie pomocy na zagospodarowanie oraz o udzielenie pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych lub w uzyskaniu zatrudnienia składa się w powiecie właściwym ze względu na miejsce osiedlenia się osoby usamodzielnianej. W przypadku cudzoziemców wniosek składa się w powiecie właściwym ze względu na miejsce pobytu osoby usamodzielnianej⁴⁶.

Pomoc na kontynuowanie nauki przyznaje się osobie usamodzielnianej, jeżeli kontynuuje naukę:

- 1) w szkole;
- 2) w zakładzie kształcenia nauczycieli;
- 3) w uczelni;
- 4) na kursach, jeśli ich ukończenie jest zgodne z indywidualnym programem usamodzielnienia;
- 5) u pracodawcy w celu przygotowania zawodowego.

Pomoc na kontynuowanie nauki ma charakter świadczenia pieniężnego. Wysokość tej pomocy wynosi nie mniej niż 500 zł miesięcznie. Przyznaje się ją na czas nauki, nie dłużej jednak niż do ukończenia przez osobę usamodzielnianą 25. roku życia⁴⁷.

Formę pieniężną ma również pomoc na usamodzielnienie. Jej wysokość wynosi:

- 1) w przypadku osoby usamodzielnianej opuszczającej rodzinę zastępczą spokrewnioną – nie mniej niż 4 486 zł, jeżeli przebywała w pieczy zastępczej przez okres co najmniej 3 lat;
- 2) w przypadku osoby usamodzielnianej opuszczającej rodzinę zastępczą niezawodową, rodzinę zastępczą zawodową, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną:
 - a) nie mniej niż 6 600 zł – jeżeli przebywała w pieczy zastępczej przez okres powyżej 3 lat,
 - b) nie mniej niż 3 300 zł – jeżeli przebywała w pieczy zastępczej przez okres od 2 do 3 lat,
 - c) nie mniej niż 1 650 zł – jeżeli przebywała w pieczy zastępczej przez okres poniżej 2 lat, nie krócej jednak niż przez okres roku.

Pomoc na usamodzielnienie może zostać wypłacona, w zależności od ustaleń indywidualnego programu usamodzielniania, jednorazowo lub w ratach, nie później jednak niż do ukończenia przez osobę usamodzielnianą 26. roku życia. W przypadku gdy osoba usamodzielniana otrzymuje pomoc na kontynuowanie nauki, pomoc na usamodzielnienie co do zasady jest wypłacana po zakończeniu pobierania pomocy na kontynuowanie nauki⁴⁸.

⁴⁶ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny ... op. cit., art. 143.

⁴⁷ Ibidem, art. 146.

⁴⁸ Ibidem, art. 149.

Pomoc na zagospodarowanie jest wypłacana jednorazowo, nie później niż do ukończenia przez osobę usamodzielnianą 26. roku życia, w wysokości nie niższej niż 1 500 zł, a w przypadku osoby legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności w wysokości nie niższej niż 3 000 zł. Pomoc ta może być przyznana w formie rzeczowej. Wszystkie kwoty pomocy na usamodzielnienie wskazane w ustawie to kwoty minimalne, które mogą być dowolnie kształtowane przez samorząd powiatu w zależności od możliwości finansowych⁴⁹.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej nie precyzuje form pomocy w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, pozostawiając inicjatywę w tym zakresie podmiotom zobowiązanym do tej pomocy. Pomoc ta może przybrać w szczególności następujące formy:

- a) całkowite lub częściowe pokrycie wydatków związanych z wynajmem pokoju;
- b) ułatwienie uzyskania mieszkania socjalnego z zasobów gminy;
- c) umożliwienie osobie usamodzielnianej uczącej się zamieszkania w bursie lub internacie do czasu ukończenia nauki;
- d) całkowite lub częściowe pokrycie osobie usamodzielnianej studiującej w szkole wyższej wydatków związanych z zakwaterowaniem.

Pomoc na kontynuowanie nauki, na usamodzielnienie oraz na zagospodarowanie jest przyznawana osobie usamodzielnianej, która przebywała w pieczy zastępczej przez okres co najmniej:

- 1) 3 lat – w przypadku osoby usamodzielnianej opuszczającej rodzinę zastępczą spokrewnioną;
- 2) 1 roku – w przypadku osoby usamodzielnianej opuszczającej rodzinę zastępczą niezawodową, rodzinę zastępczą zawodową, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną.

Pomoc osobie usamodzielnianej jest przyznawana lub udzielana na jej wniosek. Warunkiem przyznania pomocy na kontynuowanie nauki i na usamodzielnienie, poza złożeniem wniosku, jest posiadanie zatwierdzonego indywidualnego programu usamodzielnienia. Program ten jest opracowywany przez osobę usamodzielnianą wspólnie z opiekunem usamodzielnienia.

Opiekun usamodzielnienia jest wskazywany co najmniej rok przed uzyskaniem pełnoletności przez osobę usamodzielnianą, natomiast co najmniej na miesiąc przed uzyskaniem pełnoletności przedstawia się kierownikowi PCPR indywidualny program usamodzielnienia, który musi być przez niego zatwierdzony. W planie tym określony musi być zakres współdziałania opiekuna z osobą usamodzielnianą. Na zakończenie procesu usamodzielnienia dokonywana jest ocena procesu usamodzielnienia.

Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Wydatki na pomoc dla osób usamodzielnionych (w mln zł)
 - 2021: 8,6;
 - 2022: 8,4;
 - 2023: 8,7;
 - zmiana kwoty wydatków w latach 2021-2023: 0,1;
 - wskaźnik zmiany kwoty wydatków w latach 2021-2023: 1,2%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2021-2023: 33,9%⁵⁰.

⁴⁹ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny..., op. cit., art. 150.

⁵⁰ Podatki GOV, <https://www.podatki.gov.pl/kalkulatory-podatkowe/kalkulator-inflacji/> [dostęp 25.10.2024 r.].

- Wydatki na pomoc dla osób usamodzielnionych (mln zł) wg rodzaju pomocy:
 - na kontynuowanie nauki
 - 2021: 6,4;
 - 2022: 6,2;
 - 2023: 6,0;
 - zmiana kwoty wydatków w latach 2021-2023: -0,4;
 - wskaźnik zmiany kwoty wydatków w latach 2021-2023: -6,3%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2013-2023: 33,9%⁵¹.
 - na usamodzielnienie:
 - 2021: 1,7;
 - 2022: 1,7;
 - 2023: 2,0;
 - zmiana kwoty wydatków w latach 2021-2023: 0,3;
 - wskaźnik zmiany kwoty wydatków w latach 2021-2023: 17,0%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2013-2023: 33,9%⁵².
 - na zagospodarowanie:
 - 2021: 0,5;
 - 2022: 0,6;
 - 2023: 0,7;
 - zmiana kwoty wydatków w latach 2021-2023: 0,2;
 - wskaźnik zmiany kwoty wydatków w latach 2021-2023: 40,0%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2013-2023: 33,9%⁵³.

Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

Pomoc dla osób usamodzielnionych z uwagi na:

- kontynuowanie nauki:
 - rodzaj tendencji: spadkowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 6,0 – 2023 rok;
 - wartość maksymalna: 8,6 – 2015 rok;
 - zmiana kwoty na pomoc na kontynuowanie nauki w latach 2013-2023: -27,9%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2013-2023: 45,9%⁵⁴.
- usamodzielnienie:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 1,3 – 2014 rok, 2015 rok i 2017 rok;
 - wartość maksymalna: 2,0 – 2023 rok;
 - zmiany kwoty wydatków na usamodzielnienie w latach 2013-2023: 33,8%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2013-2023: 45,9%⁵⁵.

⁵¹ Podatki GOV, <https://www.podatki.gov.pl/kalkulatory-podatkowe/kalkulator-inflacji/> [dostęp 25.10.2024 r.].

⁵² Ibidem.

⁵³ Ibidem.

⁵⁴ Ibidem.

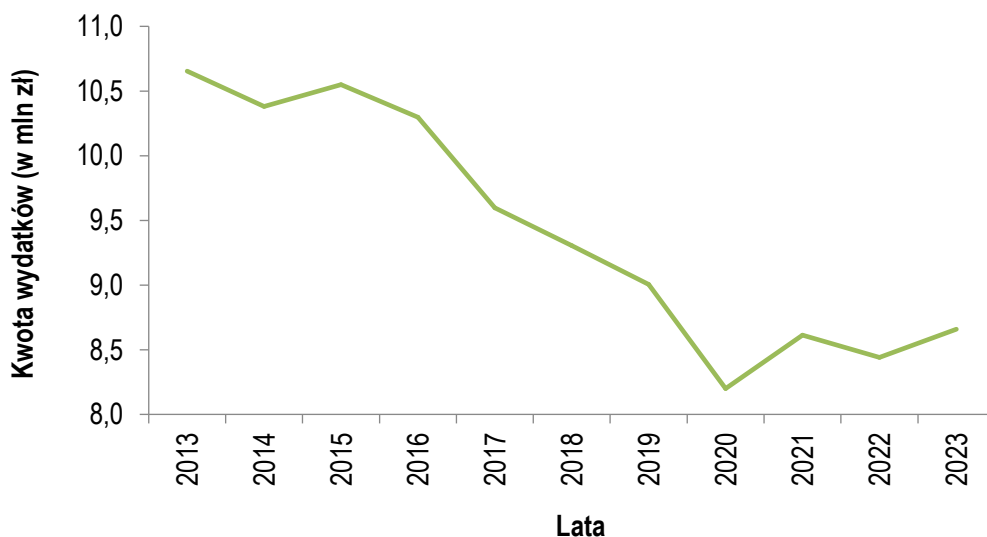
⁵⁵ Ibidem.

- zagospodarowanie:
 - rodzaj tendencji: spadkowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 0,5 – 2017 rok, 2018 rok, 2020 rok i 2021 rok;
 - wartość maksymalna: 0,8 - 2013 rok;
 - zmiana kwoty wydatków na zagospodarowanie w latach 2013-2023: -18,8%
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2013-2023: 45,9%⁵⁶.

WNIOSKI

- Wartość wydatków na pomoc dla osób usamodzielnionych w latach 2021-2023, mimo nominalnego wzrostu realnie znacznie spadła.
- Najwięcej środków na pomoc dla osób usamodzielnionych wydatkowano na kontynuowanie nauki oraz usamodzielnienie. Znacznie mniej przeznaczono na sfinansowanie pomocy na zagospodarowanie.

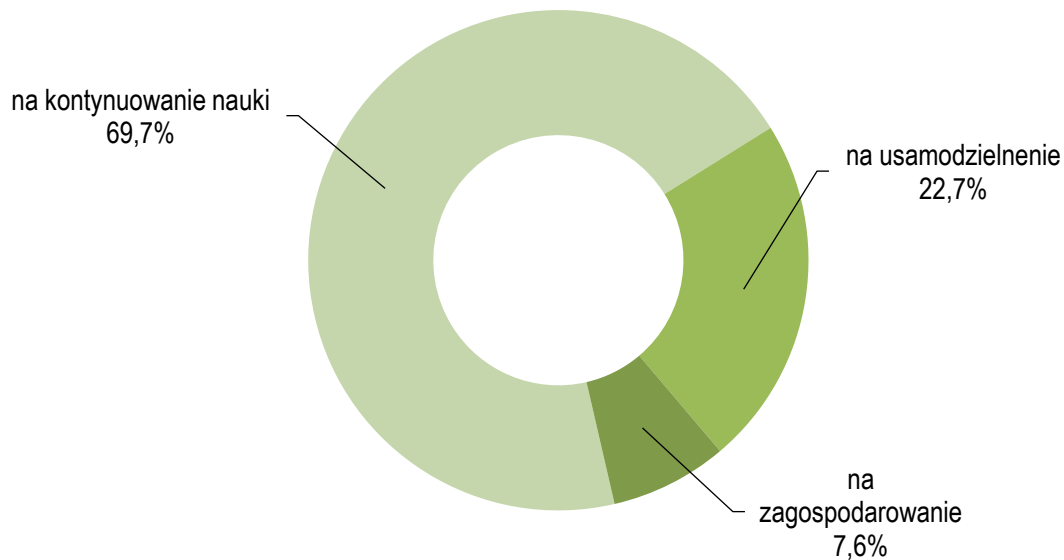
Wydatki na pomoc dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej (w mln zł), województwo śląskie w latach 2013-2023.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P z lat 2013-2023.

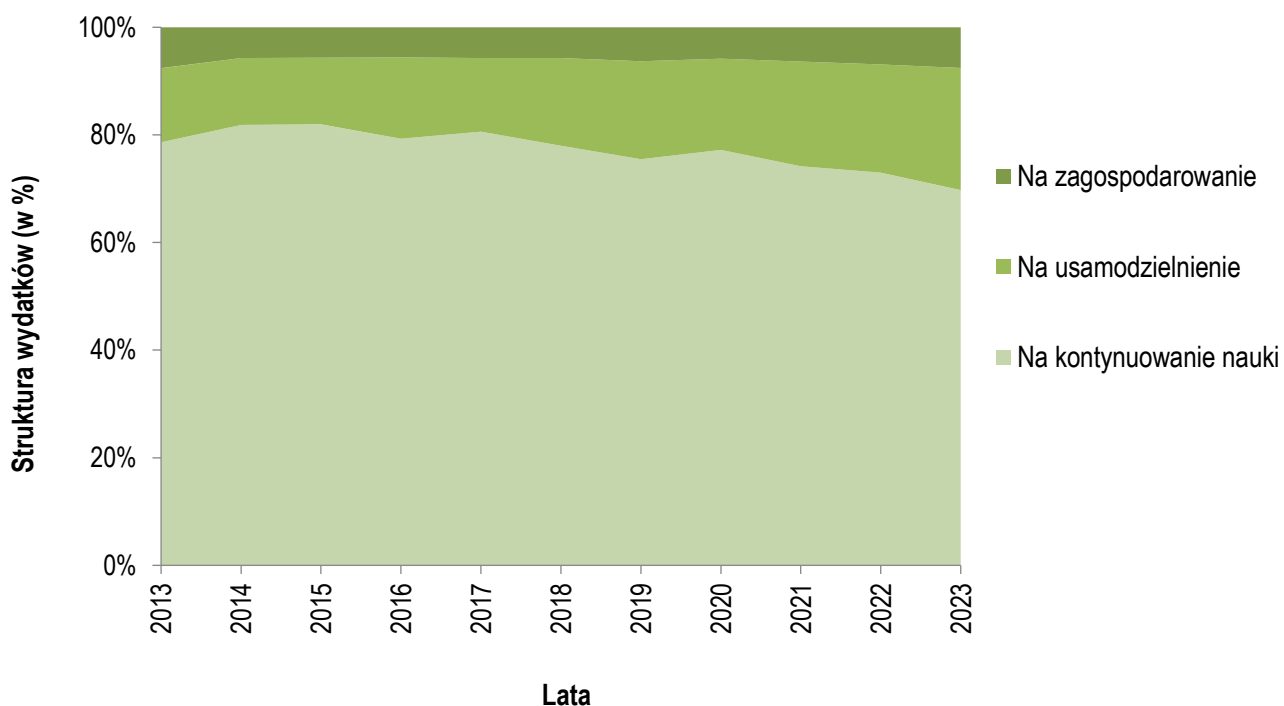
⁵⁶ Podatki GOV, <https://www.podatki.gov.pl/kalkulatory-podatkowe/kalkulator-inflacji/> [dostęp 25.10.2024 r.].

Wydatki na pomoc dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej wg rodzaju pomocy, województwo śląskie w 2023 r.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie WRiSPZ-P z 2023 r.

Struktura wydatków na pomoc dla usamodzielnianych wychowanków pieczy zastępczej, wg rodzaju pomocy, województwo śląskie w latach 2013-2023.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P z lat 2013-2023.

Wydatki na pomoc dla osób usamodzielnianych opuszczających instytucjonalną pieczę zastępczą (w mln zł), województwo śląskie w latach 2013-2023.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P za lata 2013-2023.

4.7. Napływ dzieci do pieczy zastępczej

Pieczą zastępczą zapewnia opiekę i wsparcie dzieciom pozbawionym możliwości wychowywania się w rodzinach biologicznych. W niniejszym rozdziale przedstawiono dynamikę liczby dzieci objętych pieczę zastępczą w województwie śląskim, uwzględniając różne formy opieki, takie jak rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz całodobowe placówki opiekuńczo-wychowawcze.

Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej:
 - 2021: 9 572;
 - 2022: 9 607;
 - 2023: 10 016;
- Zmiana liczby dzieci w latach 2021-2023: 444;
- Wskaźnik zmiany liczby dzieci w latach 2021-2023: 4,6%.
- Struktura ze względu na wiek dzieci przebywających w pieczy zastępczej w 2023 roku:
 - poniżej 1 roku życia: 145 (1,4 %);
 - od 1 roku do 3 lat: 736 (7,3%);
 - od 4 do 6 lat: 1 028 (10,3%);
 - od 7 do 13 lat: 3 523 (35,2%);
 - od 14-17 lat: 3 242 (32,4%);
 - od 18-24 lat: 1 342 (13,4%);

- Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej w podziale na wiek:
 - dzieci poniżej 1 roku życia:
 - 2021: 149;
 - 2022: 141;
 - 2023: 145;
 - zmiana liczby dzieci w latach 2021-2023: -4;
 - wskaźnik zmiany liczby dzieci w latach 2021-2023: -2,7%;
 - od 1 roku do 3 lat:
 - 2021: 654;
 - 2022: 636;
 - 2023: 736;
 - zmiana liczby dzieci w latach 2021-2023: 82;
 - wskaźnik zmiany liczby dzieci w latach 2021-2023: 12,5%;
 - od 4 do 6 lat:
 - 2021: 927;
 - 2022: 934;
 - 2023: 1 028;
 - zmiana liczby dzieci w latach 2021-2023: 101;
 - wskaźnik zmiany liczby dzieci w latach 2021-2023: 10,9%;
 - od 7 do 13 lat:
 - 2021: 3 364;
 - 2022: 3 372;
 - 2023: 3 523;
 - zmiana liczby dzieci w latach 2021-2023: 159;
 - wskaźnik zmiany liczby dzieci w latach 2021-2023: 4,7%;
 - od 14 do 17 lat:
 - 2021: 3 034;
 - 2022: 3 150;
 - 2023: 3 242;
 - zmiana liczby dzieci w latach 2021-2023: 208;
 - wskaźnik zmiany liczby w latach 2021-2023: 6,9%;
 - od 18 do 24 lat:
 - 2021: 1 444;
 - 2022: 1 374;
 - 2023: 1 342;
 - zmiana liczby dzieci w latach 2021-2023: -102;
 - wskaźnik zmiany liczby dzieci w latach 2021-2023: -7,1%.

Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba dzieci w pieczy zastępczej ogółem:
 - rodzaj tendencji: do 2021 – spadkowa, od 2022 – wzrostowa;
 - siła tendencji: słaba;
 - poziom wahań wartości: mały;
 - wartość minimalna: 9 572 – 2021 rok;
 - wartość maksymalna: 10 611 – 2013.

- Liczba dzieci w pieczy zastępczej w podziale na wiek:
 - poniżej 1 roku:
 - rodzaj tendencji: spadkowa, z licznymi wahaniami;
 - siła tendencji: bardzo słaba;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 123 – 2016 rok;
 - wartość maksymalna: 180 – 2014 rok;

 - od 1 roku do 3 lat:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 525 – 2016 rok;
 - wartość maksymalna: 736 – 2023 rok;

 - od 4 do 6 lat:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: bardzo słaba;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 848 – 2020 rok;
 - wartość maksymalna: 1 028 – 2023 rok;

 - od 7 do 13 lat:
 - rodzaj tendencji: spadkowa, z licznymi wahaniami;
 - siła tendencji: słaba;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 3 364 – 2021 rok;
 - wartość maksymalna: 3899 – 2013 rok;

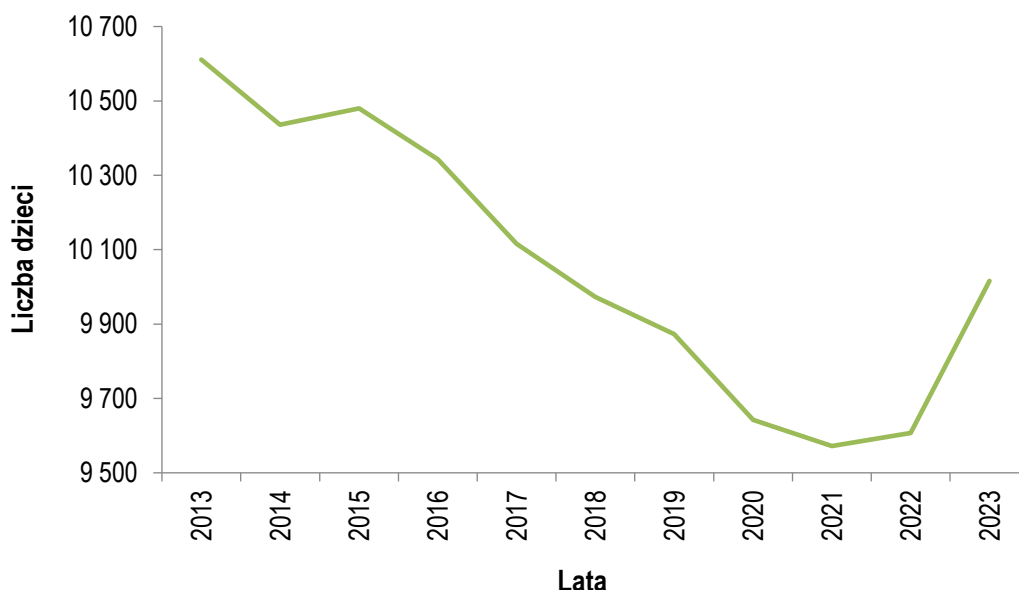
 - od 14 do 17 lat:
 - rodzaj tendencji: spadkowa, z wahaniami;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 3 032 – 2020 rok;
 - wartość maksymalna: 3 667 – 2013 rok;

 - od 18 do 24 lat:
 - rodzaj tendencji: do 2017 – wzrostowa, od 2018 – spadkowa;
 - siła tendencji: słaba;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 1 214 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 1 597 – 2017 rok.

WNIOSKI

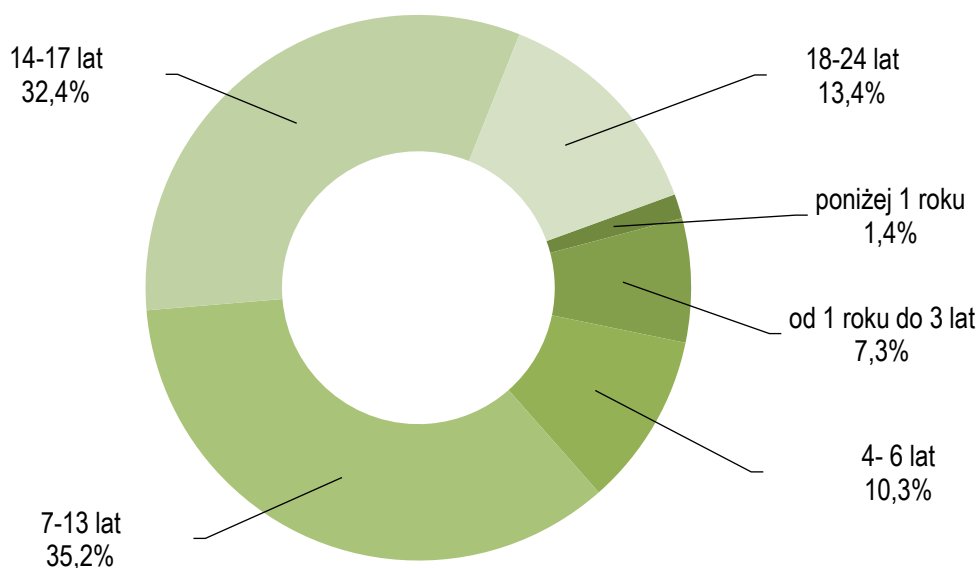
- Liczba dzieci w pieczy zastępczej w województwie śląskim zwiększyła się o 444 dzieci w ciągu trzech lat, co wskazuje na rosnące potrzeby wsparcia pieczy zastępczej w regionie.
- Grupy wiekowe 1–3 lata (+12,5%), 4–6 lat (+10,9%), 7–13 lat (+4,7%), i 14–17 lat (+6,9%) charakteryzowały się największym wzrostem liczby dzieci w pieczy.
- W grupie dzieci poniżej 1 roku liczba dzieci zmniejszyła się o 2,7%.
- Grupa 18–24 lata odnotowała spadek o 7,1%.

Liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej, województwo śląskie w latach 2013-2023, stan na koniec danego roku.

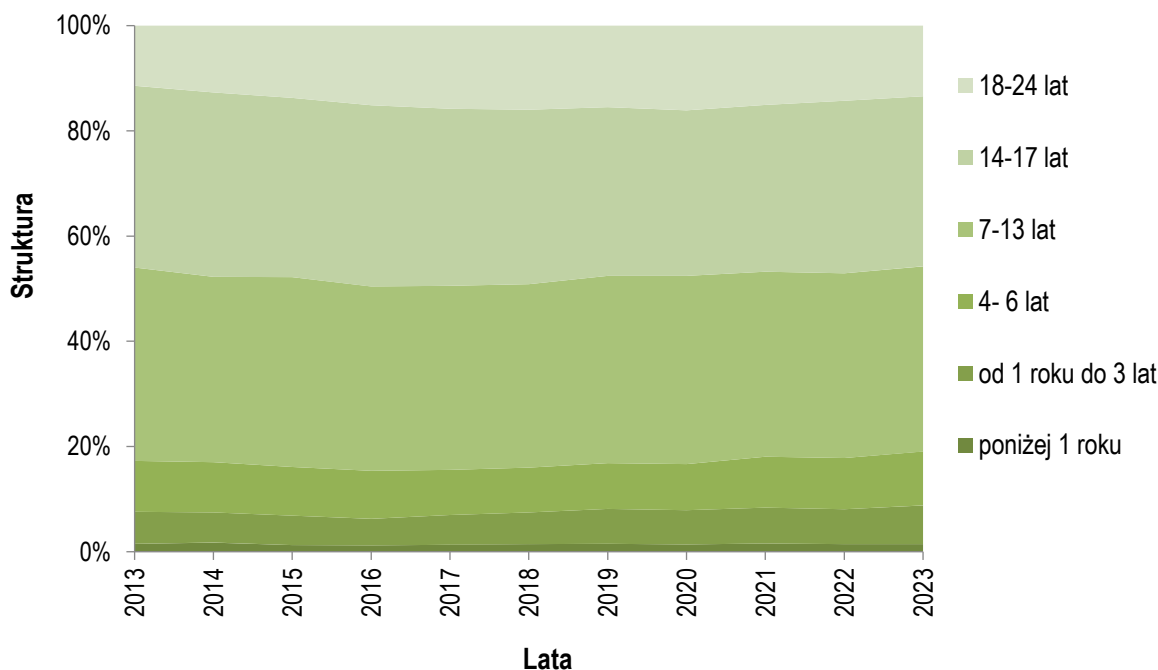
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P za II poł. roku z lat 2013-2023.

Struktura dzieci w pieczy zastępczej wg wieku, województwo śląskie, stan na koniec 2023 roku, N=10 016.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie WRiSPZ-P z 2023 r.

Struktura dzieci w pieczy zastępczej wg wieku, województwo śląskie w latach 2013-2023, stan na koniec danego roku.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P za II poł. roku z lat 2013-2023.

4.8. Odpływ dzieci z pieczy zastępczej

Odpływ dzieci z pieczy zastępczej odnosi się do procesów, w wyniku których dzieci opuszczają system i podejmują dalsze kroki w swoim życiu, zarówno w kontekście powrotu do rodzin biologicznych, jak i przejścia do innych form opieki lub samodzielności.

Najbardziej pożądanym scenariuszem jest sytuacja, w której dziecko może powrócić do rodziny biologicznej. Taki powrót wymaga wcześniejszego rozwiązania problemów, które były przyczyną umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej, takich jak trudności wychowawcze, problemy ekonomiczne czy uzależnienia rodziców. Część dzieci, szczególnie młodszych, opuszcza pieczę zastępczą w wyniku adopcji. Proces ten zapewnia im stały, bezpieczny dom i możliwość budowania trwałych więzi rodzinnych.

Po osiągnięciu pełnoletniości dzieci przebywające w pieczy zastępczej podejmują proces usamodzielnienia się. System wsparcia obejmuje różnorodne świadczenia, takie jak pomoc finansowa, doradztwo zawodowe czy wsparcie w znalezieniu mieszkania. Mimo to, wiele młodych osób napotyka trudności w adaptacji do dorosłego życia.

W niektórych przypadkach dzieci opuszczają jedną formę pieczy zastępczej (np. rodzinę zastępczą) i przechodzą do innej (np. placówki opiekuńczo-wychowawczej), co może wynikać z różnych przyczyn, takich jak brak możliwości zapewnienia odpowiednich warunków w dotychczasowym środowisku.

Wyzwania związane z odpływem dzieci z pieczy zastępczej:

- Wiele dzieci opuszczających pieczę zastępczą, zwłaszcza po osiągnięciu pełnoletniości, zmagają się z trudnościami związanymi z brakiem wsparcia emocjonalnego, zawodowego czy finansowego.
- Powrót do rodziny biologicznej, choć pożądanym, bywa niekiedy przedwczesny lub niedostatecznie wsparty przez system pomocy społecznej, co prowadzi do ponownych kryzysów rodzinnych.
- Dzieci opuszczające pieczę zastępczą są narażone na ryzyko bezdomności, bezrobocia czy wykluczenia społecznego, zwłaszcza jeśli proces usamodzielnienia nie był odpowiednio wspierany.

Odpływ dzieci z pieczy zastępczej jest naturalnym elementem funkcjonowania systemu, ale wymaga starannego planowania i wsparcia, aby zapewnić dzieciom możliwość pomyślnego przejścia do kolejnych etapów życia. Kluczowym wyzwaniem jest zwiększenie skuteczności działań mających na celu przygotowanie dzieci do dorosłości oraz zapewnienie im stabilnego wsparcia po opuszczeniu pieczy zastępczej.

Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba dzieci, które ubyły w okresie sprawozdawczym:
 - 2021: 2 287;
 - 2022: 2 610;
 - 2023: 2 404;
 - zmiana liczby dzieci w latach 2021-2023: 117;
 - wskaźnik zmiany liczby dzieci w latach 2021-2023: 5,1%
- liczba dzieci do 18 roku życia:
 - 2021: 1 427;
 - 2022: 1 679;
 - 2023: 1 643;
 - zmiana liczby dzieci w latach 2021-2023: 216;
 - wskaźnik zmiany liczby dzieci w latach 2021-2023: 15,1%.
- liczba dzieci powyżej 18 roku życia:
 - 2021: 860;
 - 2022: 931;
 - 2023: 761;
 - zmiana liczby dzieci w latach 2021-2023: -99;
 - wskaźnik zmiany liczby dzieci w latach 2021-2023: -11,5%.
- Struktura dzieci, które ubyły w okresie sprawozdawczym w 2023 r.:
 - dzieci do 18 roku życia: 1 643 (68,3%);
 - dzieci powyżej 18 roku życia: 761 (31,7%).
- Liczba dzieci do 18 roku życia, którzy ubyły w okresie sprawozdawczym wg powodów odpływu:
 - powrót do rodziny naturalnej:
 - 2021: 567;
 - 2022: 618;
 - 2023: 593;
 - zmiana liczby dzieci w latach 2021-2023: 26;
 - wskaźnik zmiany liczby dzieci w latach 2021-2023: 4,6%.

- umieszczenie w rodzinnej pieczy zastępczej:
 - 2021: 324;
 - 2022: 375;
 - 2023: 399;
 - zmiana liczby dzieci w latach 2021-2023: 75;
 - wskaźnik zmiany liczby dzieci w latach 2021-2023: 23,1%.
- umieszczenie w instytucjonalnej pieczy zastępczej:
 - 2021: 209;
 - 2022: 208;
 - 2023: 233;
 - zmiana liczby dzieci w latach 2021-2023: 24;
 - wskaźnik zmiany liczby dzieci w latach 2021-2023: 11,5%.
- przysposobienie
 - 2021: 234;
 - 2022: 359;
 - 2023: 230;
 - zmiana liczby dzieci w latach 2021-2023: -4;
 - wskaźnik zmiany liczby dzieci w latach 2021-2023: -1,7%.
- umieszczenie w młodzieżowym ośrodku wychowawczym
 - 2021: 8;
 - 2022: 7;
 - 2023: 4;
 - zmiana liczby dzieci w latach 2021-2023: -4;
 - wskaźnik zmiany liczby dzieci w latach 2021-2023: 50,0%.

Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba dzieci, które ubyły w okresie sprawozdawczym ogółem:
 - rodzaj tendencji: stała;
 - siła tendencji: bardzo słaba;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 2 213 – 2020 rok;
 - wartość maksymalna: 2 610 – 2022 rok.
- Liczba dzieci do 18 roku życia, które ubyły w okresie sprawozdawczym:
 - rodzaj tendencji: stała;
 - siła tendencji: bardzo słaba;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 1 357 – 2020 rok;
 - wartość maksymalna: 1 758 – 2016 rok.
- Liczba dzieci powyżej 18 roku życia, które ubyły w okresie sprawozdawczym:
 - rodzaj tendencji: lekko wzrostowa, ale z dużymi zmianami;
 - siła tendencji: bardzo słaba;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 724 – 2013 rok,
 - wartość maksymalna: 984 – 2018 rok.

WNIOSKI

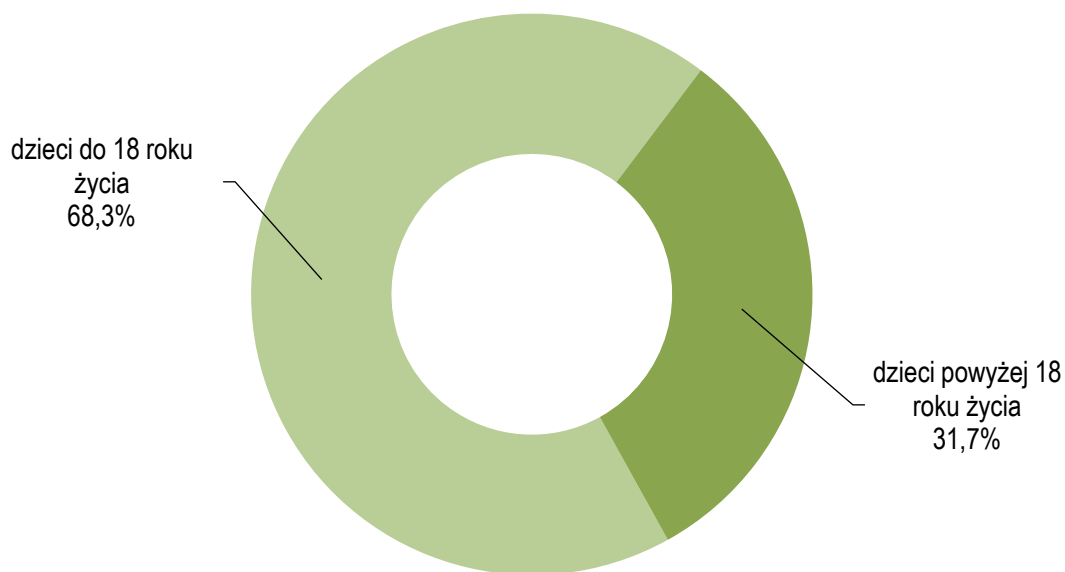
- W latach 2021-2023 liczba dzieci opuszczających pieczę zastępczą zmniejszyła się o 117 (spadek o 5,1%).
- Najczęstsze powody odpływu dzieci do 18 roku życia z pieczy zastępczej to: powrót do rodziny naturalnej oraz umieszczenie w rodzinnej pieczy zastępczej.
- Najrzadszy powód odpływu dzieci do 18 roku życia z pieczy zastępczej to umieszczenie w młodzieżowym ośrodku wychowawczym.
- Najczęstszy powód odpływu dzieci powyżej 18 roku życia z pieczy zastępczej to założenie własnego gospodarstwa domowego.
- Najrzadszy powód opuszczenia pieczy zastępczej przez dzieci powyżej 18 roku życia to powrót do rodziny naturalnej.
- Najczęściej wskazywane miejsce, z którego nastąpił odpływ to instytucjonalna piecza zastępcza.
- Najrzadziej wskazywane miejsce, z którego nastąpił odpływ to rodzinny dom dziecka.

Liczba dzieci z poprzednich okresów, które ubyły w okresie sprawozdawczym, województwo śląskie w latach 2013-2023.

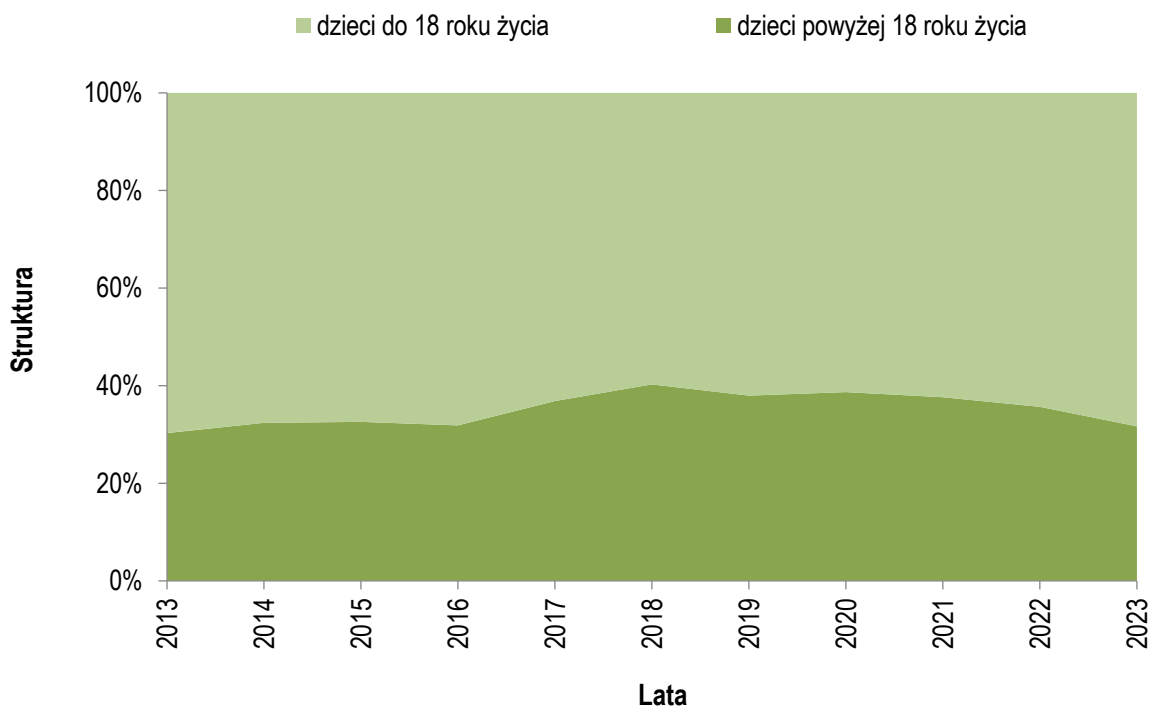
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P z lat 2013-2023.

Struktura dzieci wg wieku, z poprzednich okresów, które ubyły w okresie sprawozdawczym, województwo śląskie w 2023 r., N=2 404.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie WRiSPZ-P z 2023 r.

Struktura dzieci wg wieku, z poprzednich okresów, które ubyły w okresie sprawozdawczym, województwo śląskie w latach 2013-2020.

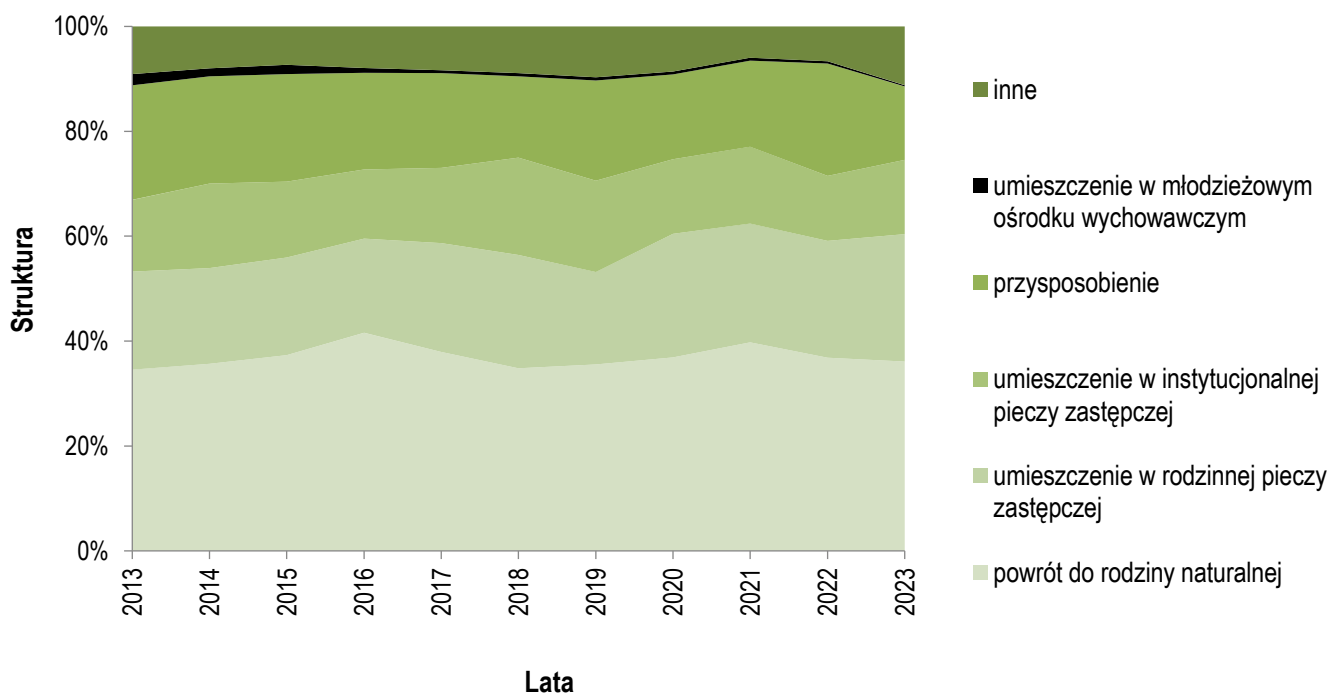
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P z lat 2013-2023.

Liczba dzieci do 18 roku życia z poprzednich okresów, które ubyły w okresie sprawozdawczym, województwo śląskie w latach 2013-2023.

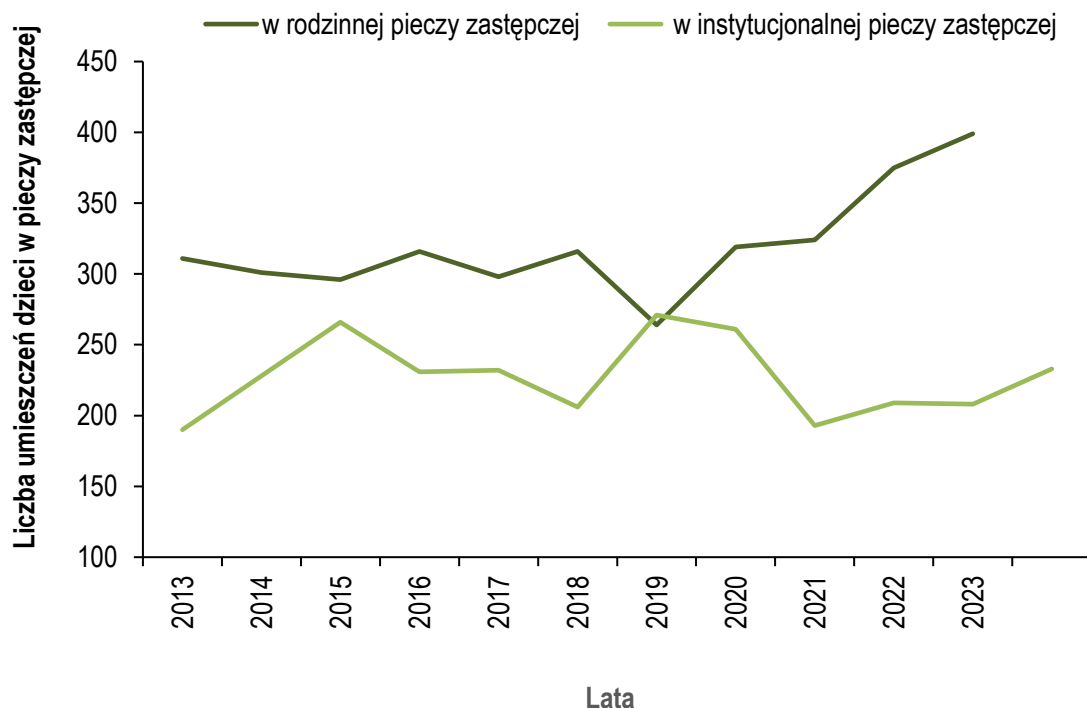
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P z lat 2013-2023.

Struktura dzieci do 18 roku życia z poprzednich okresów, które ubyły w okresie sprawozdawczym wg powodów odpływu, województwo śląskie w latach 2013-2023.

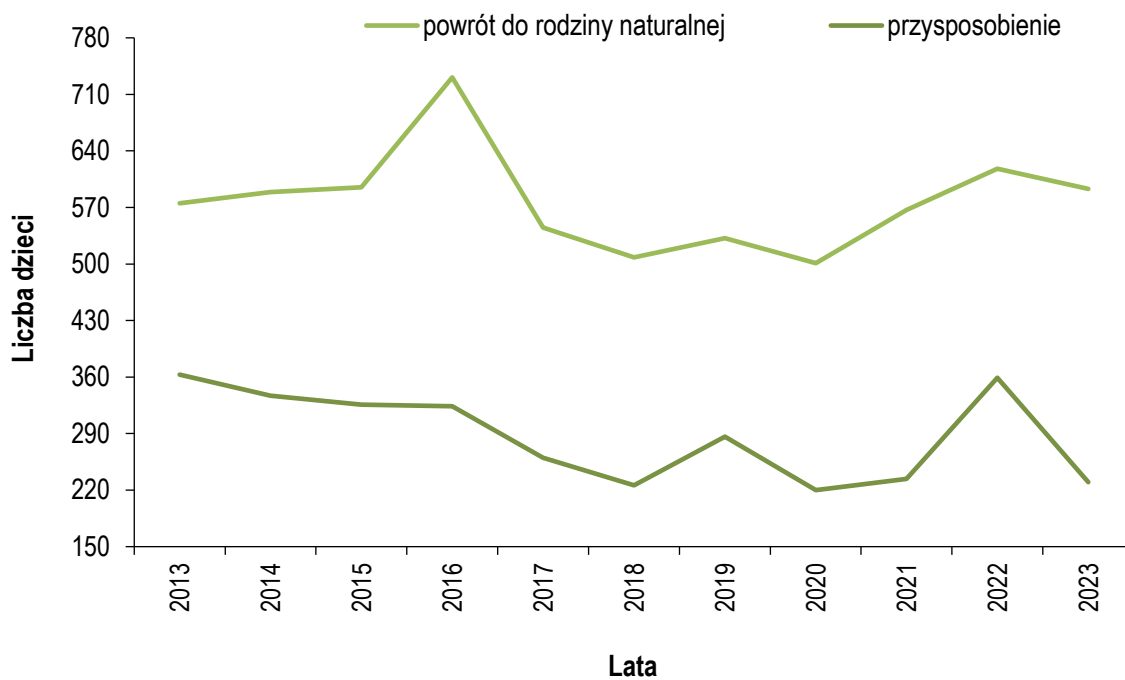
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P z lat 2013-2023.

Struktura dzieci do 18 roku życia z poprzednich okresów, które ubyły w okresie sprawozdawczym wg powodów odpływu, województwo śląskie w latach 2013-2023.

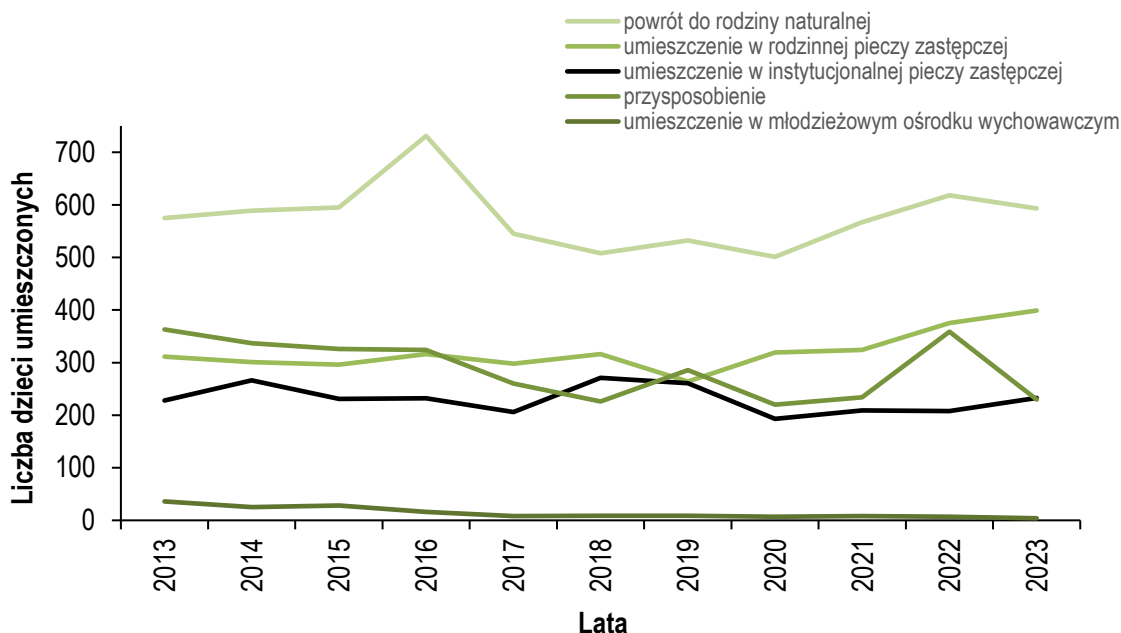
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P z lat 2013-2023.

Struktura dzieci do 18 roku życia z poprzednich okresów, które ubyły w okresie sprawozdawczym wg powodów odpływu, województwo śląskie w latach 2013-2023.

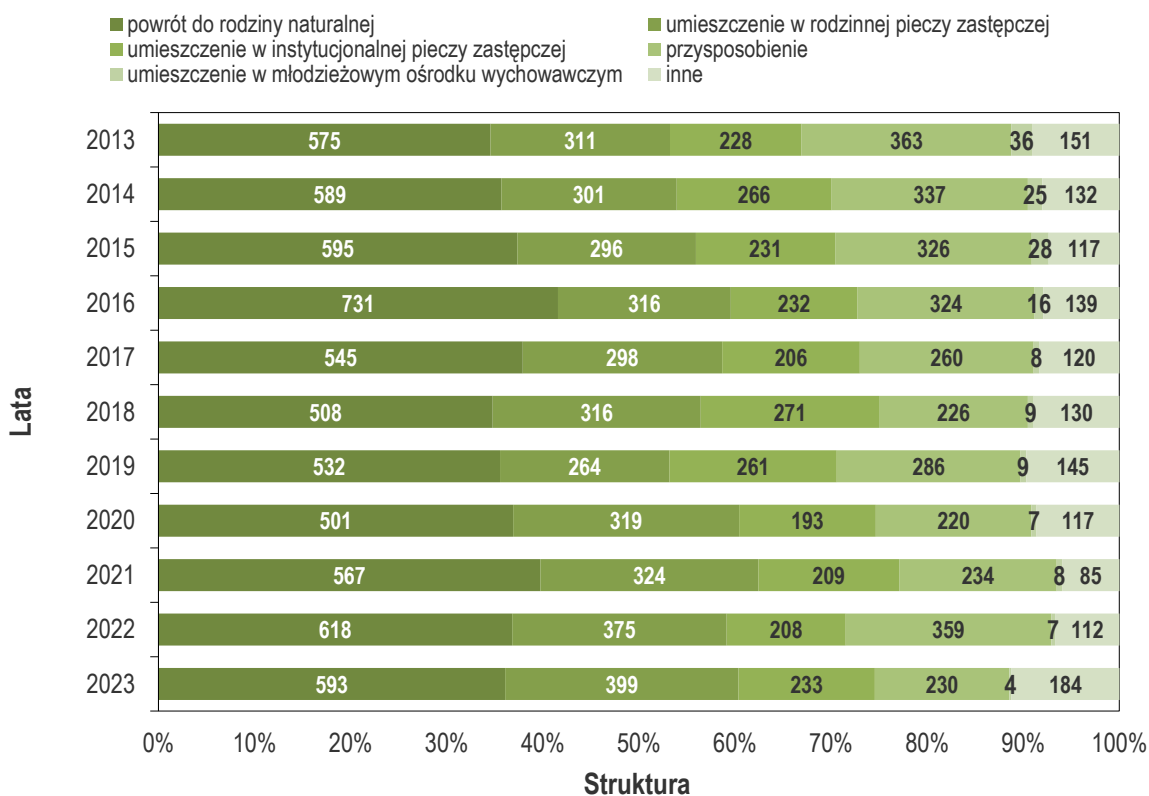
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P z lat 2013-2023.

Struktura dzieci do 18 roku życia z poprzednich okresów, które ubyły w okresie sprawozdawczym wg powodów odpływu, województwo śląskie w latach 2013-2023.

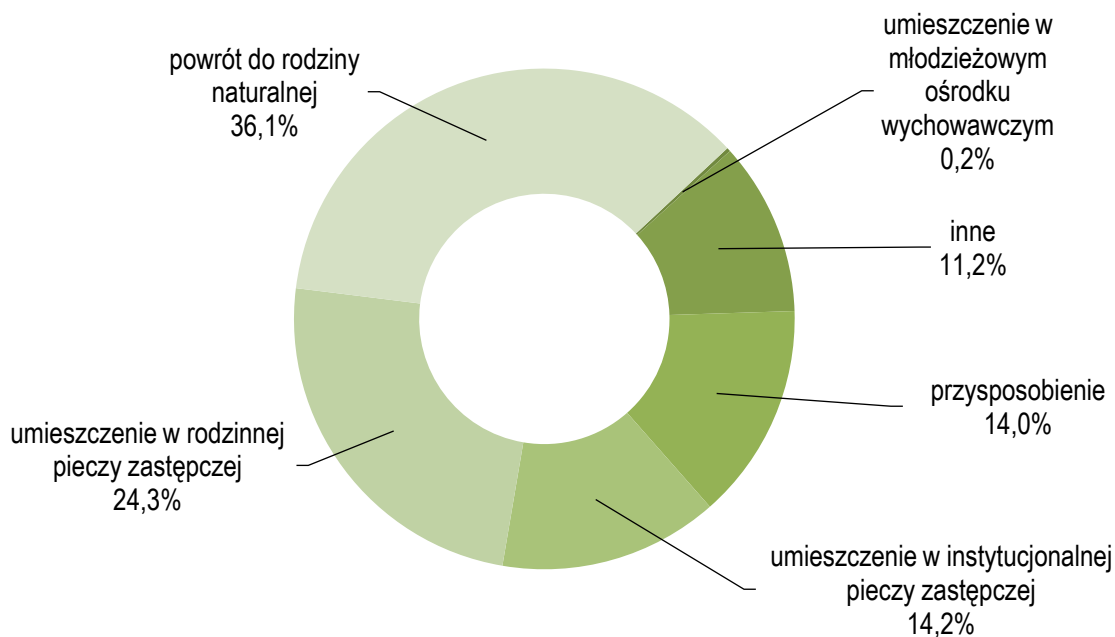
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P z lat 2013-2023.

Struktura dzieci do 18 roku życia z poprzednich okresów, które ubyły w okresie sprawozdawczym wg powodów odpływu, województwo śląskie w latach 2013-2023.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P z lat 2013-2023.

Struktura dzieci do 18 roku życia z poprzednich okresów, które ubyły w okresie sprawozdawczym wg powodów odplywu, województwo śląskie w 2023 r., N=1 643.

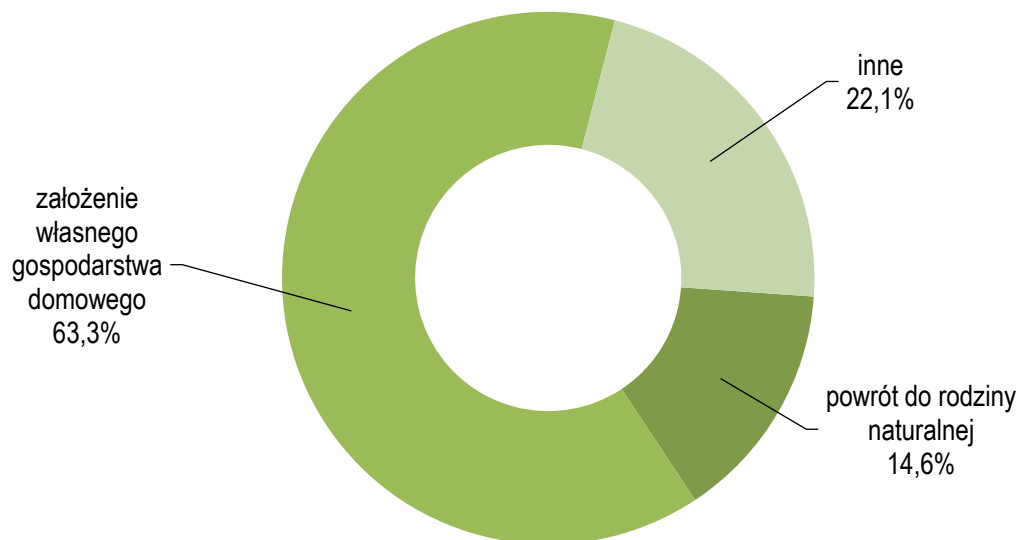
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P z 2023 r.

Liczba dzieci powyżej 18 roku życia z poprzednich okresów, które ubyły w okresie sprawozdawczym, województwo śląskie w latach 2013-2023.

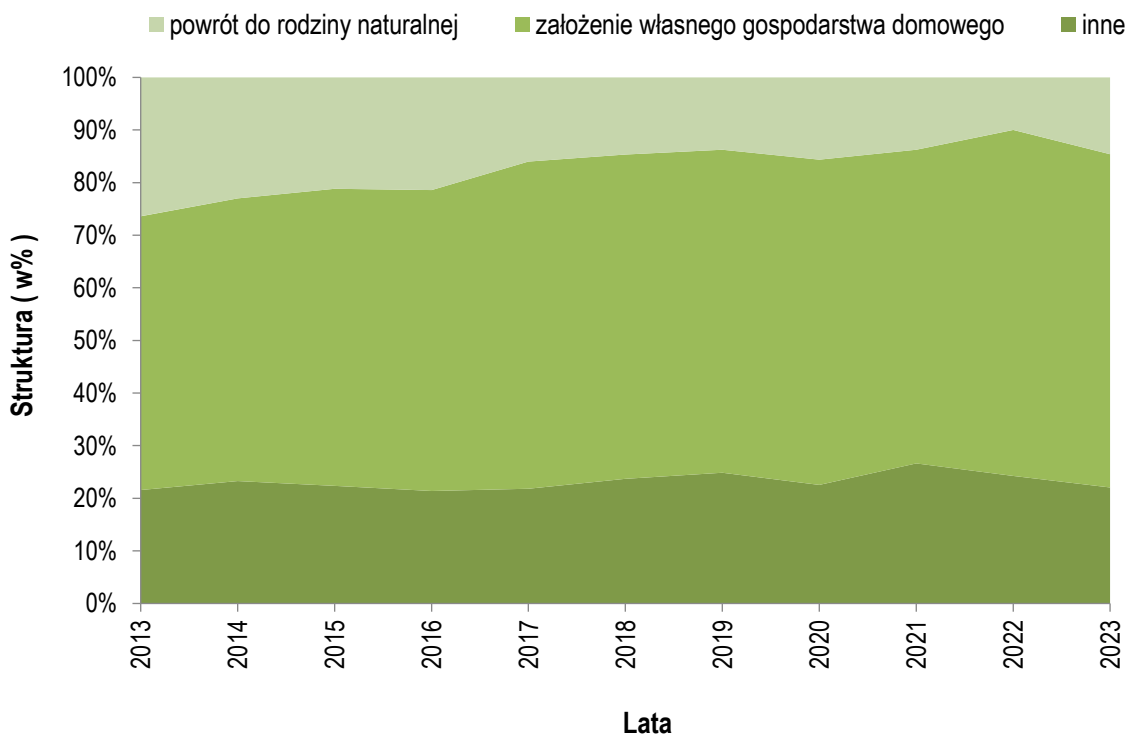
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P z lat 2013-2023.

Struktura dzieci powyżej 18 roku życia z poprzednich okresów, które ubyły w okresie sprawozdawczym wg powodów odpływu, województwo śląskie w 2023 r., N=761.

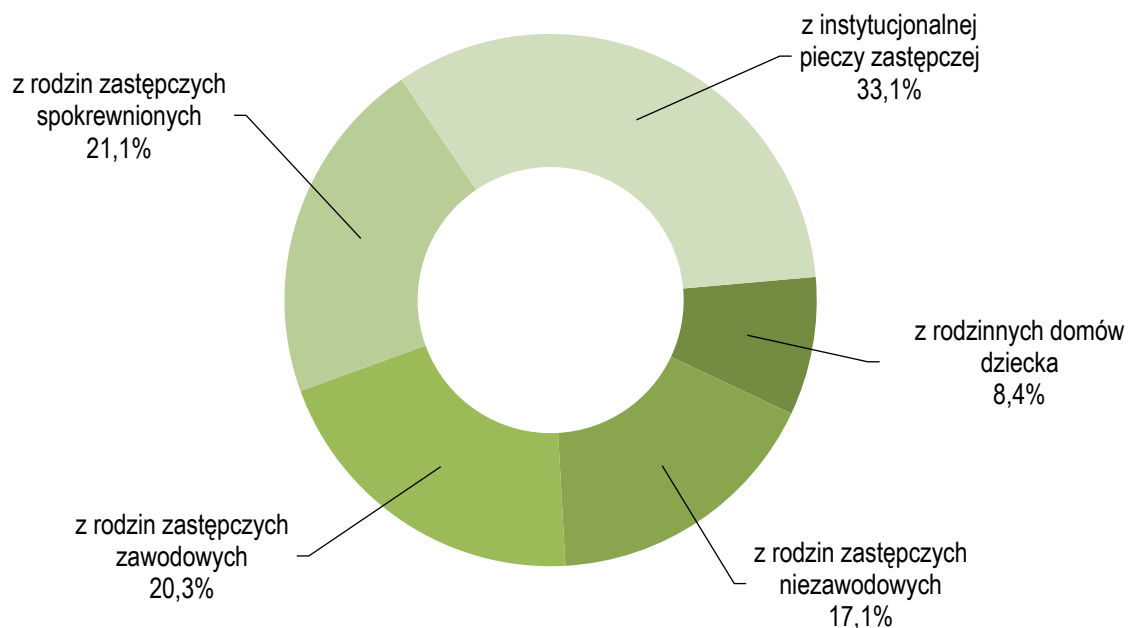
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie WRiSPZ-P z 2023 r.

Struktura dzieci powyżej 18 roku życia z poprzednich okresów, które ubyły w okresie sprawozdawczym wg powodów odpływu, województwo śląskie w latach 2013-2023.

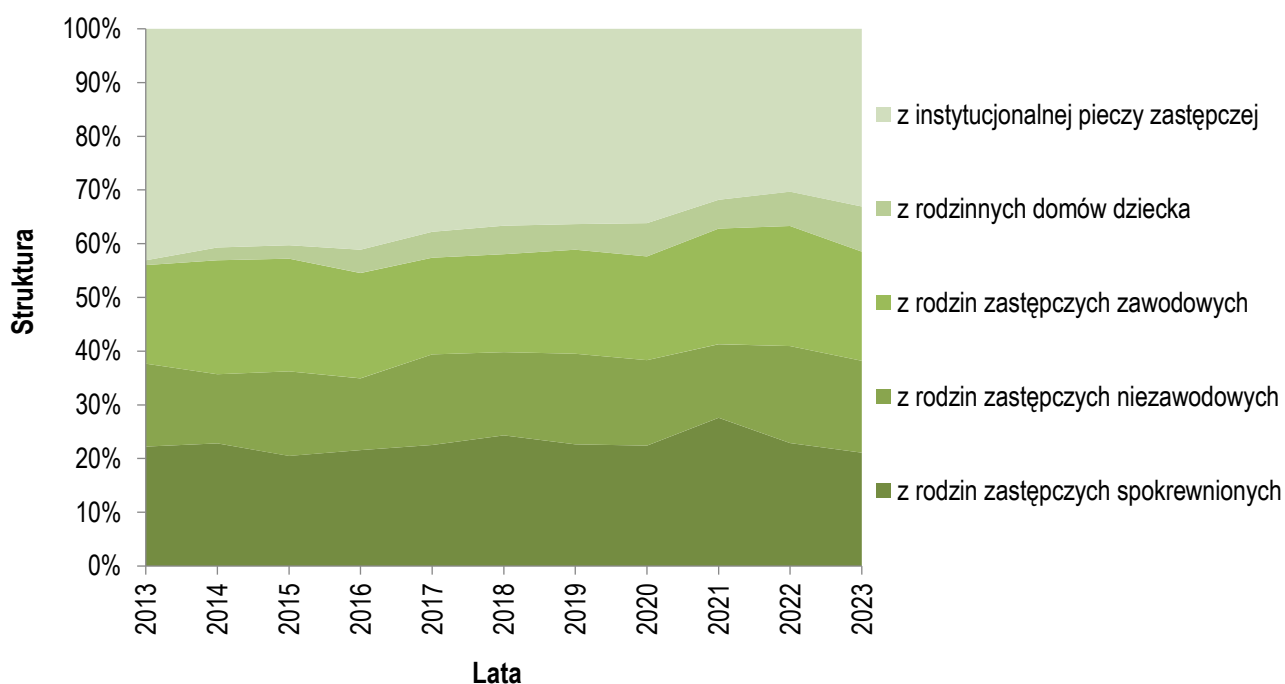
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P z lat 2013-2023.

Struktura dzieci z poprzednich okresów, które ubyły w okresie sprawozdawczym wg miejsca, z którego nastąpił odpływ, województwo śląskie w 2023 r., N=2 404.

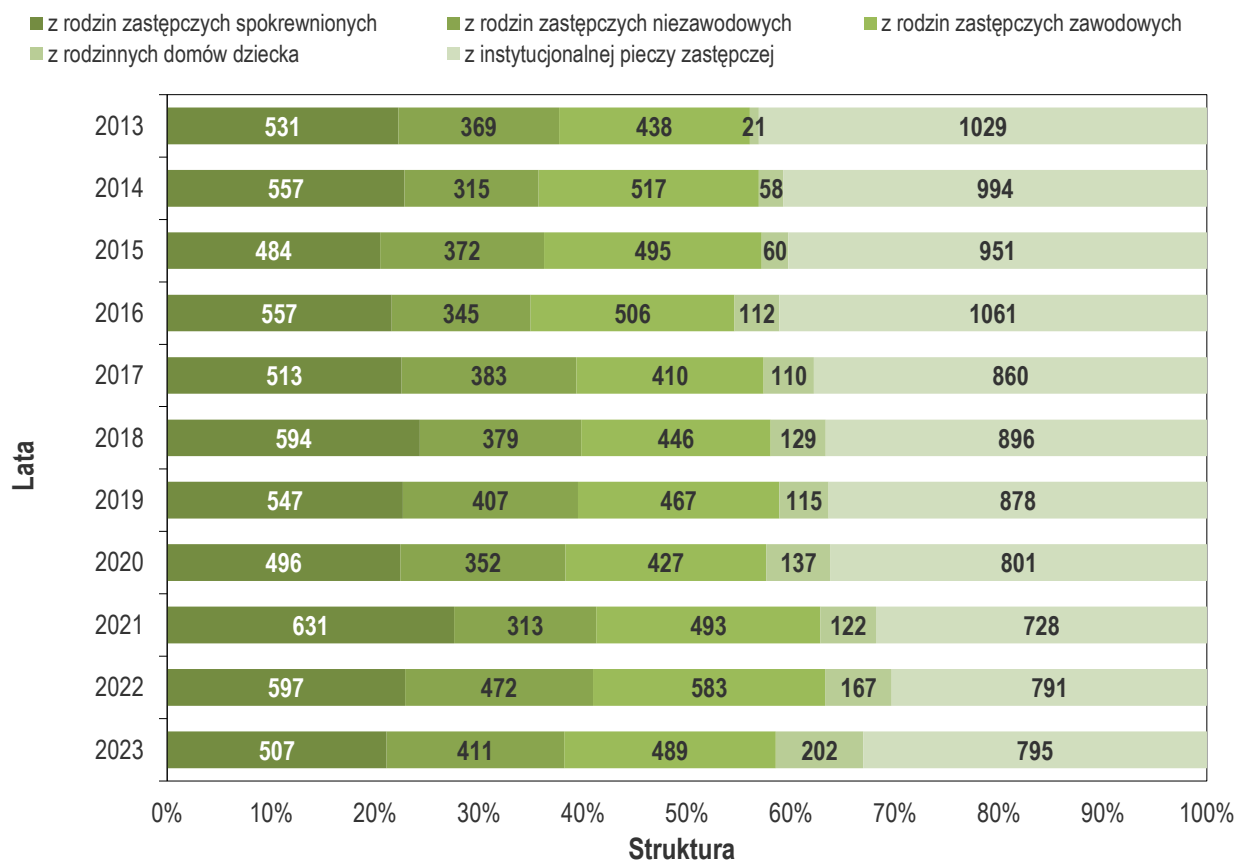
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie WRiSPZ-P z 2023 r.

Struktura dzieci z poprzednich okresów, które ubyły w okresie sprawozdawczym wg miejsca, z którego nastąpił odpływ, województwo śląskie w latach 2013-2023.

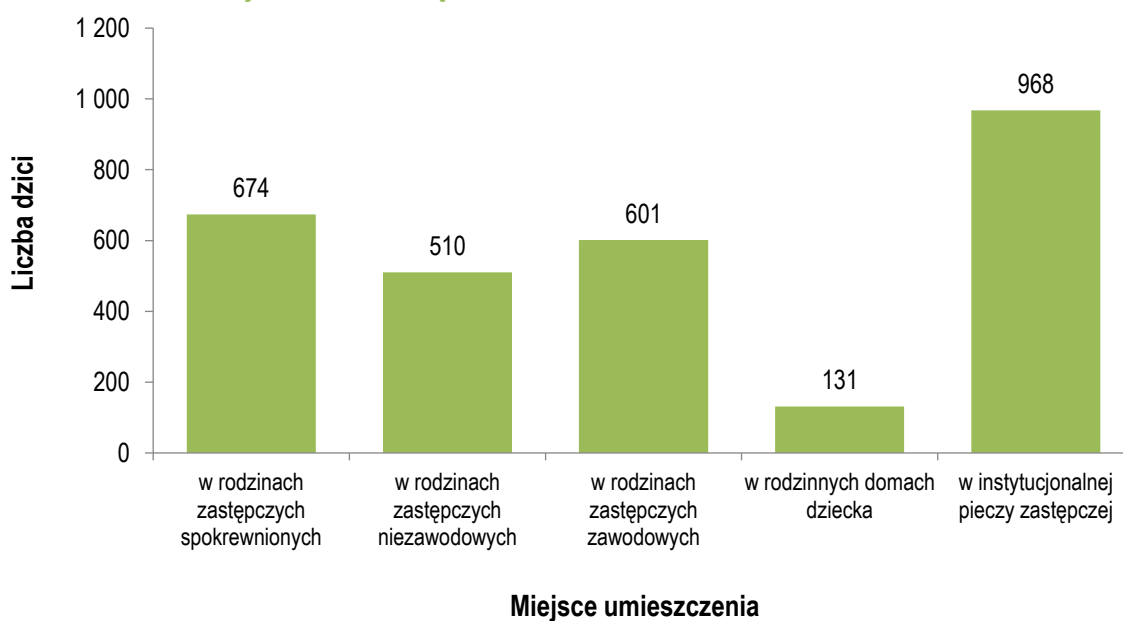
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P z lat 2013-2023.

Struktura dzieci z poprzednich okresów, które ubyły w okresie sprawozdawczym wg miejsca, z którego nastąpił odpływ, województwo śląskie w latach 2013-2023.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P z lat 2013-2023.

Liczba dzieci do 18 roku życia umieszczonych w pieczy zastępczej wg miejsca umieszczenia, województwo śląskie w 2023 roku.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie WRiSPZ-P z 2023 r.

4.9. Koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej

We wspieraniu rodzin zastępczych w codziennych obowiązkach kluczową rolę pełni koordynator rodzinnej pieczy zastępczej, zatrudniony przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.

Do zadań koordynatora należy m.in.:

- przygotowanie, we współpracy z asystentem rodziny i odpowiednio rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom dziecka, planu pomocy dziecku;
- pomoc rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka w nawiązywaniu wzajemnego kontaktu;
- zapewnianie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka dostępu do specjalistycznej pomocy dla dzieci (w tym psychologicznej, reedukacyjnej i rehabilitacyjnej);
- zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających;
- udzielanie wsparcia pełnoletnim wychowankom rodzinnych form pieczy zastępczej⁵⁷.

Poniższy rozdział zawiera informacje dotycząca liczby koordynatorów jak również kwoty wydatków przeznaczonych na wynagrodzenia koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej:
 - 2021: 224;
 - 2022: 221;
 - 2023: 231;
 - zmiana liczby koordynatorów w latach 2021-2023: 7;
 - wskaźnik zmiany liczby koordynatorów w latach 2021-2023: 3,1%.
- Kwota wydatków na wynagrodzenia wraz z pochodnymi koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej (w mln zł):
 - 2021: 12,3;
 - 2022: 18,0;
 - 2023: 31,7;
 - zmiana kwoty wydatków w latach 2021-2023: 19,4;
 - wskaźnik zmiany kwoty wydatków w latach 2021-2023: 157,9%
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2021-2023: 33,9%⁵⁸.

Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 108 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 234 – 2018 rok.

⁵⁷ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny..., op. cit. art. 77.

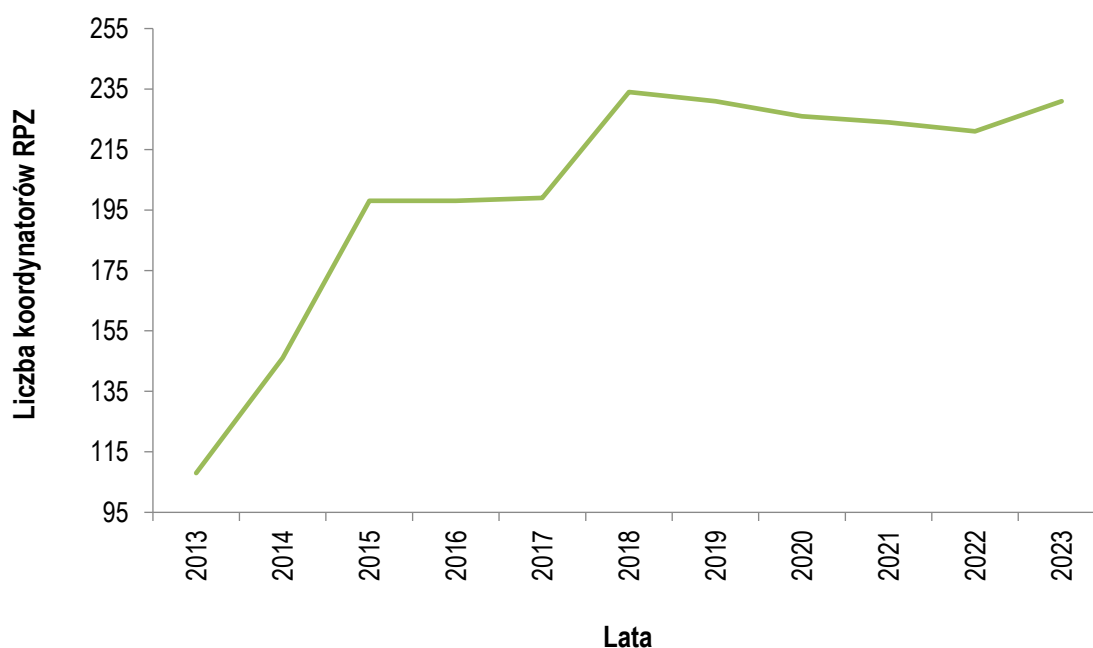
⁵⁸ Podatki GOV, <https://www.podatki.gov.pl/kalkulatory-podatkowe/kalkulator-inflacji/> [dostęp 25.10.2024 r.].

- Kwota wydatków na wynagrodzenia wraz z pochodnymi koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej (w mln):
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: silna;
 - poziom wahań wartości: do 2020 r. – mały, od 2022 r. – duży.
 - wartość minimalna: 3,6 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 31,7 – 2023 rok.

WNIOSKI

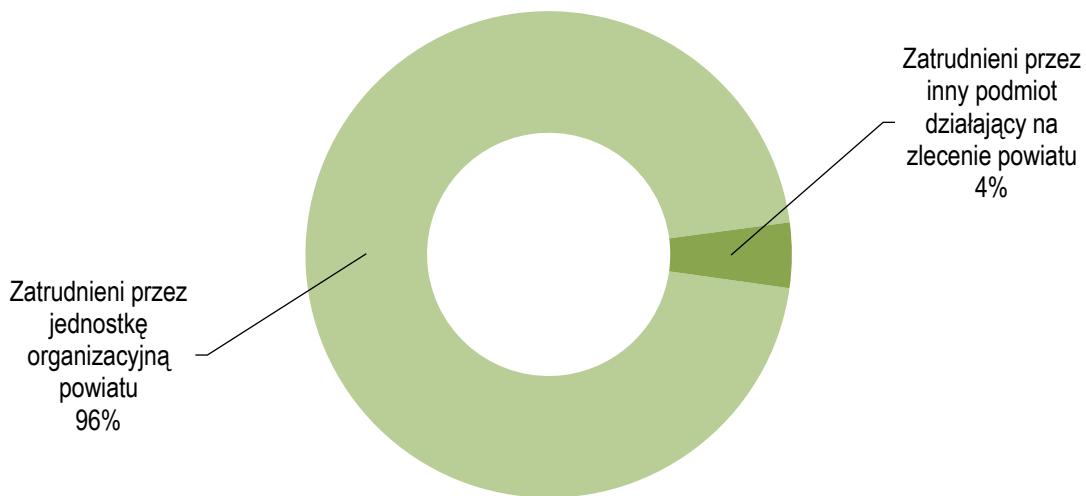
- W latach 2013-2023 w województwie śląskim liczba koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej wzrosła – w 2023 r. było ich 231.
- W latach 2021-2023 w województwie śląskim nastąpił znaczny realny wzrost wydatków na wynagrodzenia wraz z pochodnymi koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej.

Liczba koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie, województwo śląskie w latach 2013-2023, stan na koniec danego roku.

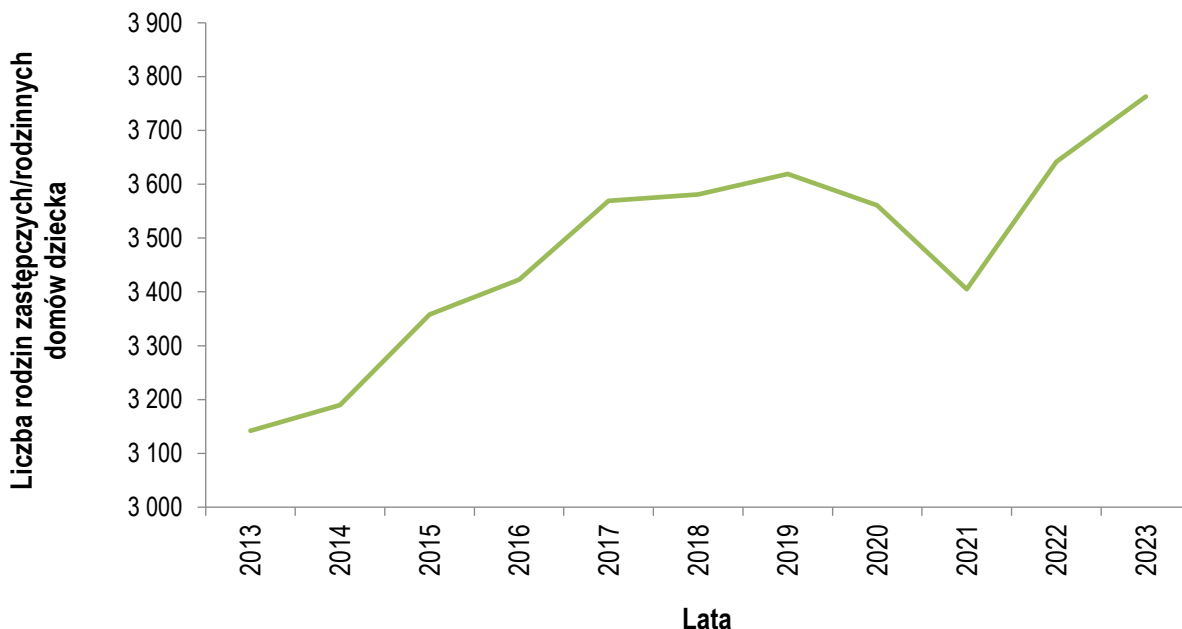
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P za II poł. roku z lat 2013-2023.

Struktura koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej w powiecie wg podmiotu zatrudniającego, województwo śląskie, stan na koniec 2023 roku, N=231.

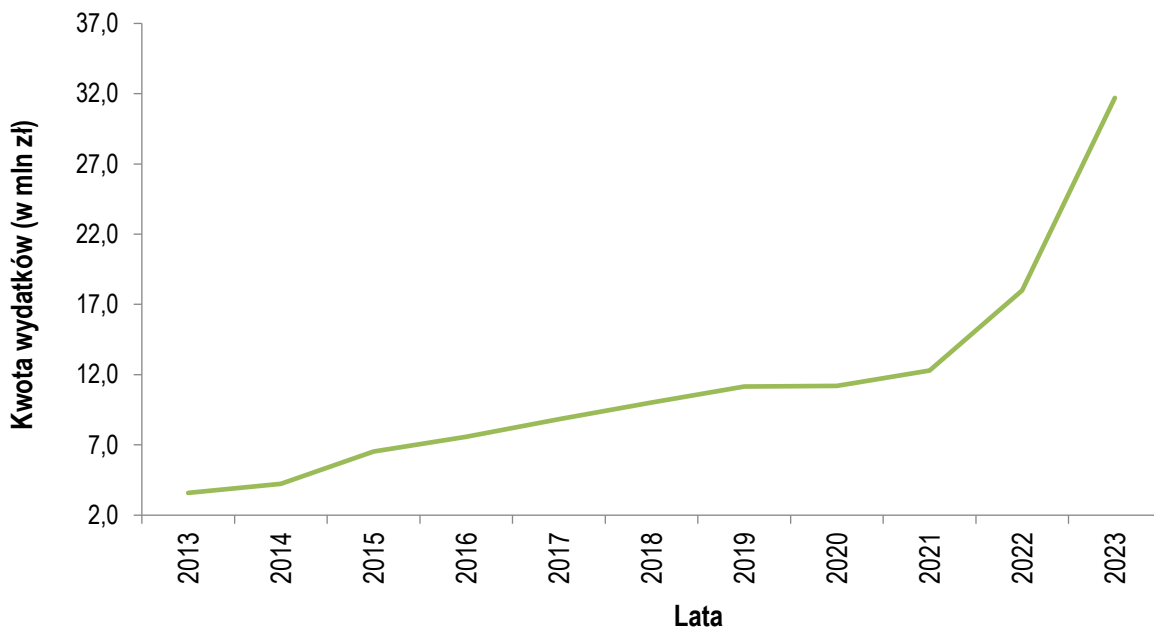
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie WRiSPZ-P za II poł. roku 2023.

Liczba rodzin zastępczych/rodzinnych domów dziecka, z którymi pracowali koordynatorzy rodzinnej pieczy zastępczej (narastająco od początku roku), województwo śląskie w latach 2013-2023.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P za II poł. roku z lat 2013-2023.

Wydatki na wynagrodzenia wraz z pochodnymi koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej, województwo śląskie w latach 2013-2023.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P z lat 2013-2023

4.10. Poradnictwo specjalistyczne

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r. wskazuje, że jednym z zadań własnych powiatów jest organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności przez tworzenie warunków do powstawania specjalistycznego poradnictwa⁵⁹.

Prowadzenie poradnictwa i terapii dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej należy w szczególności do zadań organizatora rodzinnej pieczy zastępczej⁶⁰.

Zapewnianie rodzinom zastępczym zawodowym i niezawodowym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka poradnictwa ma na celu m.in. zachowanie i wzmocnienie ich kompetencji oraz przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego⁶¹.

Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba rodzin, którym udzielono porad w ramach poradnictwa specjalistycznego:
 - 2021: 5 197;
 - 2022: 6 865;
 - 2023: 6 582;

⁵⁹ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny..., op. cit., art. 180, pkt 7, lit. b.

⁶⁰ Ibidem, art. 76, ust. 4, pkt. 9.

⁶¹ Ibidem, art. 76, ust. 4, pkt. 14.

- zmiana liczby rodzin w latach 2021-2023: 1 385;
- wskaźnik zmiany liczby rodzin w latach 2021-2023: 26,6%.
- Liczba udzielonych porad w ramach poradnictwa specjalistycznego z obszaru pieczy zastępczej:
 - 2021: 17 008;
 - 2022: 22 951;
 - 2023: 23 320;
 - zmiana liczby porad w latach 2021-2023: 6 312;
 - wskaźnik zmiany liczby porad w latach 2021-2023: 37,1%.

Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba rodzin, którym udzielono porad w ramach poradnictwa specjalistycznego:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: duży;
 - wartość minimalna: 4 518 – 2020 rok;
 - wartość maksymalna: 6 865 – 2022 rok;
 - średnia liczba rodzin, którym udzielono porad: 5 574.
- Liczba udzielonych porad w ramach poradnictwa specjalistycznego z obszaru pieczy zastępczej:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: silna;
 - poziom wahań wartości: duży;
 - wartość minimalna: 12 037 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 23 320 – 2023 rok;
 - średnia liczba udzielanych porad: 17 692.

WNIOSKI

- W latach 2021-2023 nastąpił duży wzrost liczby rodzin, które skorzystały z poradnictwa specjalistycznego oraz liczby porad udzielonych w ramach poradnictwa specjalistycznego z obszaru pieczy zastępczej.
- W latach 2013-2023 zanotowano znaczne wahania w zakresie liczby rodzin, które skorzystały z poradnictwa specjalistycznego oraz liczby porad udzielonych w ramach poradnictwa specjalistycznego z obszaru pieczy zastępczej.

Liczba rodzin, którym udzielono porad w ramach poradnictwa specjalistycznego, województwo śląskie w latach 2013-2023.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P z lat 2013-2023.

Liczba udzielonych porad w ramach poradnictwa specjalistycznego z obszaru pieczy zastępczej, województwo śląskie w latach 2013-2023.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-P z lat 2013-2023.

5. Samorząd województwa

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011 r. wskazuje, że do zadań własnych samorządu województwa należy m.in.: prowadzenie interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych i regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych⁶².

Z kolei wśród zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez samorząd województwa znalazło się organizowanie i prowadzenie ośrodków adopcyjnych⁶³.

Poniższy rozdział zawiera informacje dotyczące liczby regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych oraz interwencyjnych ośrodków preadopcyjnych, liczby miejsc, przedziału wiekowego dzieci umieszczanych we wskazanych rodzajach placówek, udzielanym wsparciu, a także kwestii związanych z przysposobieniem.

5.1. Instytucjonalna piecza zastępcza

5.1.1. Świadczenia

Wydatki i świadczenia udzielane w ramach instytucjonalnej pieczy zastępczej finansowane z poziomu samorządu województwa realizowane są przez dwa rodzaje podmiotów: regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne (RPO-T) oraz interwencyjne ośrodki preadopcyjne (IOP).

Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba udzielonych świadczeń przez RPO-T:
 - 2021: 1 508;
 - 2022: 1 509;
 - 2023: 1 507;
 - zmiana liczby udzielanych świadczeń w latach 2021-2023: -1;
 - wskaźnik zmiany liczby udzielanych świadczeń w latach 2021-2023: - 0,1%.
- Liczba udzielonych świadczeń przez IOP:
 - 2021: 51;
 - 2022: 163;
 - 2023: 175;
 - zmiana liczby udzielanych świadczeń w latach 2021-2023: 124;
 - wskaźnik zmiany liczby udzielanych świadczeń w latach 2021-2023: 243,1%.
- Kwota świadczeń udzielonych w ramach RPO-T oraz IOP (w mln zł):
 - 2021: 10,1;
 - 2022: 11,4;
 - 2023: 12,9;
 - zmiana kwoty udzielanych świadczeń w latach 2021-2023: 2,8;
 - wskaźnik zmiany kwoty udzielanych świadczeń w latach 2021-2023: 27,6%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2021-2023: 33,9%.

⁶² Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny..., op. cit., art. 183, pkt 1.

⁶³ Ibidem, art. 184.

- kwota świadczeń udzielonych w ramach RPO-T (w mln zł):
 - 2021: 9,8;
 - 2022: 10,2;
 - 2023: 11,5;
 - zmiana kwoty udzielanych świadczeń w latach 2021-2023: 1,7;
 - wskaźnik zmiany kwoty udzielanych świadczeń w latach 2021-2023: 17,6%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2021-2023: 33,9%⁶⁴.
- kwota świadczeń udzielonych w ramach IOP (w mln zł):
 - 2021: 0,4;
 - 2022: 1,2;
 - 2023: 1,4;
 - zmiana kwoty udzielanych świadczeń w latach 2021-2023: 1;
 - wskaźnik zmiany kwoty udzielanych świadczeń w latach 2021-2023: 294,5%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2021-2023: 33,9%⁶⁵.
- Średni koszt świadczenia udzielanego w ramach RPO-T (w zł):
 - 2021: 6 475;
 - 2022: 6 729;
 - 2023: 7 621;
 - zmiana średniego kosztu świadczenia udzielanego w latach 2021-2023: 1 146;
 - wskaźnik zmiany średniego kosztu świadczenia udzielanego w latach 2021-2023: 17,7%.
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2021-2023: 33,9%⁶⁶.
- Średni koszt świadczenia udzielanego w ramach IOP (w zł):
 - 2021: 7 123;
 - 2022: 7 644;
 - 2023: 8 190;
 - zmiana średniego kosztu świadczenia udzielanego w latach 2021-2023: 1 067;
 - wskaźnik zmiany średniego kosztu świadczenia udzielanego w latach 2021-2023: 15,0%.
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2021-2023: 33,9%⁶⁷.

Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba świadczeń udzielonych w ramach RPO-T:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: mały;
 - wartość minimalna: 1 024 – 2014 rok;
 - wartość maksymalna: 1 552 – 2020 rok;
 - zmiana liczby udzielonych świadczeń przez RPO-T w latach 2013-2023: 160;
 - wskaźnik zmiany liczby udzielonych świadczeń przez RPO-T w latach 2013-2023: 11,9%.

⁶⁴ Podatki GOV, <https://www.podatki.gov.pl/kalkulatory-podatkowe/kalkulator-inflacji/> [dostęp 25.10.2024 r.].

⁶⁵ Ibidem.

⁶⁶ Ibidem.

⁶⁷ Ibidem.

- Liczba świadczeń udzielonych w ramach IOP:
 - rodzaj tendencji: spadkowa;
 - siła tendencji: silna;
 - poziom wahań wartości: bardzo duży;
 - wartość minimalna: 0 – w latach 2019 i 2020;
 - wartość maksymalna: 408 – 2013 rok;
 - zmiana liczby udzielonych świadczeń przez IOP w latach 2013-2023: -233;
 - wskaźnik zmiany liczby udzielonych świadczeń przez IOP w latach 2013-2023: -57,1%.

- Kwota świadczeń udzielonych w ramach RPO-T oraz IOP:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: silna;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 5,2 – 2014 rok;
 - wartość maksymalna: 12,9 – 2023 rok;
 - zmiana kwoty udzielonych świadczeń w latach 2013-2023: 6,8;
 - wskaźnik zmiany kwoty udzielonych świadczeń w latach 2013-2023: 112,9%.
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2013-2023: 45,9%⁶⁸.

- średni koszt świadczenia udzielonego w ramach RPO-T:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: mały;
 - wartość minimalna: 3 460 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 7 621 – 2023 rok;
 - zmiana kwoty udzielonych świadczeń w latach 2013-2023: 4 161;
 - wskaźnik zmiany kwoty udzielonych świadczeń w latach 2013-2023: 120,2%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2013-2023: 45,9%⁶⁹.

- średni koszt świadczenia udzielonego w ramach IOP:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: silna;
 - poziom wahań wartości: duży (brak wydatków w latach 2019-2020);
 - wartość minimalna: 0 – 2019 i 2020 rok;
 - wartość maksymalna: 8 190 – 2023 rok;
 - zmiana kwoty udzielonych świadczeń w latach 2013-2023: 4 739;
 - wskaźnik zmiany kwoty udzielonych świadczeń w latach 2013-2023: 137,3%;
 - skumulowany wskaźnik inflacji w latach 2013-2023: 45,9%⁷⁰.

WNIOSKI

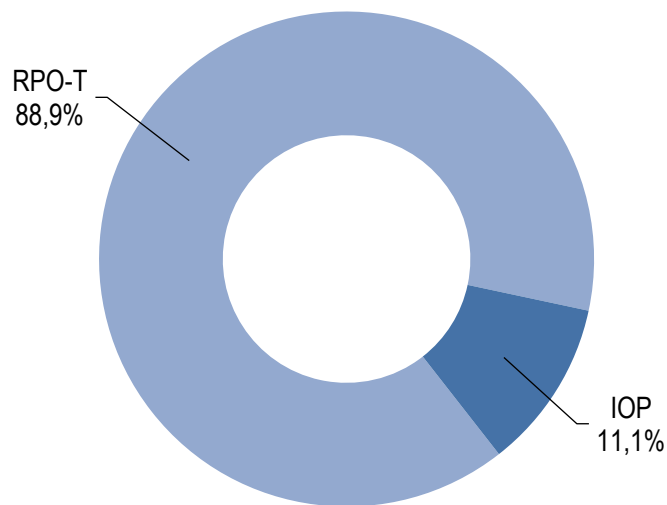
- W latach 2021–2023 w województwie śląskim odnotowano wzrost nominalnej kwoty wydatków na świadczenia udzielane w ramach instytucjonalnej pieczy zastępczej finansowanej z poziomu samorządu województwa, jednak ze względu na skumulowany wskaźnik inflacji wzrost ten nie przekłada się na wzrost wartości realnej.
- W latach 2021-2023 w województwie śląskim liczba świadczeń udzielanych przez RPO-T pozostawała na zbliżonym poziomie.

⁶⁸ Podatki GOV, <https://www.podatki.gov.pl/kalkulatory-podatkowe/kalkulator-inflacji/> [dostęp 25.10.2024 r.].

⁶⁹ Ibidem.

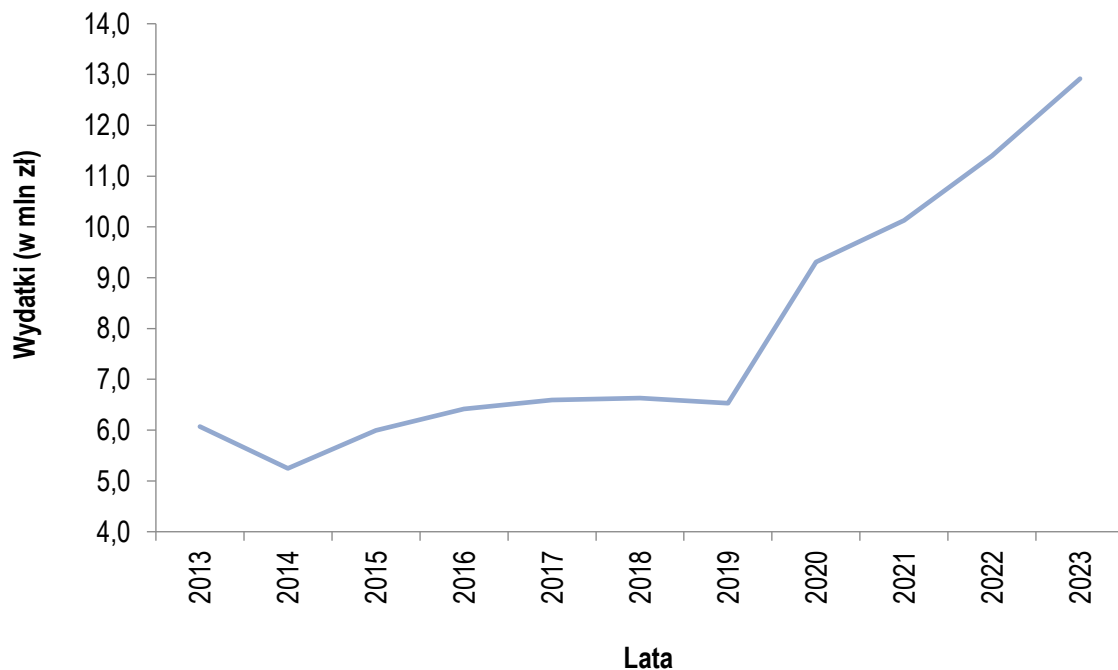
⁷⁰ Ibidem.

Struktura wydatków poniesionych na świadczenia w ramach instytucjonalnej pieczy zastępczej w województwie śląskim w 2023 r. w podziale na RPO-T oraz IOP, N= 12,9 mln zł.

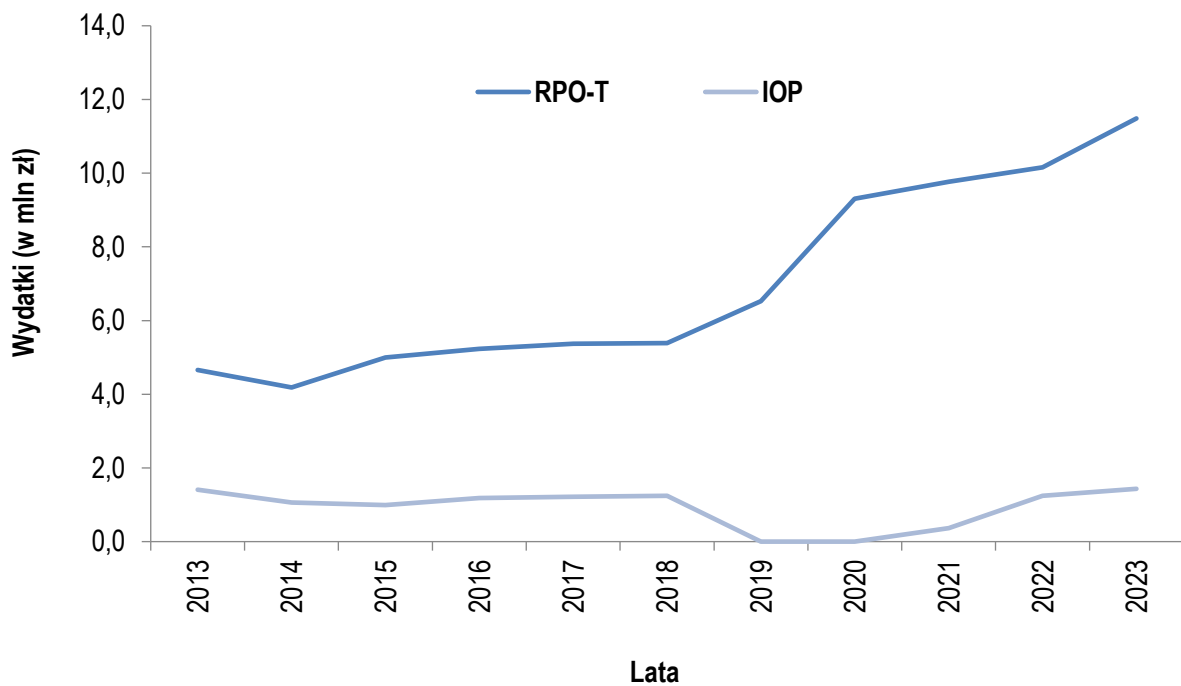
Źródło: Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie WRiSPZ-M za 2023 r.

Wysokość wydatków poniesionych na świadczenia w ramach instytucjonalnej pieczy zastępczej na poziomie województwa śląskiego w latach 2013-2023 (w mln zł).

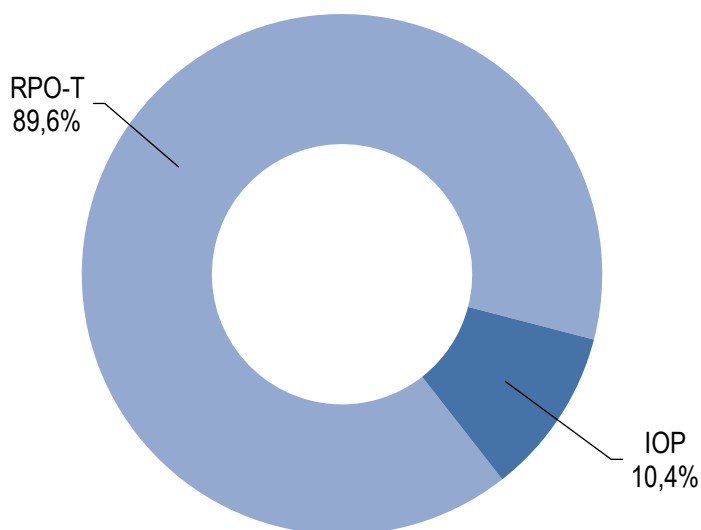
Źródło: Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania WRiSPZ-M za lata 2013-2023.

Wysokość wydatków poniesionych na świadczenia w ramach instytucjonalnej pieczy zastępczej w województwie śląskim w latach 2013-2023 (w mln zł) – w podziale na RPO-T oraz IOP.

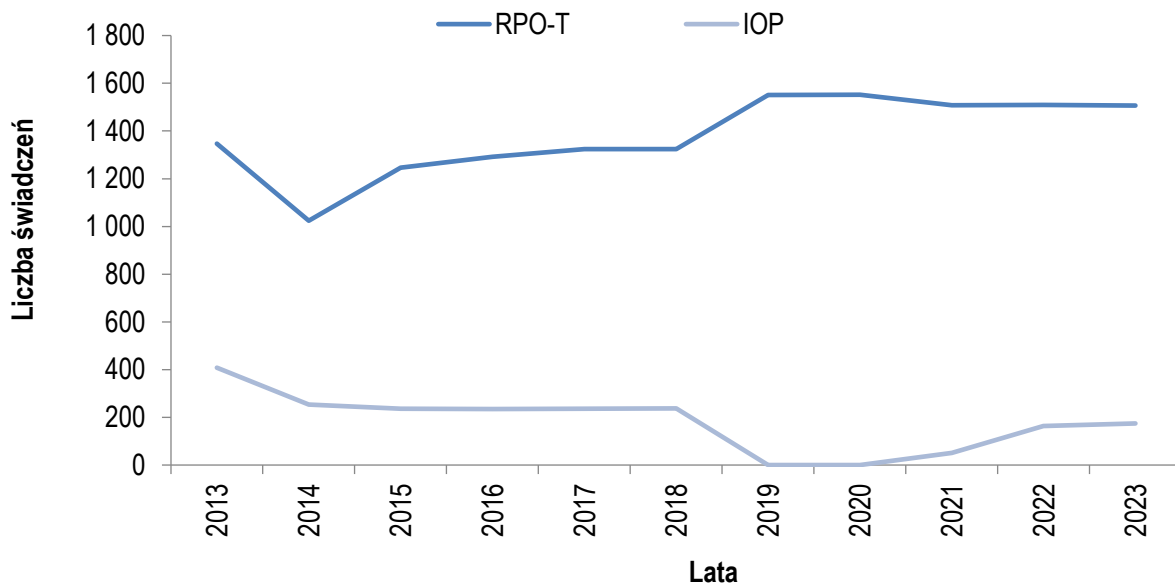
Źródło: Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania WRiSPZ-M za lata 2013-2023.

Struktura liczby świadczeń udzielanych w ramach instytucjonalnej pieczy zastępczej w województwie śląskim w 2023 r. – w podziale na RPO-T oraz IOP.

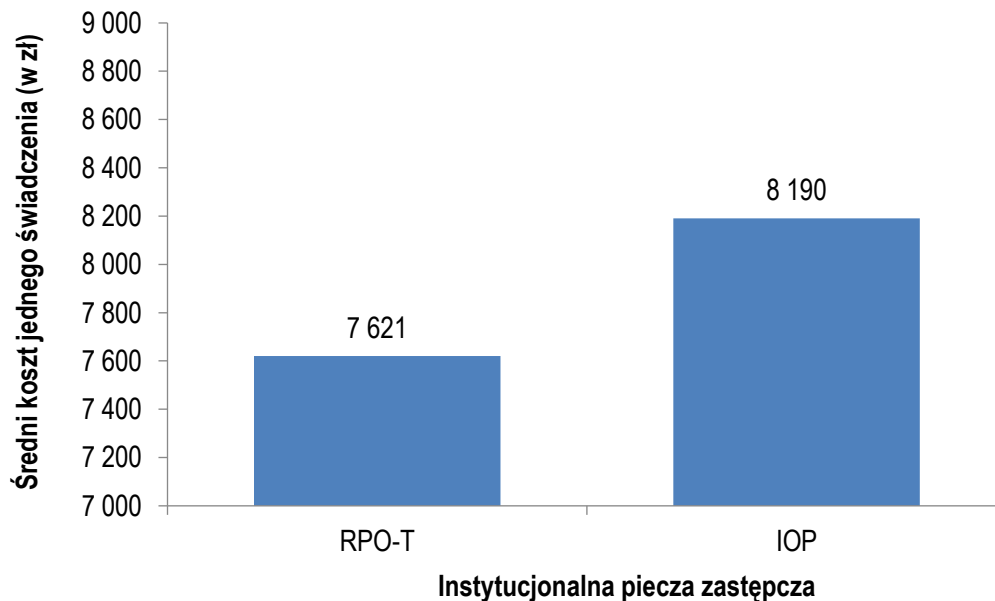
Źródło: Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie WRiSPZ-M z 2023 r.

Liczba świadczeń w ramach instytucjonalnej pieczy zastępczej w województwie śląskim w latach 2013-2023 – w podziale na RPO-T oraz IOP.

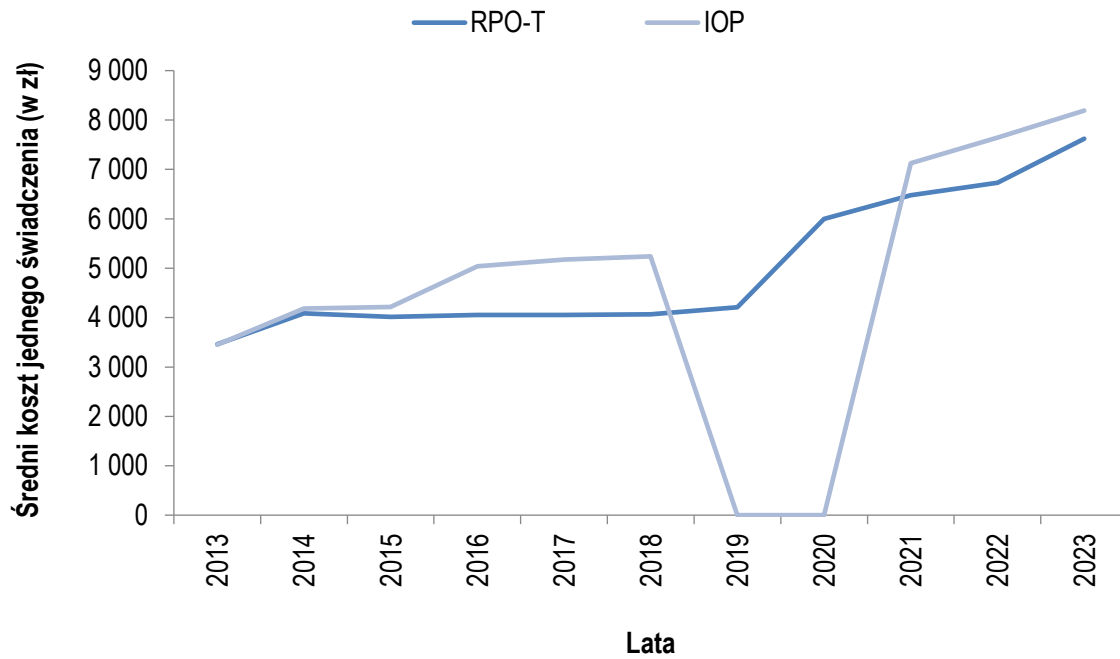
Źródło: Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania WRiSPZ-M za lata 2013-2023.

Średni koszt jednego świadczenia w ramach instytucjonalnej pieczy zastępczej w województwie śląskim w 2023 roku.

Źródło: Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdanie WRiSPZ-M za 2023 r.

Średni koszt świadczenia udzielonego w ramach instytucjonalnej pieczy zastępczej w województwie śląskim w latach 2013-2023 – w podziale na RPO-T oraz IOP.

Źródło: Statystyczna Aplikacja Centralna, sprawozdania WRiSPZ-M za lata 2013-2023.

5.1.2. RPO-T oraz IOP

Regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne zapewniają całodobową opiekę i wychowanie dzieciom pozbawionym całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej, wymagającym szczególnej opieki, które ze względu na stan zdrowia wymagają stosowania specjalistycznej opieki i rehabilitacji nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej lub w placówce opiekuńczo-wychowawczej⁷¹. Ich celem jest nie tylko zapewnienie podstawowej opieki, ale także prowadzenie działań terapeutycznych, które pomagają wychowankom w radzeniu sobie z problemami emocjonalnymi, społecznymi czy zdrowotnymi.

W interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym umieszczane są dzieci, które wymagają specjalistycznej opieki i w okresie oczekiwania na przysposobienie nie mogą zostać umieszczone w rodzinnej pieczy zastępczej⁷².

W rozdziale przedstawiono dane dotyczące liczby dzieci w regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych, interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym oraz liczby zatrudnionych w nich osób.

Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba dzieci w regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych:
 - 2021: 135;
 - 2022: 127;
 - 2023: 128;
 - zmiana liczby dzieci w latach 2021-2023: -7;
 - wskaźnik zmiany liczby dzieci w latach 2021-2023: -5,2%.

- Liczba dzieci w regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych wg okresu przebywania:
 - do 3 miesięcy:
 - 2021: 9;
 - 2022: 3;
 - 2023: 1;
 - zmiana liczby dzieci w latach 2021-2023: -8;
 - wskaźnik zmiany liczby dzieci w latach 2021-2023: -88,9%;

 - powyżej 3 do 6 miesięcy:
 - 2021: 10;
 - 2022: 7;
 - 2023: 3;
 - zmiana liczby dzieci w latach 2021-2023: -7;
 - wskaźnik zmiany liczby dzieci w latach 2021-2023: -70%;

 - powyżej 6 do 12 miesięcy:
 - 2021: 6;
 - 2022: 8;
 - 2023: 11;
 - zmiana liczby dzieci w latach 2021-2023: 5;
 - wskaźnik zmiany liczby dzieci w latach 2021-2023: 83,3%;

⁷¹ Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny..., op. cit., art. 109

⁷² Ibidem, art.111.

- powyżej 1 roku do 2 lat:
 - 2021: 22;
 - 2022: 25;
 - 2023: 16;
 - zmiana liczby dzieci w latach 2021-2023: -6;
 - wskaźnik zmiany liczby w latach 2021-2023: -27,3%;
- powyżej 2 lat do 3 lat:
 - 2021: 18;
 - 2022: 19;
 - 2023: 23;
 - zmiana liczby dzieci przebywających w latach 2021-2023: 5;
 - wskaźnik zmiany liczby dzieci w latach 2021-2023: 27,8%;
- powyżej 3 lat:
 - 2021: 70;
 - 2022: 65;
 - 2023: 74;
 - zmiana liczby dzieci w latach 2021-2023: 4;
 - wskaźnik zmiany liczby dzieci w latach 2021-2023: 5,7%.
- Liczba dzieci w interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym:
 - 2021: 16;
 - 2022: 15;
 - 2023: 15;
 - zmiana liczby dzieci w latach 2021-2023: -1;
 - wskaźnik zmiany liczby dzieci w latach 2021-2023: -6,3%.
- Liczba osób zatrudnionych w regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych:
 - 2021: 124;
 - 2022: 121;
 - 2023: 122;
 - zmiana liczby osób zatrudnionych w latach 2021-2023: -2;
 - wskaźnik zmiany liczby osób zatrudnionych w latach 2021-2023: -1,6%.

Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba dzieci w regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa z drobnymi wahaniami;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 70 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 137 – 2020 rok.
- Liczba dzieci w regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych wg okresu przebywania:
 - do 3 miesięcy:
 - rodzaj tendencji: spadkowa;
 - siła tendencji: silna;
 - poziom wahań wartości: duży;
 - wartość minimalna: 1 – 2023 rok;
 - wartość maksymalna: 14 – 2013 rok.

- powyżej 3 do 6 miesięcy:
 - rodzaj tendencji: spadkowa;
 - siła tendencji: zmienna;
 - poziom wahań wartości: duży;
 - wartość minimalna: 3 – 2023 rok;
 - wartość maksymalna: 18 – 2015 rok.

- powyżej 6 do 12 miesięcy:
 - rodzaj tendencji: zmienna;
 - siła tendencji: bardzo słaba;
 - poziom wahań wartości: bardzo duży;
 - wartość minimalna: 6 – 2021 rok;
 - wartość maksymalna: 29 – 2014 rok.

- powyżej 1 roku do 2 lat:
 - rodzaj tendencji: zmienna;
 - siła tendencji: bardzo słaba;
 - poziom wahań wartości: bardzo duży;
 - wartość minimalna: 13 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 40 – 2019 rok.

- powyżej 2 roku do 3 lat:
 - rodzaj tendencji: zmienna;
 - siła tendencji: bardzo słaba;
 - poziom wahań wartości: duży;
 - wartość minimalna: 6 – 2014 rok;
 - wartość maksymalna: 39 – 2016 rok.

- powyżej 3 lat:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: bardzo silna;
 - poziom wahań wartości: bardzo duży;
 - wartość minimalna: 0 – 2015 rok;
 - wartość maksymalna: 74 – 2023 rok

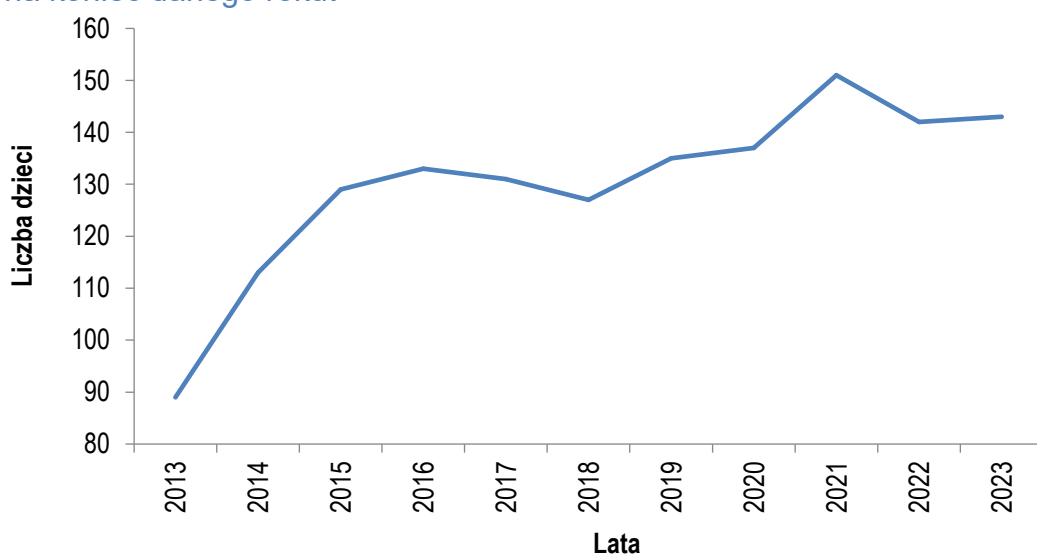
- Liczba dzieci w interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych:
 - rodzaj tendencji: zmienna, zmienna;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: w ostatnich latach duży;
 - wartość minimalna: 0 – 2019, 2020 rok;
 - wartość maksymalna: 21 – 2015 rok.

- Liczba osób zatrudnionych w regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 69 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 125 – 2020 rok.

WNIOSKI

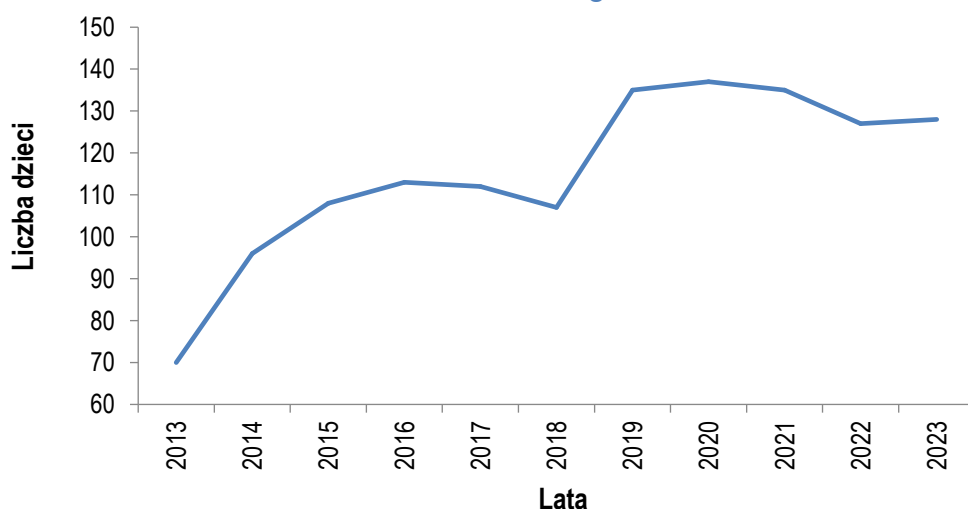
- Na przestrzeni lat 2013-2023 w województwie śląskim wzrosła liczba dzieci umieszczanych w regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych.
- W latach 2021-2023 obserwuje się wyraźny spadek liczby dzieci przebywających w regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych przez krótki czas (do 6 miesięcy) oraz jednocześnie wzrost liczby dzieci pozostających w tych placówkach przez dłuższy okres (powyżej 6 miesięcy).
- W latach 2021-2023 liczba dzieci w interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych wynosiła średnio 15, co pozostaje w zgodzie z przeciętną liczbą dostępnych miejsc w tych placówkach, również wynoszącą 15.

Liczba dzieci w regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych oraz interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych, województwo śląskie w latach 2013-2023, stan na koniec danego roku.

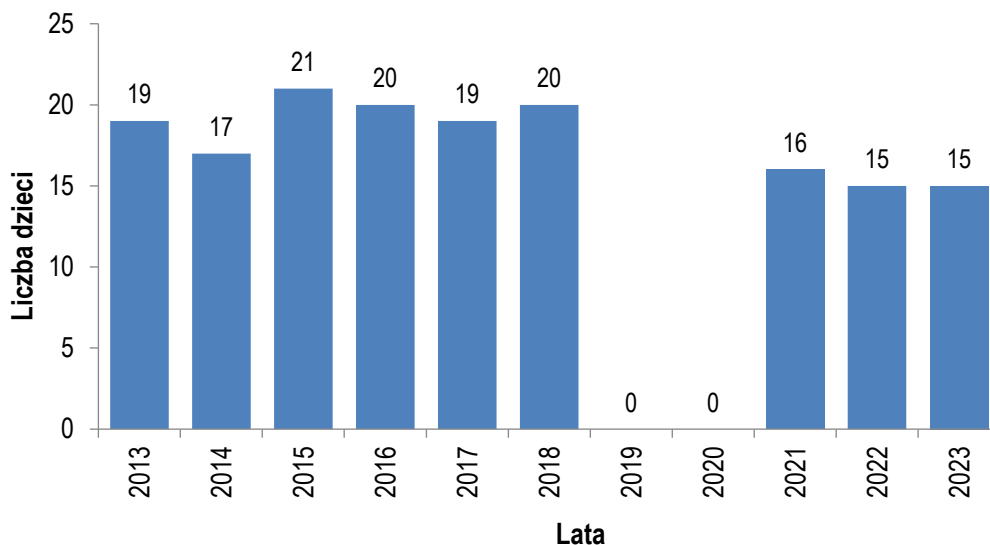
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-M z lat 2013-2023.

Liczba dzieci w regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych, województwo śląskie w latach 2013-2023, stan na koniec danego roku.

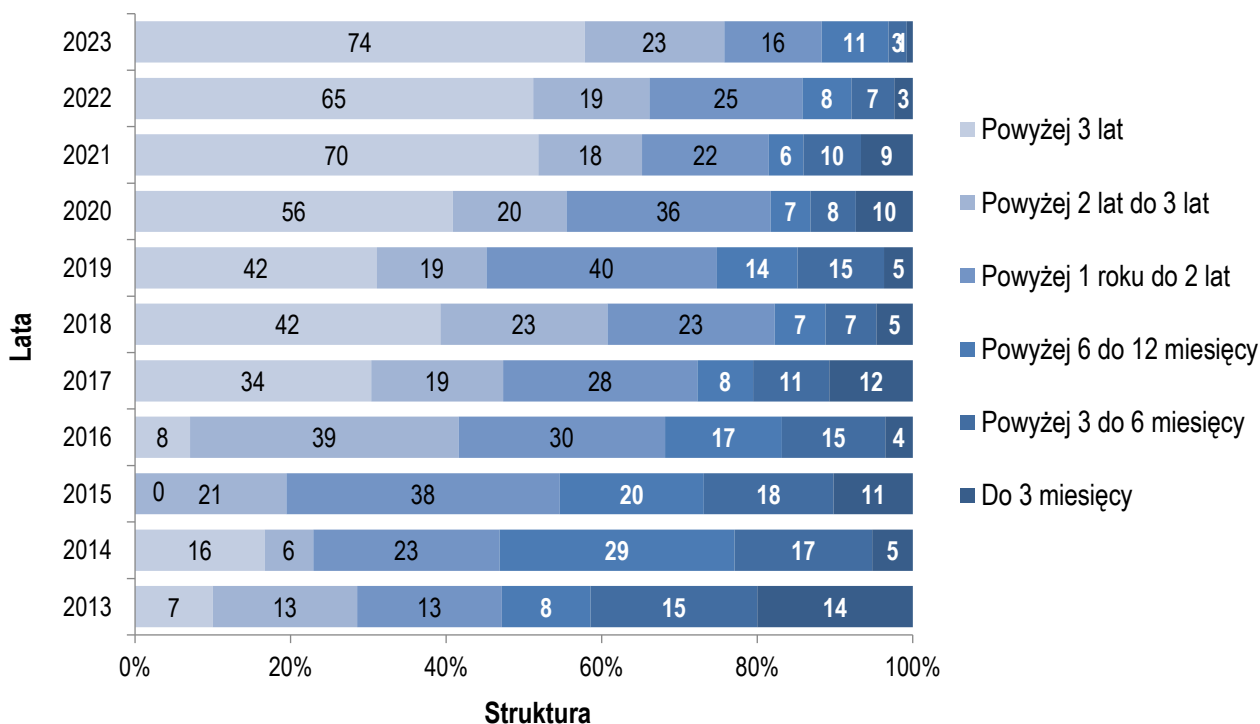
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie WRiSPZ-M z lat 2013-2023.

Liczba dzieci w interwencyjnym ośrodku preadopcyjnym, województwo śląskie w latach 2013-2023, stan na koniec danego roku.

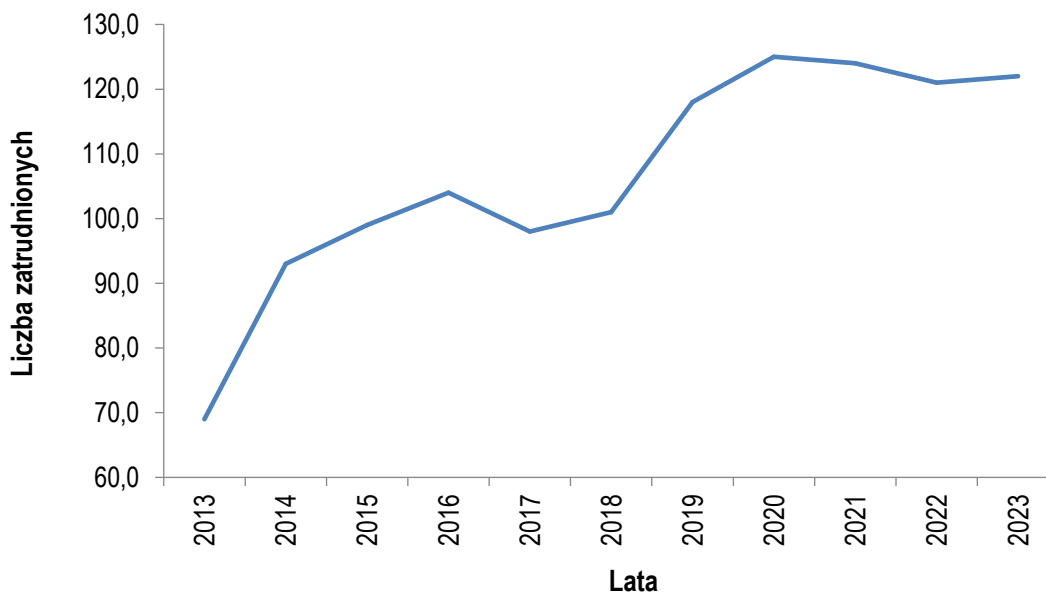
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-M z lat 2013-2023.

Struktura dzieci w regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych wg okresu przebywania, województwo śląskie w latach 2013-2023, stan na koniec danego roku.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-M z lat 2013-2023.

Liczba osób zatrudnionych w regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych, województwo śląskie w latach 2013-2023, stan na koniec danego roku.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-M z lat 2013-2023.

5.2. Przystosowanie

W polskim prawie przystosowanie dziecka jest regulowane przez Kodeks rodzinny i opiekuńczy (ustawa z dnia 25 lutego 1964 r.). Przystosowanie można ustanowić wyłącznie na mocy orzeczenia sądu, przy spełnieniu określonych wymogów prawnych i po przeprowadzeniu szczegółowego postępowania adopcyjnego.

Rodzaje przystosowania:

- przystosowanie pełne – powoduje powstanie pełnej więzi prawnej między dzieckiem a rodziną adopcyjną. w efekcie dziecko zostaje w pełni włączone w nową rodzinę, a jego więzy prawne z rodziną biologiczną zostają zerwane.
- przystosowanie niepełne – stosowane rzadko, nawiązuje częściowe więzi między adoptowanym a adoptującym, pozostawiając pewne związki z rodziną biologiczną.
- przystosowanie całkowite (nierozwiązywalne) – stosowane w szczególnych sytuacjach, gdy dziecko zostaje adoptowane przez osoby bliskie rodzinie biologicznej (np. krewnych) i przystosowanie ma charakter trwały⁷³.

Głównym celem przystosowania jest dobro dziecka. Instytucja ta pozwala zapewnić dziecku, które nie może być wychowywane przez rodziców biologicznych, pełnoprawne miejsce w nowej rodzinie, sprzyjające jego rozwojowi fizycznemu, emocjonalnemu i społecznemu. Przystosowanie daje dziecku poczucie stabilności i bezpieczeństwa, jednocześnie pozwalając osobom przystosabiającym na realizację ich potrzeby rodzicielstwa.

Osoba przystosowana staje się członkiem rodziny przystosabiającej, a skutki przystosowania rozciągają się również na całą rodzinę przystosabiającą tak, jak gdyby przystosobiony urodził się

⁷³ Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tj. Dz. U. z 2023 r. poz. 2809 ze zm.)

jako dziecko naturalne przysposabiającego. Powstają wzajemne prawa i obowiązki alimentacyjne, natomiast ustają prawa i zobowiązania wobec rodziny naturalnej dziecka. Przeprowadzenie pełne skutkuje najczęściej zmianą nazwiska dziecka i sporządzeniem nowego aktu urodzenia. Jest ono rozwiązywalne⁷⁴.

W województwie śląskim funkcjonuje Śląski Ośrodek Adopcyjny w Katowicach (ŚOA), który jest wojewódzką samorządową jednostką organizacyjną utworzoną z dniem 1 lipca 2020 roku przez Sejmik Województwa Śląskiego Uchwałą nr VI/19/10/2020 z dnia 20 kwietnia 2020 r.

Do kompetencji ŚOA należy realizacja zadań przewidzianych dla ośrodka adopcyjnego ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej m.in. prowadzenie procedur adopcyjnych oraz wojewódzkiego banku danych o dzieciach z terenu województwa śląskiego oczekujących na przysposobienie, przygotowanie osób zgłaszających gotowość do przysposobienia dziecka. W skład ŚOA wchodzi trzy oddziały zamiejscowe: w Bielsku-Białej, Rybniku, Częstochowie.

Poniższy rozdział zawiera informacje dotyczące liczby dzieci przysposobionych, dzieci przysposobionych według miejsca pobytu przed przysposobieniem oraz liczby dzieci przysposobionych z podziałem na wiek.

Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba dzieci przysposobionych:
 - 2021: 418;
 - 2022: 460;
 - 2023: 360;
 - zmiana liczby dzieci w latach 2021-2023: -58;
 - wskaźnik zmiany liczby dzieci w latach 2021-2023: -13,9%.

- Liczba dzieci przysposobionych, z tego w wieku:
 - poniżej 1 roku:
 - 2021: 30;
 - 2022: 38;
 - 2023: 32;
 - zmiana liczby dzieci w latach 2021-2023: 2;
 - wskaźnik zmiany liczby dzieci w latach 2021-2023: 6,7%;

 - od 1 roku do 4 lat:
 - 2021: 168;
 - 2022: 187;
 - 2023: 131;
 - zmiana liczby dzieci w latach 2021-2023: -37;
 - wskaźnik zmiany liczby dzieci w latach 2021-2023: -22,0%;

 - od 5 lat do 9 lat:
 - 2021: 147;
 - 2022: 149;
 - 2023: 136;

⁷⁴ Zeszyt metodologiczny: Wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej. Urząd Statystyczny w Krakowie, Kraków 2024

- zmiana liczby dzieci w latach 2021-2023: -11;
- wskaźnik zmiany liczby dzieci w latach 2021-2023: -7,5%;
- o 10 i więcej lat:
 - 2021: 73;
 - 2022: 86;
 - 2023: 61;
 - zmiana liczby dzieci w latach 2021-2023: -12;
 - wskaźnik zmiany liczby dzieci w latach 2021-2023: -16,4%.
- Liczba dzieci przysposobionych według miejsca pobytu przed przysposobieniem w tym w:
 - o pieczy instytucjonalnej:
 - 2021: 38;
 - 2022: 27;
 - 2023: 30;
 - zmiana liczby dzieci w latach 2021-2023: - 8;
 - wskaźnik zmiany liczby dzieci w latach 2021-2023: -21,1%;
 - o rodzinnej pieczy zastępczej:
 - 2021: 267;
 - 2022: 328;
 - 2023: 244;
 - zmiana liczby dzieci w latach 2021-2023: -23;
 - wskaźnik zmiany liczby dzieci w latach 2021-2023: -8,6%;
 - o rodzinie biologicznej:
 - 2021: 113;
 - 2022: 105;
 - 2023: 86;
 - zmiana liczby dzieci przysposobionych w latach 2021-2023: - 27;
 - wskaźnik zmiany liczby dzieci przysposobionych w latach 2021-2023: -23,9%.

Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba dzieci przysposobionych:
 - rodzaj tendencji: spadkowa z wahaniami;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: duży;
 - wartość minimalna: 302 – 2020 rok;
 - wartość maksymalna: 460 – 2022 rok.
- Liczba dzieci przysposobionych, z tego w wieku:
 - o poniżej 1 roku:
 - rodzaj tendencji: spadkowa z wahaniami;
 - siła tendencji: silna;
 - poziom wahań wartość: bardzo duży;
 - wartość minimalna: 28 – 2020 rok;
 - wartość maksymalna: 114 – 2014 rok;

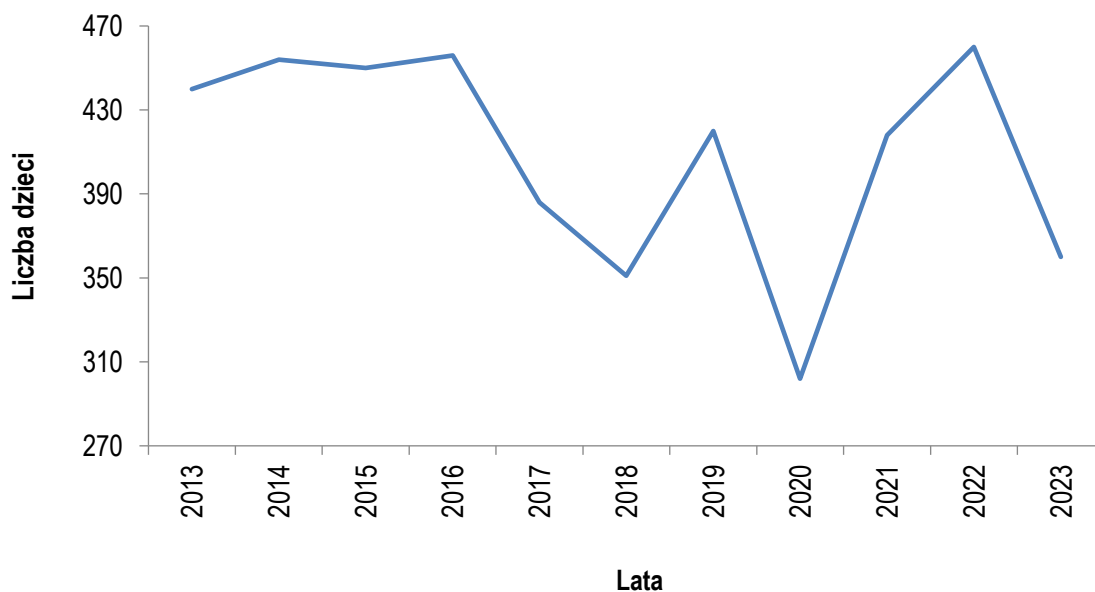
- od 1 roku do 4 lat:
 - rodzaj tendencji: zmienna;
 - siła tendencji: bardzo słaba;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 131 – 2023 rok;
 - wartość maksymalna: 187 – 2022 rok;
- od 5 lat do 9 lat:
 - rodzaj tendencji: zmienna;
 - siła tendencji: bardzo słaba;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 85 – 2020 rok;
 - wartość maksymalna: 149 – 2022 rok;
- 10 lat i więcej:
 - rodzaj tendencji: wzrostowa z wahaniami;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 48 – 2014 rok;
 - wartość maksymalna: 86 – 2022 rok.
- Liczba dzieci przysposobionych według miejsca pobytu przed przysposobieniem, w tym w:
 - pieczy instytucjonalnej:
 - rodzaj tendencji: spadkowa;
 - siła tendencji: silna;
 - poziom wahań wartość: duży;
 - wartość minimalna: 22 – 2020 rok;
 - wartość maksymalna: 143 – 2014 rok.
 - rodzinnej pieczy zastępczej:
 - rodzaj tendencji: zmienna;
 - siła tendencji: bardzo słaba;
 - poziom wahań wartość: duży;
 - wartość minimalna: 198 – 2018 rok;
 - wartość maksymalna: 328 – 2022 rok.
 - rodzinie biologicznej:
 - rodzaj tendencji: zmienna;
 - siła tendencji: bardzo słaba;
 - poziom wahań wartość: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 74 – 2013 rok;
 - wartość maksymalna: 122 – 2017 rok.

WNIOSKI

- W latach 2021-2023 liczba dzieci przysposobionych zmniejszyła się o 13,9%.
- Rok 2023 przyniósł wyraźny spadek liczby przysposobień w porównaniu do wartości maksymalnej w 2022 roku (460 dzieci).

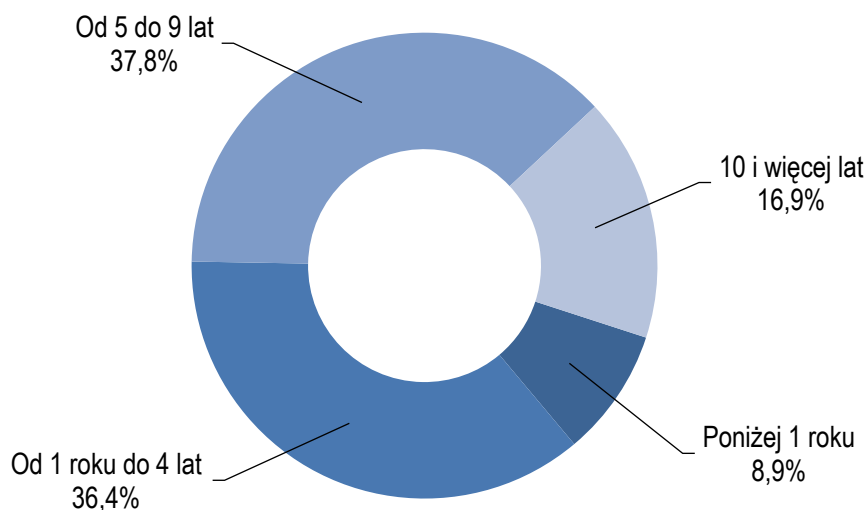
- W latach 2013-2023 zauważalna jest spadkowa tendencja w zakresie liczby przysposobień ogółem.
- Najczęściej przysposabiane były dzieci w wieku od 5 do 9 lat, które stanowiły 37,8% wszystkich adopcji.
- W 2023 r. największą liczbę dzieci przysposobionych stanowiły te w wieku od 5 do 9 roku życia (37,8%);
- W 2023 r. najmniejszą liczbę dzieci adoptowanych stanowiły te w wieku poniżej 1 roku życia;

Liczba przysposobionych dzieci, województwo śląskie w latach 2013-2023.

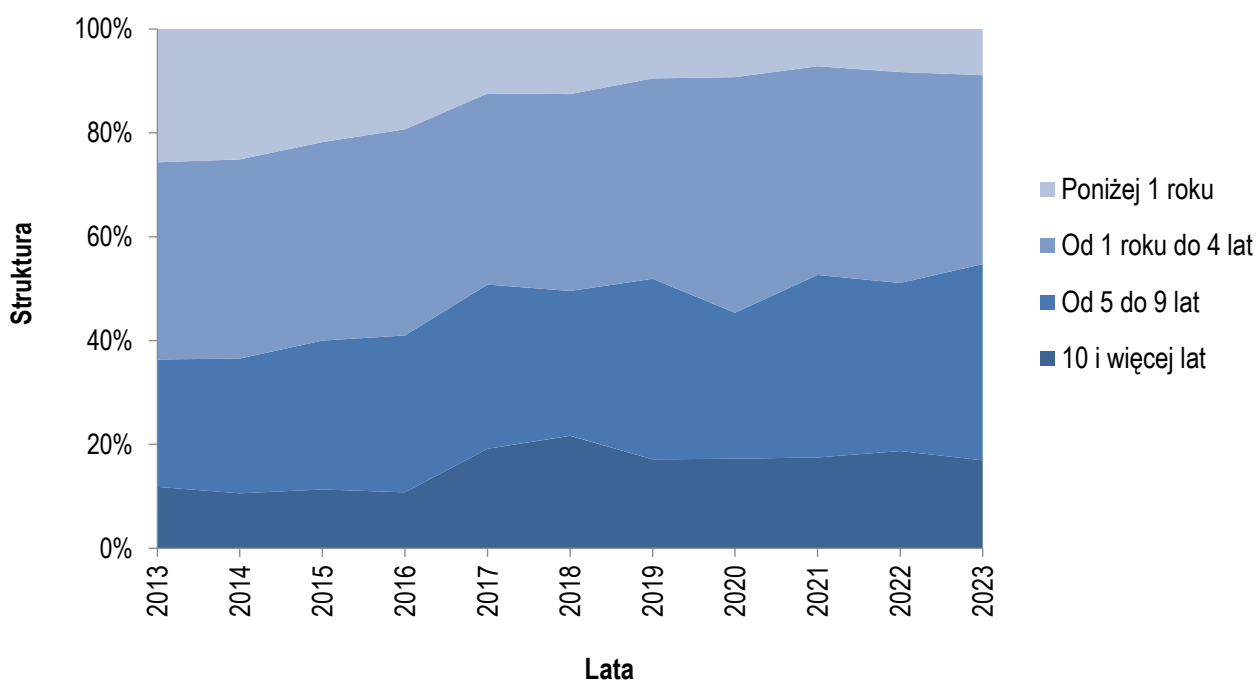
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-M z lat 2013-2023.

Struktura przysposobionych dzieci wg wieku, województwo śląskie w 2023 r., N=360.

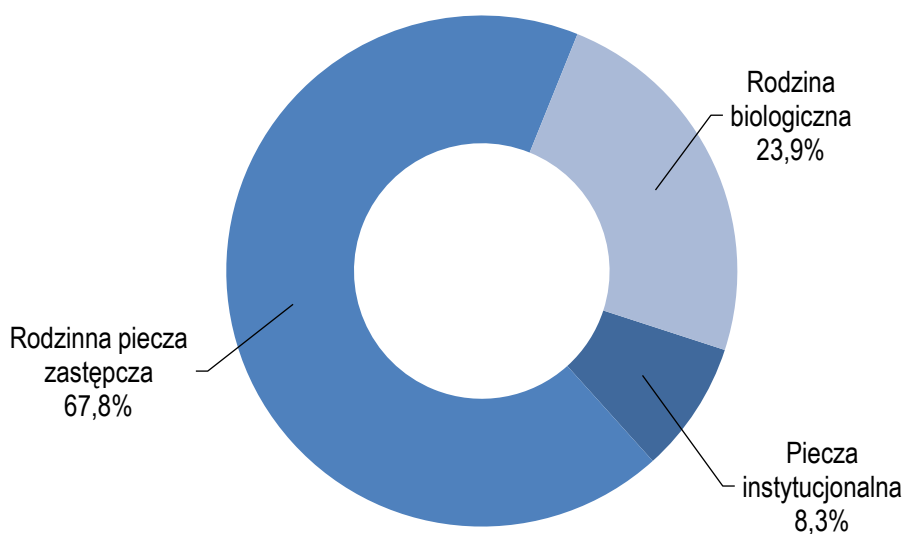
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie WRiSPZ-M za 2023 rok.

Struktura przysposobionych dzieci wg wieku, województwo śląskie w latach 2013-2023.

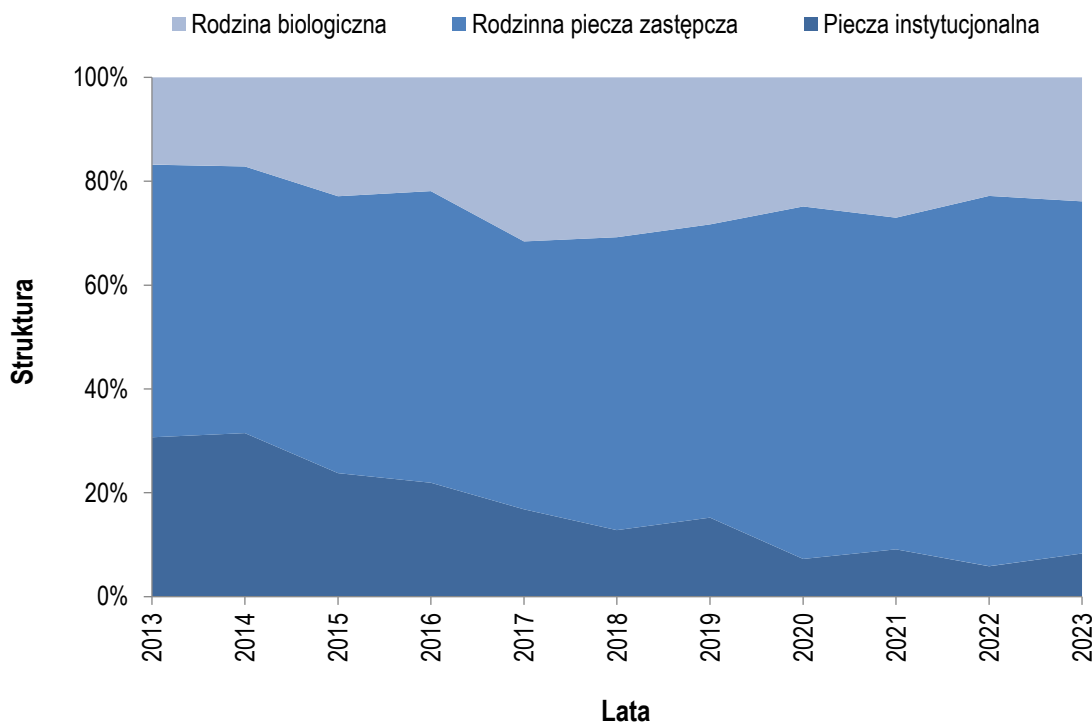
Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-M z lat 2013-2023.

Struktura dzieci wg miejsca pobytu przed przysposobieniem, województwo śląskie w 2023 r., N=360.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie WRiSPZ-M za 2023 r.

Struktura dzieci wg miejsca pobytu przed przysposobieniem, województwo śląskie w latach 2013-2023.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-M z lat 2013-2023.

5.3. Poradnictwo

Poradnictwo prowadzone przez ośrodki adopcyjne odgrywa istotną rolę w procesie wsparcia rodzin i osób zaangażowanych w adopcję oraz pieczę zastępczą. Ośrodki te, działając na rzecz dobra dziecka, zapewniają profesjonalne doradztwo i wsparcie emocjonalne zarówno rodzicom biologicznym, jak i adopcyjnym, a także kandydatom na rodziców adopcyjnych i opiekunów zastępczych.

Niniejszy rozdział koncentruje się na analizie liczby udzielonych porad oferowanych przez ośrodki adopcyjne, z uwzględnieniem różnych grup podmiotów objętych wsparciem.

Sytuacja w latach 2021-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

- Liczba porad udzielonych przez ośrodki adopcyjne:
 - 2021: 1 999;
 - 2022: 1 689;
 - 2023: 1 429;
 - zmiana liczby porad udzielonych w latach 2021-2023: -570;
 - wskaźnik zmiany liczby porad udzielonych w latach 2021-2023: -28,5%.

- Poradnictwo prowadzone przez ośrodki adopcyjne wg podmiotów nim objętych:
 - rodziny przysposabiające
 - 2021: 1 885;
 - 2022: 1 616;
 - 2023: 1 385;
 - zmiana liczby porad udzielonych w latach 2021-2023: -500;
 - wskaźnik zmiany liczby porad udzielonych w latach 2021-2023: - 26,5%;
 - osoby przysposabiające niepozostające w związku małżeńskim:
 - 2021: 47;
 - 2022: 19;
 - 2023: 16;
 - zmiana liczby porad udzielonych w latach 2021-2023: -31 osób;
 - wskaźnik zmiany liczby porad udzielonych w latach 2021-2023: -66%;
 - rodziny naturalne:
 - 2021: 67;
 - 2022: 54;
 - 2023: 28;
 - zmiana liczby porad udzielonych w latach 2021-2023: -39;
 - wskaźnik zmiany liczby porad udzielonych w latach 2021-2023: -58,2%.
- Liczba posiedzeń w sprawie okresowej oceny sytuacji dziecka:
 - 2021: 268;
 - 2022: 433;
 - 2023: 310;
 - Zmiana liczby posiedzeń w latach 2021-2023: 42;
 - Wskaźnik zmiany liczby posiedzeń w latach 2021-2023: 15,7%.

Tendencje w latach 2013-2023, województwo śląskie, stan na koniec danego roku

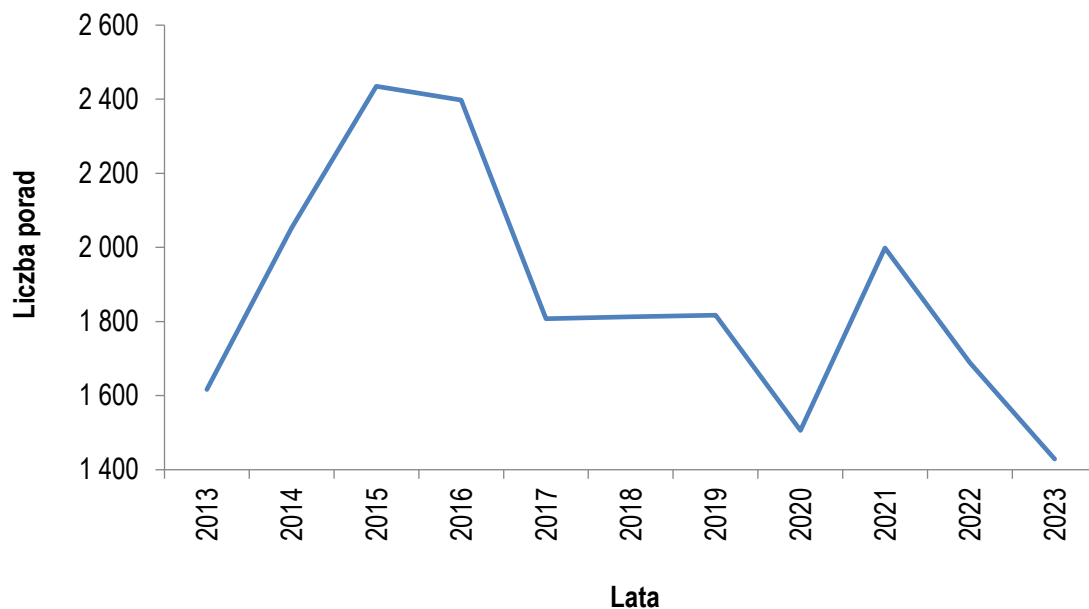
- Liczba porad:
 - rodzaj tendencji: spadkowa;
 - siła tendencji: umiarkowana;
 - poziom wahań wartości: umiarkowany;
 - wartość minimalna: 1 429 – 2023 rok;
 - wartość maksymalna: 2 435 – 2015 rok.
- Liczba posiedzeń w sprawie okresowej oceny sytuacji dziecka:
 - rodzaj tendencji: do 2018 r. – wzrostowa, a następnie spadkowa;
 - siła tendencji: silna;
 - poziom wahań wartości: bardzo duży;
 - wartość minimalna: 215 – 2020 rok;
 - wartość maksymalna: 1 499 – 2018 rok.

WNIOSKI:

- W latach 2021–2023 odnotowano wyraźny spadek liczby porad udzielanych przez ośrodki adopcyjne: wśród rodzin przysposabiających, osób samotnych i rodzin naturalnych.

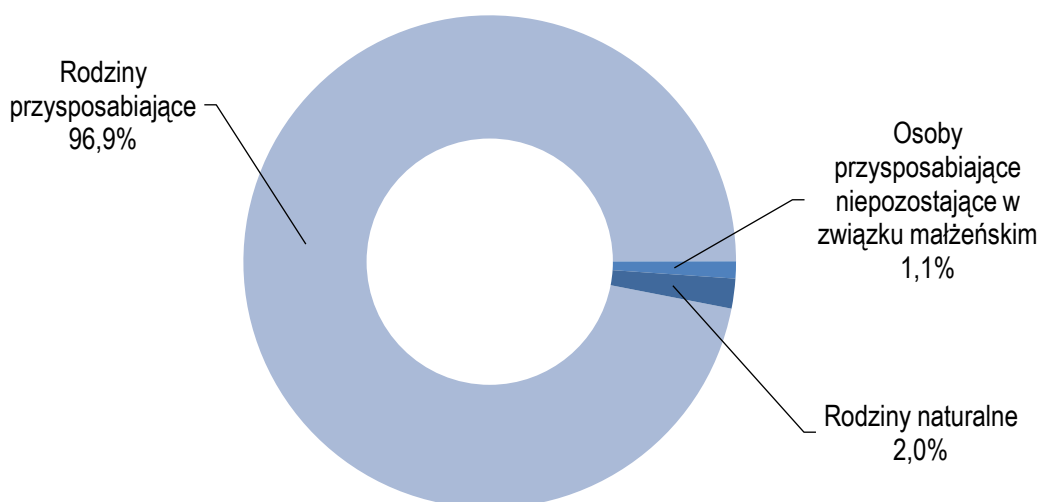
- W latach 2021–2023 największy spadek procentowy dotyczył osób przysposabiających niepozostających w związkach małżeńskich (-66%).
- W latach 2013-2023 liczba posiedzeń w sprawie okresowej oceny sytuacji dziecka wykazał duże wahania.

Poradnictwo prowadzone przez ośrodki adopcyjne, województwo śląskie w latach 2013-2023.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdania WRiSPZ-M z lat 2013- 2023.

Poradnictwo prowadzone przez ośrodki adopcyjne wg rodzaju podmiotów objętych poradnictwem, województwo śląskie w 2023 r., N=1 429.

Źródło: Centralna Aplikacja Statystyczna, sprawozdanie WRiSPZ-M za II poł. 2023 r.

6. Rekomendacje

6.1. Rekomendacje na poziomie gminnym

- Wzmocnienie i rozwój kompleksowej pracy z rodziną biologiczną, ze szczególnym uwzględnieniem wczesnej interwencji oraz programów wsparcia dla rodziców doświadczających trudności wychowawczych oraz bezradności opiekuńczo-wychowawczej.
- Rozwój usług wsparcia środowiskowego (asystent rodziny, psycholog, pedagog itp.) dla rodzin w kryzysie.

Cel: Wczesne rozpoznawanie potrzeb rodzin w kryzysie wychowawczym.

- Wzmocnienie współpracy ośrodków pomocy społecznej ze szkołami na terenie danej gminy, w tym opracowanie klarownych zasad współpracy oraz przeszkolenie nauczycieli w zakresie identyfikacji sygnałów ostrzegawczych.

Cel: Wczesne rozpoznawanie potrzeb rodzin i szybkie podejmowanie działań zapobiegających umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej.

- Kontynuowanie funkcjonowania placówek wsparcia dziennego, wzbogacając ich ofertę o zajęcia dostosowane do specyficznych potrzeb lokalnej społeczności. Istnieje również potrzeba zbadania możliwości zwiększenia liczby placówek specjalistycznych.

Cel: zwiększenie zainteresowania, zwłaszcza wśród rodzin doświadczających trudności wychowawczych.

- Wsparcie stanowiska asystenta rodziny poprzez pozyskiwanie dodatkowych funduszy/środków zewnętrznych, np. unijnych, mogących wpłynąć na wzrost wynagrodzenia asystenta.

Cel: zapewnienie ciągłości wsparcia asystenta rodziny, utrzymanie odpowiedniej liczby pracowników, mniejsza rotacja wśród asystentów.

- Pozyskiwanie przez gminy rodzin wspierających m.in. poprzez organizowanie kampanii informacyjno-promocyjnych.

Cel: stworzenie lokalnych wykazów rodzin wspierających, co stanowi alternatywną i skuteczną formę pracy z rodziną biologiczną. Większa dostępność zindywidualizowanych form wsparcia pozwoli na lepsze dopasowanie pomocy do potrzeb rodziny i zwiększy szanse na pozostanie dziecka w rodzinie naturalnej.

- Wprowadzenie oferty szkoleń otwartych dla mieszkańców związanych z tematyką opiekuńczo-wychowawczą.

Cel: działanie profilaktyczne zwiększające świadomość i kompetencje wychowawcze mieszkańców gminy.

- Promowanie i ułatwianie dostępu do szkół rodzenia i szkoleń dla przyszłych rodziców, intensywne kampanie społeczne podkreślające korzyści płynące z uczestnictwa w szkołach rodzenia. Zapewnienie, by każda przyszła mama miała możliwość skorzystania z bezpłatnych i wysokiej jakości szkół rodzenia w swojej okolicy, np. poprzez pełne finansowanie lub dofinansowanie przez NFZ lub samorząd. Wprowadzenie dodatkowej motywacji np. w postaci darmowych pakietów startowych dla noworodków po ukończonym szkoleniu. Rozwijanie różnych form szkoleń – stacjonarnych, online, indywidualnych,

grupowych – aby dopasować je do potrzeb rodziców (np. dla ojców, dla rodzin dwujęzycznych, dla rodziców adopcyjnych).

Cel: Zwiększenie świadomości i kompetencji rodzicielskich, wczesna profilaktyka.

6.2. Rekomendacje na poziomie powiatowym

- Wzmocnienie działań rekrutacyjnych rodzin zastępczych poprzez uruchomienie lokalnych kampanii informacyjnych, które mogą czerpać z doświadczeń i materiałów kampanii wojewódzkiej, tworząc synergię działań.

Cel: Spójna kampania na poziomie wojewódzkim i powiatowym pozwoli dotrzeć do większej liczby kandydatów na rodziny zastępcze.

- Podniesienie statusu rodzin zastępczych.

Cel: Wzmocnienie roli rodzin zastępczych w całym systemie pieczy zastępczej. Zwiększenie prestiżu rodzin zastępczych może przyczynić się do większego uznania społecznego, a to z kolei może wpłynąć na:

- zwiększenie liczby kandydatów na rodziny zastępcze,
- zmniejszenie liczby rodzin rezygnujących z pełnienia funkcji rodziny zastępczej,
- poprawę jakości opieki nad dziećmi (większe zaangażowanie w pełnienie swoich funkcji ma dowartościowany i doceniony rodzic zastępczy).

- Uregulowanie ustawowo umów o pracę dla rodzin zastępczych i określenie w sposób przejrzysty finansowania.

Cel: Zapewnienie rodzinom zastępczym jasnych, stabilnych i sprawiedliwych warunków pracy i wynagrodzenia, co może przyczynić się do wzrostu zainteresowania pełnieniem tej funkcji. Krok w stronę profesjonalizacji roli rodzica zastępczego.

- Zintensyfikowanie działań rekrutacyjnych i szkoleniowych dla kandydatów na rodziny zastępcze, ze szczególnym uwzględnieniem możliwości i kwalifikacji do przyjmowania dzieci młodszych.

Cel: poszukiwanie nowych kandydatów na rodziny zastępcze.

- Opracowanie kampanii społecznych dedykowanych rodzinom zastępczym specjalistycznym.

Cel: zwiększenie zainteresowania i poszerzenie działań uświadamiających wśród kandydatów do pełnienia roli funkcji rodziny zastępczej specjalistycznej, zwiększenie zasięgu i dotarcie do odpowiednich grup odbiorców z działaniami promującymi, prezentowanie systemowego wsparcia dostępnego dla rodzin zastępczych specjalistycznych.

Zwiększenie ilości funkcjonujących rodzin zastępczych specjalistycznych, które mogą zaopiekować się dziećmi wymagającymi specjalistycznego wsparcia. Dzieci z niepełnosprawnościami, w tym niepełnosprawnościami sprzężonymi przybywa i dlatego ważne jest odpowiednie przygotowanie osób/rodzin do pracy z nimi.

- Zwolnienie z opłat za przejazd komunikacją publiczną, z opłat za śmieci.

Cel: Wprowadzenie ulg lokalnych, które chociaż częściowo odciążą finansowo rodziny zastępcze może być dodatkową zachętą dla osób decydujących się na pełnienie tej funkcji. Może to być szczególnie ważne w przypadku rodzin zastępczych spokrewnionych, u których sytuacja finansowa jest zdecydowanie gorsza niż w innych rodzinach zastępczych.

- Dalszy rozwój poradnictwa specjalistycznego, umożliwienie rodzinom zastępczym łatwego kontaktu ze specjalistą, zgodnie z indywidualnymi potrzebami.

Cel: wsparcie rodzin zastępczych, dodatkowa forma motywacji dla kandydatów na rodzinę zastępczą.

- Rozeznanie możliwości utworzenia przez starostów specjalistycznej placówki terapeutycznej.

Cel: zapewnienie pieczy zastępczej dzieciom wymagającym specjalistycznej opieki, co uzupełni istniejącą sieć regionalnych placówek opiekuńczo-terapeutycznych. Dodatkowo, stworzenie takiej placówki zapobiegnie umieszczaniu dzieci potrzebujących specjalistycznego wsparcia w placówkach socjalizacyjnych z powodu braku miejsc.

- Zawarcie partnerstwa pomiędzy gminą a powiatem na rzecz rodzicielstwa zastępczego.

Cel: Wzmocnienie lokalnego systemu pieczy zastępczej m.in. w zakresie prowadzenia wspólnych lub spójnych kampanii informacyjno-rekrutacyjnych dla kandydatów na rodziny zastępcze oraz koordynacji dostępnych miejsc w rodzinnej pieczy zastępczej (współpraca w zakresie umieszczania dzieci w pieczy zastępczej).

Wspólna przestrzeń terytorialna gminy i powiatu stwarza naturalne warunki do współpracy, szczególnie w zakresie umieszczania dzieci w pieczy zastępczej blisko miejsca ich pochodzenia. Ułatwia to utrzymanie kontaktów z rodziną biologiczną oraz lepsze wykorzystanie wolnych miejsc w rodzinach zastępczych.

- Rozszerzenie wsparcia dla młodych podopiecznych opuszczających pieczę oraz przedłużenie tego wsparcia po opuszczeniu pieczy:

Opieki specjalistów:

- Zapewnienia opieki specjalistów (poza opiekunem usamodzielnienia): psychologa, doradcy zawodowego, asystenta. Zapewnienie stałego dostępu do terapii, grup wsparcia i indywidualnych konsultacji psychologicznych. Mentoring.
- Stworzenie regionalnych/lokalnych punktów wsparcia dla osób usamodzielniających się po opuszczeniu pieczy.

Mieszkalnictwo:

- Zwiększenie liczby dostępnych mieszkań chronionych i treningowych umożliwiających przygotowanie osób opuszczających pieczę do samodzielnego życia.
- Umożliwienie/zwiększenie możliwości osobom opuszczającym pieczę dostępu do mieszkań komunalnych lub programów najmu ze wsparciem gminy.

Edukacja i zatrudnienie:

- Pomoc w określeniu odpowiedniej dla określonej osoby ścieżki kształcenia i zdobycia kwalifikacji umożliwiającej podjęcie pracy.

- Programy aktywizacji zawodowej (kursy, staże, doradztwo zawodowe).
- Pomoc w uzyskaniu stypendium na kontynuowanie edukacji.

Cel: dostosowanie wysokości wsparcia do realnych potrzeb, aby zapewnić skuteczność procesu usamodzielnienia.

6.3. Rekomendacje na poziomie wojewódzkim

- Kontynuowanie strategii i polityki regionalnej w zakresie deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej, w tym:
 - ✓ dalsze rozwijanie działalności RCWPZ,
 - ✓ wsparcie i wzmocnienie rodzin zastępczych,
 - ✓ wsparcie skierowane do osób realizujących zadania z zakresu rodzinnej pieczy zastępczej poprzez organizowanie szkoleń oraz studiów podyplomowych/uzupełniających,
 - ✓ organizowanie szkoleń ograniczających wypalenie zawodowe wśród asystentów rodziny, motywujące do pracy z rodziną,
- Kampania promująca rodzicielstwo zastępcze o zasięgu wojewódzkim.

Cel: Wzrost świadomości mieszkańców województwa śląskiego na temat rodzicielstwa zastępczego, kreowanie pozytywnego wizerunku pieczy zastępczej wśród potencjalnych kandydatów na rodziny zastępcze.

- Wprowadzenie dedykowanych szkoleń dla kadry instytucjonalnej pieczy zastępczej w celu zminimalizowania ryzyka wypalenia zawodowego (*brak placówek specjalistyczno-terapeutycznych powoduje, że dzieci wymagające indywidualnego wsparcia trafiają do placówek innego typu i często przeciążają personel*).

Cel: Mimo działań związanych z deinstytucjonalizacją, część dzieci nie zafunkcjonuje w rodzinnych formach pieczy zastępczej, dlatego ważne wydaje się wsparcie również tych istniejących form pieczy zastępczej.

- Przeprowadzenie analizy przyczyn spadku liczby adopcji oraz ograniczenia liczby porad adopcyjnych.

Cel: przeciwdziałanie dalszemu spadkowi zainteresowania adopcją, zwiększenie liczby kandydatów na rodzinę adopcyjną.

- Prowadzenie kampanii społecznych promujących adopcję,

Cel: Zwiększenie świadomości i otwartości na adopcję, pozyskiwanie nowych kandydatów na rodziny adopcyjne.